

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

DIYARBAKIR MUSİKİ FOLKLORU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Zeki GİRAY

Enstitü Ana Bilim Dalı: Folklor Ve Müzikoloji

Yrd. Doç. Dr. Yavuz KÖKTAN

OCAK-2010

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DİYARBAKIR MUSİKİ FOLKLORU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Zeki GİRAY

Enstitü Ana Bilim Dalı: Folklor ve Müzikoloji

Bu tez 28/01/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Kabul
 Red
 Düzeltme

Kabul
 Red
 Düzeltme

Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanması halinde ise bilimsel normlara uygun olarak belirtildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Mehmet Zeki GİRAY

28.01.2010

ÖNSÖZ

Diyarbakır asırlardır gerek edebiyat gerek müzik gerekse de birçok medeniyete ve kültürlere beşiklik etmiş bir şehirdir. Her ne kadar son yıllarda köyden kente göçler, ekonomik ve siyasi nedenlerden ötürü kimi zaman bu kimliğinden uzaklaşmış gibi görünse de, hiç bir zaman bu özelliğinden kopmamıştır. Bu kimliği bu kente kazandıran tabii ki sanatçıları, şairleri, âlimleri olmuştur.

Bu şehirde icra edilen müziğin bu günkü yapısı ve icra şekli adeta Halk Müziği, Sanat Müziği ve Tasavvuf Müziğinin harmanlanmış hali gibidir. Sanat Müziği eğitimi aldığımdan dolayı ve Diyarbakır Musikisinin icrasında ve yaşatılmasında bölgede birçok alanda hizmet verdiğimden dolayı bu çalışmayı kendime yakın gördüm.

Kendine özgü bir kültürel farklılık koyan Diyarbakır, bu çalışmada kültürel zenginliklerinden birisi olan müzikal yapısı incelenmiştir. TRT repertuarındaki Diyarbakır türküleri esas alınmış, konu ile ilgili yazılı belgeler taranmış, kaynak ve uzman kişilerle görüşülmüş, repertuardaki eserler incelenerek tasnif ve tahlil edilmiştir.

Çalışmalarım sırasında bilimsel ve manevi olarak yardımlarını esirgemeyen çok değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Yavuz KÖKTAN' a, Yüksek Lisans eğitimim boyunca bilgi ve birikimini esirgemeyen kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Türker EROĞLU' ya, Diyarbakır Musikisi ile ilgili yılların çalışmalarını benden esirgemeyen Vedat GÜLDOĞAN ağabeyime, TRT arşivinden ve fikirlerinden faydalanmamı sağlayan değerli ağabeyim TRT T.H.M Müdürü Altan DEMİREL' e, konuyla ilgili kütüphanesini, çalışmalarını ve arşivlerini benden esirgemeyen Dicle Üniversitesi Öğr. Gör. M. Sait MERMUTLU hocama, notalama çalışmalarımda benden desteğini esirgemeyen Ahmet Uğur AKSUNGUR ve Öğr. Gör. Sertan DEMİR'e, beni yetiştiren ve musiki deryasına girmeye vesile olan anne ve babama, yoğun çalışmalarım sırasında manevi desteğini esirgemeyen biricik eşim Aslı GİRAY' a sonsuz teşekkür ederim.

Mehmet Zeki GİRAY

28.01.2010

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	v
GRAFİK LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii

GİRİŞ	1
--------------------	----------

BÖLÜM 1. METODOLOJİ	3
----------------------------------	----------

1.1. Konu	3
1.2. Amaç	3
1.3. Kapsam	3
1.4. Evren ve Örneklem	3
1.5. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar.....	4
1.6. Uygulama.....	4
1.7. Temel Kavramlar	4
1.7.1. Türkü	4
1.7.2. Uzun Hava.....	5
1.7.3. Kırık Hava.....	6
1.7.4. Makam.....	6
1.7.5. Dizi.....	7
1.7.6. Ayak.....	7
1.7.7. Gazel.....	8
1.7.8. Şarkı.....	8
1.7.9. Usul.....	9
1.7.10. Hoyrat.....	10

BÖLÜM 2. ARAŞTIRMA SAHASININ TANITILMASI	11
---	-----------

2.1. Diyarbakır'ın Tarihçesi.....	11
2.1.1. Diyarbakır'da Tarihinde Kültür-Sanat Yılları.....	15
2.1.2. Diyarbakır'ın Tarih Boyunca Aldığı İsimler.....	17
2.2. Diyarbakır'ın Coğrafi Durumu.....	20

BÖLÜM 3. DİYARBAKIR MUSİKİ FOLKLORU.....	24
3.1. Diyarbakır Musikisinin Kökeni ve Türk Müziği İçerisindeki Yeri.....	24
3.2. Diyarbakır'da Geleneksel Müzik İcrası ve Makamlar.....	32
3.2.1. Arazbar Makamı.....	35
3.2.2. Aşiran Makamı.....	35
3.2.3. Beşiri Makamı.....	35
3.2.4. Divan Makamı.....	35
3.2.5. Eviç Makamı.....	35
3.2.6. Hicaz (Garip) Makamı.....	36
3.2.7. Hüseyni Makamı.....	36
3.2.8. Hüzzam Makamı (Muhelif).....	36
3.2.9. Hicazkâr Makamı.....	36
3.2.10. Irak Makamı.....	36
3.2.11. İsfahan Makamı.....	37
3.2.12. İbrahimi Makamı.....	37
3.2.13. Kürdi Makamı.....	37
3.2.14. Mahur Makamı.....	37
3.2.15. Muhayyer Makamı.....	38
3.2.16. Nevruz Makamı.....	38
3.2.17. Nihavent makamı.....	38
3.2.18. Saba Makamı.....	38
3.2.29. Segâh Makamı.....	39
3.2.20. Uşşak Makamı.....	39
3.2.21. Tahir Makamı.....	39
3.3. Diyarbakır Musikisi.....	39
3.3.1. Tasnifi.....	39
Uzun Havalar.....	40
Kırık Havalar.....	40
3.3.2. Eserlerin Usûl Yönünden İncelenmesi.....	43
3.3.3. Eserlerin Ezgi Yönünden İncelenmesi.....	46
3.3.4. Kullanılan Çalgılar.....	60
Kapalı Mekânlarda Kullanılan Çalgılar.....	62
Açık Mekânlarda Kullanılan Çalgılar.....	63

BÖLÜM 4. TÜRKÜLERİN NOTALARI.....	64
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	243
KAYNAKLAR.....	245
ÖZGEÇMİŞ.....	250

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e	: Adı Geçen Eser
KTM	: Klasik Türk Musikisi
THM	: Türk Halk Müziği
TSM	: Türk Sanat Müziği
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
Diğ.	: Diğerleri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Formlar.....	36
Tablo 2: Form Oranları.....	38
Tablo 3: Kırık Hava Oranları.....	39
Tablo 4: Usuller.....	40
Tablo 5: Usul Oranları.....	42
Tablo 6: Genel arıza Durumu.....	43
Tablo 7: En Çok Kullanılan arıza oranları.....	45
Tablo 8: Metronom Değerleri Tablosu.....	45
Tablo 9: 4'lük Süreye Göre Metronom Oranları.....	48
Tablo 10: 8'lik Süreye Göre Metronom Oranları.....	48
Tablo 11: Karar sesleri.....	49
Tablo 12: Karar Sesleri Oranları.....	51
Tablo 13: Güçlü Sesler.....	52
Tablo 14: Güçlü Ses Oranları.....	54
Tablo 15: Ses Genişlikleri.....	54
Tablo 16: Ses Genişliği Oranları.....	56

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Formlar.....	39
Grafik 2: Kırık Havalar.....	39
Grafik 3: Usuller.....	42
Grafik 4: En Çok Kullanılan arızalar.....	45
Grafik 5: 4'lük Süreye Göre Metronom Değerleri.....	48
Grafik 6: 8'lik Süreye Göre Metronom Değerleri.....	49
Grafik 7: Karar sesleri.....	51
Grafik 8: Güçlü Sesler.....	54
Grafik 9: Ses Genişlikleri.....	57

Tezin Başlığı: “Diyarbakır Musiki Folkloru ”	
Tezin Yazarı: Mehmet Zeki GİRAY	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yavuz KÖKTAN
Kabul Tarihi: 28/01/2010	Sayfa Sayısı: 12 (Ön Kısım) + 250 (tez)
Anabilimdalı: Folklor Ve Müzikoloji	
<p>Diyarbakır tarihinde birçok medeniyete önemli bir merkez olması sebebiyle kültürün her alanında önemli eserler verebilmiş ve merkeziyetçi açıdan kendini kanıtlamış bir bölgedir. Bu kültür ürünlerinden birisi olan müzik unsuru bu çalışmada incelenmiştir.</p> <p>Diyarbakır Türk Halk Müziği içinde farklılığını kanıtlamış bir bölgedir. Özellikle, Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği ve Tasavvuf Müziğinin adeta harmanlanmış mekânı olmasından dolayı her türlü akademik çalışmaya ve araştırmaya son derece müsait bir alandır.</p> <p>Bu çalışmada Diyarbakır Musikisi, köken, yapı ve icra konularındaki incelemeler neticesinde bilimsel yorumlar yapılması amaçlanmıştır. Çalışmada TRT repertuarındaki Diyarbakır türküleri esas alınmış ve çeşitli yönleriyle incelenmiştir.</p> <p>Bu incelemeler sonucunda Diyarbakır türkülerinin en çok; 4/4'lük usûlde olan, Hüseyinî makamına benzeyen, 80-99 metronom değerine sahip, 4. ve 5. derece seslerini kullanan, 1 oktav civarında ses sahasında meydana gelmiş olan bir yapıya sahip olduğu görülmüştür.</p>	
Anahtar Kelimeler: Diyarbakır Musikisi Folkloru, Müzik, Türkü, Usûl, Kültür	

Title of the Thesis: "Diyarbakır Musiki Folkloru "	
Author: Mehmet Zeki GİRAY	Supervisor: Assist.Prof. Dr.Yavuz KÖKTAN
Date: 28/01/2010	Nu. of pages: 12 (pre text) + 250(main body)
Department: Folklor and Musichology	
<p>Diyarbakır is placed on a region which has a central role in the history and carries remains and pieces from the ancient civilizations having lived here throughout history. Because of being a cultural and historical centre, it has produced a great variety of important pieces of art. Music which is an important part of these pieces was studied in this study.</p> <p>Diyarbakır has proved its importance in Turkish Folk Music. Because of being a region which carries effects of Turkish Art Music, Turkish Folk Music and Sufi Music, it is very convenient to study every kind of academics study.</p> <p>In this study, the scientifically comment of the traditional music of Diyarbakır with respect to its origin, structure and execution is aimed. In this study, The Traditional Songs of Diyarbakır were accepted as a base and investigated from many respects.</p> <p>After these surveys it is understood that Diyarbakır songs are 4/4 mode which alike to Hüseyini tune and has 80-99 metronom value and uses 4. and 5. grade voices, it has seen that it has a value which occurs in 1 octave area.</p>	
Keywords: Folk Music Of Diyarbakır, Music, Song, Mode, Culture	

GİRİŞ

Diyarbakır ili, Anadolu'nun çok küçük coğrafi bölgelerinde bile görülebilen folklorik çeşitlilik ve kültür zenginliğini örneklendirmek açısından önemli bir değere sahiptir. Aynı coğrafi sınırlar içerisinde birçok kültürel harita çizmenin mümkün olduğu bu yöremiz; manileri, deyişleri, hoyratları, mayaları, halayları, divanları (Ekici, 2002) vb. birçok müzikal formu bünyesinde barındırıp yüzyıllardır yaşatabilmiş, etkilemiş, etkilenmiş ve sonunda Diyarbakır folkloru diyebileceğimiz bir ayrıcalık yaratabilmiş folklor zengini ilimizdir.

Diyarbakır yüzyıllardır çok büyük bir folklorik zenginliği tüm mütevazılığı ile bağrında barındıran bir ilimizdir. Diyarbakır'a il demek, O'nu tanımlamak anlamında ancak sözlüksel bir ifade olarak kullanılabilir. Çünkü müziği, oyunu, mutfağı, giyimi, konuşması kısaca yaşayışıyla kendine özgü olabilmiş yegâne kültür merkezlerinden birisi ve büyük bir anakenttir. Tarih, coğrafya, edebiyat, müzik gibi sanat-bilim dalları, Diyarbakır üzerinde çok çalışmış ve çalışmaya devam etmektedir.

Kendine özgü bir kültürel farklılık ortaya koyan Diyarbakır, bu çalışmada kültürel zenginliklerinden birisi olan müzikal yapısı incelenmiştir. Bir kültür merkezi olarak Diyarbakır, Türk halk müziğinin yapı bakımından ayrılan dallarından uzun hava ve kırık hava türlerine güzel örnekler sunmuştur.

TRT repertuarındaki Diyarbakır türkülerini kılavuz edindiğimiz bu çalışmada, yöre türkeleri incelenip konu ile ilgili yazılı belgeler taranmış, kaynak ve uzman kişilerle görüşülmüş, repertuardaki eserler incelenerek tasnif ve tahlil edilmiştir.

Çevre illerle pek çok yönden olduğu gibi musikide de etkileme ve etkilenme içerisinde olan Diyarbakır, Elazığ ve Şanlıurfa gibi illerle birçok etkileşime girmiş ve bu sebepten dolayı ortaya nice varyantlar çıkmıştır. Bu etkileşim tesadüfî olmayıp her iki ilde de derin kültür birikimine sahiptir. Folklorun tabiatına uygun olarak mesafe arttıkça etkileşim azalsa da; bu etkileşim, Erzurum, Sivas, Bitlis, Malatya, Mardin ve Kerkük' e kadar genişlemektedir. Dolayısı ile bu etkileşimin bir tezahürü olarak ortaya varyant eserlerin çıkmasını bir yanlışlık olarak değil de, folklorun ruhundan kaynaklanan bir zenginlik ve çeşnilik olarak görmemiz gerekiyor.

Her türlü aşk, sevda, tabiat, sevinç, hüznün temalarını işlemiş ve sevdirmiş olan Diyarbakır türkülerini musiki kıstaslarına göre irdelemek ve tasnif etmeyi planladığımız bu çalışma, bilimsel doğruya ne kadar yaklaşabiliriz kaygısı güdülerek ve Diyarbakır Musikisinin araştırılması, incelenmesi, tasniflenmesi yolunda küçük bir adım olduğu kanaatiyle diğer çalışmalara örnek teşkil etmesi için yazılmıştır.

BÖLÜM 1. METODOLOJİ

1.1. Konu

Diyarbakır musikisini inceleyeceğimiz bu çalışmada TRT repertuarındaki Diyarbakır türküleri esas alınmıştır. Eserlerle ilgili kaynak kişilere ulaşılmış, görüşleri alınmış, mevcut eserler tahlil ve tasnif edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler incelenmiş, karşılaştırılmalar yapılmıştır. Eserler form, makam, usul, dizi yönünden incelenmiş olup yöre müziğinin kullandığı ses aralıkları ve kullandığı ses baskıları çıkarılmış tablo ve grafikler halinde tahlil ve tasnif edilmiştir.

1.2. Amaç

Bu çalışmada, tarihi bir süreç içerisinde, Türk halk müziği içerisinde kendi özgün şeklini oluşturan Diyarbakır yöresi musiki folklorunu kökeni, yapısı, icra şekli, icra ortamlarıyla irdelenerek bilimsel neticelere ulaşılmaya çalışılmıştır.

1.3. Kapsam

Bu çalışma TRT repertuarında bulunan 86 adet Diyarbakır türküleriyle sınırlı tutulmuştur. TRT T.H.M müdürü Altan DEMİREL ile iletişime geçilip, TRT arşivindeki değişime uğramamış notalar elde edilmiştir. Bazı uzun havalara repertuar numarası verilmiş olsa da bir kısmı henüz notaya alınmamıştır. Bu sebepten çalışmamızda sadece notası olan eserler dikkate alınmıştır. Fakat gerek özel derlemeler, gerek devlet arşivlerinde kayıtlı olan gerekse günümüzde icra edilen Diyarbakır yöresi uzun havaları ve kırık havalarının sayısının TRT Müzik Dairesinin vermiş olduğu repertuar numarası ile sınırlı türkülerden çok daha fazla olduğunu belirtmemiz yerinde olur.

1.4. Evren Ve Örneklem

Çok zengin ve köklü bir kültürün ürünü olan Diyarbakır halk müziğinin sayısız örnekleri bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar arttıkça, yeni eserler ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple “Diyarbakır Musiki Folkloru” isimli çalışmamızın evrenini oluşturan eserlerin kesin sayısı bilinmemektedir. Bu çalışmamızın örneklemini olarak, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu nota arşivinden yararlanılmıştır. Konu ile ilgili gerekli bibliyografya taraması yapılmış, yazılı belgeler taranmış, kaynak ve uzman kişilerle görüşülmüştür. Çalışmamızda en

çok faydalandığımız metot müzikal verilerin analizi, kaynak taraması ve metin incelemeleri olmuştur. Bu metot takip edilirken metinlerin karşılıklı olarak tetkiki de yapılmak suretiyle en doğru bilgiye ulaşılmak hedeflenmiştir.

1.5. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar

Diyarbakır kültürünün genişliği ve bu kültür içerisinde Diyarbakır musikisinin yeri oldukça önemli yer tutmaktadır. Konuyla ilgili yazılı belgeler çok kısıtlı sayıdadır. Bu nedenle yörenin müzik folklorunu tam olarak ortaya çıkartmak için daha uzun süreli bir çalışma gerekmektedir. Bu sınırlı sürenin büyük bir çoğunluğu verilerin analizi, kaynak taraması, metin incelemeleri ve notaların bilgisayar ortamına aktarılması ile geçmiştir. Kaynak kişilerin zamanının sınırlı olması da daha kapsamlı ve detaylı çalışma yapılabilmesini olumsuz şekilde engellemiştir. Fakat yapılan çalışmada elde edilen veriler en özgün şekilleriyle derinlemesine incelenmiştir.

1.6. Uygulama

Çalışmanın ilk basamağında Diyarbakır kültür bölgesi, bu bölgenin coğrafi, tarihi, sosyal, kültürel özellikleri ile ilgili kaynak taraması yapılarak bilgiler derlenmiştir.

Çalışmanın ikinci basamağında örnekleme oluşturan eserlerin seçildiği TRT nota arşivindeki Diyarbakır türküleri incelenmiştir. Bu eserlerin müzikal özellikleri ve temel motifleri esas alınarak karşılaştırmalar yapılmış ve elde edilen bilgiler tablo ve grafiklerle gösterilmiştir.

1.7. Temel Kavramlar

1.7.1. Türkü

“Türkü teriminin kaynağı “Türk” kelimesidir. “Türk kelimesinin sonuna ilgi eki eklenerek Türk’e ait anlamında “türki” yapılmış ve bu kelime zamanla “türkü” biçimine girmiştir.” (Birdoğan, 1998:23) “Ezgi ile söylenen halk şiirlerinin her çeşidini göstermek için (âşık şiirleri için dâhil) en çok kullanılan ad “türkü” dür. Bölgelere konulara değin özel hallerde, ya da ezginin ve sözlerin çeşitlenmesine göre türkü kelimesi yerine şarkı, deme, deyiş, hava, gayda, ninni, ağıt adları da kullanılmaktadır.”(Boratav, 1999:150) “Türküler, çoğunlukla herkesin

anlayabileceği ortak, sade ve doğal bir dille, hece vezni ile söylenmekte veya yazılmaktadır. Fakat aruz vezniyle meydana getirilmiş örnekleri de vardır.”(Elçin, 1998:195)

Türküler, sevgi, ölüm, ayrılık, gurbet, kahramanlık, doğal afetler, v.b. sosyal olaylar karşısında halkın duygularını şiirlere dökerek ezgilendirmesi şeklinde oluşmaktadır ki bu türkü üretme işine halk arasında “türkü yakma” denilmektedir. “Türkü yakanların hemen hemen hepsi, halk şiiri ve müziği ile dolu, yüzlerce türkü bilen, sesi güzel olan kişilerdir. Yakmaya sebep olan olay veya duyguyu, yaşamış veya en ince noktasına kadar gönlünde duyan bu sanatçı hafızasındaki şiir ve ezgiler yardımıyla yeni bir türkü yaratır.”(Özbek 1994:64) “Türkü yakan kişilere halk arasında “türkü yakıcısı” da denilmektedir.”(Ekici, 2002:5)

Eserin türkü haline gelmesini ise Özbek şu şekilde aktarmaktadır;

“Başlangıçta bir olay, bir duygu coşkunu sonucunda halk arasında doğan türküler, zamanla geniş bir alana yayıldığında hem müzik, hem de şiir bakımından değişmeye, düzelmeye ve daha kolektif duygular taşımaya baslar. Değişik çevrelerde, değişik duygular içerisinde söylenen türküler bir takım katma söz ve ezgilerle eski havalarını kaybederler(Özbek 1994:65).

Başlangıçta bir kişi tarafından yakılan bir türkü daha sonra dilden dile dolaşarak zamanla halkın içerisinde değişik bir şekil kazanır ve bir süre sonra yaratıcısı unutulur halkın malı olur.“Yaratıcısı belli olmayan, ağızdan ağıza dolaşarak gittikçe değişikliğe uğrayan, halk ezgileri ile bestelenmiş halk şiiridir”(Ekici, 2000:5).

1.7.2. Uzun Hava

Ölçü ve ritm bakımından serbest olduğu halde, dizisi bilinen ve dizi içerisindeki seyri belli kalıplara bağlı bulunan, konuşur gibi bir yöntemle söylenen ezgilere uzun hava denir (Şenel, 1992:287).

Türk Halk Müziği repertuarı içerisinde yörelere göre isim almış yüzlerce uzun hava çeşitlerine rastlanması mümkündür. Uzun havalar doğaçlama olarak konuşur gibi yöntemle söylenirler. Anadolu'nun değişik yörelerinde değişik adlarla bilinirler. Bozlak, Türkmeni, Maya, Hoyrat, Divan, Ağıt gibi Karacaoğlan, Köroğlu, Emrah, Dadaloğlu, Sümmani ve daha birçok halk ozanlarının deyişleri uzun hava olarak söylenebildiği gibi halkın duygularını ve iç dünyasını anlatan ve anonim olan uzun havalar da vardır (Demir, 2007:6).

1.7.3. Kırk Hava

Belirli bir ölçüsü ve ritmi olan, belirli ezgi kalıpları içerisinde belirli kurallara göre seyreden, düzenli bir ritm özelliği gösteren ezgilerdir (Ekici, 2009:24).

1.7.4. Makam

Makam çeşitli kaynaklarda şu şekillerde açıklanmıştır;

“Bir dizide en önemli perdeler durak, güçlü ve asma karar perdeleridir. İşte makam, bir dizide durak ve gücünün önemini belirtmek ve diğer kurallara da bağlı kalmak suretiyle nağmeler meydana getirerek gezinmeye denir. Dizi, makamın esasını teşkil eder. Fakat dizide belli kurallarla gezinilmese makam meydana gelmez. Yani dizi statik, makam aktiftir” (Özkan, 1994:77).

“Belirli bir özel dizinin sesleri üzerinde rast gele değil belirli bir örgü kalıbına göre dolaşılması, belirli bir duygu elde edilmesini sağlar. Bu duyguyu sağlayan örgü kalıbı makamdır. Dizide örgü kalıbı uygun olarak dolaşılırsa (bu dolaşmaya seyir deniyor) hep aynı duygu elde edilir. Yayıgın olan görüşe göre, bir makamda hangi seslerin kullanılacağı, hangilerinin üzerinde durulacağı, hangilerine önem verileceği, dolaşmanın hangi seste bitirileceği gibi hususlar kesinlikle saptanmış olmalıdır. Aksi halde farklı farklı duygular elde edilir ve makam kavramının anlamı kalmaz” (Zeren, 1992:379).

“Türk musikisinde belirli aralıklarla birbirine uyan mülayim seslerden kurulu bir gam içerisinde özel bir seyir kuralı olan musiki cümlelerinin meydana getirdiği çeşniye makam denir” (Karadeniz, 1965:64).

Bir durak ile bir gücünün etrafında onlara bağlı olarak bir araya gelmiş seslerin bir umumi heyeti. Bu kelime ‘mode’ ve ‘tonalite’ mefhumlarının her ikisini de içine alır. Fakat ekseriya ‘tonalite’ karşılığı kullanılır (Öztuna, 1990:16). Anadolu en çok, Hüseyini, Muhayyer, Uşşak, Hicaz, Hicazkâr, Segâh gibi makamları kullanır. Halk musikisinde sanat musikisindeki kadar çeşitli makam ve usullerin kullanılmadığı, estetik çerçevenin daha dar tutulduğu ortadadır ve çok makbuldür (Öztuna, 1990:17).

“Dizi ve makamı karıştırmamak lazımdır. Aslında birbirini takip eden bir sekizli bir dizinin makam olduğu düşünülebilir; zira bu dizinin durağı, güçlüsü, yedeni ve diğer rol oynayan bütün sesleri vardır. Elimizde bir makamın tam bir çatısı mevcuttur. Türk musikisinde makam, böyle dizilerin asırlar boyunca kullanılış hususiyetleri, belirgin zevkleri ile teşekkül eder” (Öztuna, 1990:16).

Belli perdelerden teşekkül eden, belli cinsler üzerinde, belli noktalardan (veya sahalardan) başlamak, belli sahalarda belli istikametlerde gezinmek, belli perdelerde duraklamak ve belli bir perdede karar vermek suretiyle ortaya konan melodi kalıbına makam adı verilmektedir (Tura, 1987:293).

1.7.4. Dizi

Dizi hakkında şu görüşler bulunmaktadır;

“Özel kuralları ve bir müzik sistemine temel olan belirli perdelerdeki notaların sıralanması. Mod, gam ve makamlar dizilerden oluşmuştur. Türk Halk Müziğinde diziye “ayak” da denir” (Say, 1985:447).

“Kromatik ıskaladaki 12 sesin, besteci tarafından önceden saptanmış bir düzen içerisinde sıralanışı. Makam dizisi, bir basit ya da göçürülmüş makamın 8 sesinin yanaşık olarak sıralanışı. (Birleşik makamlar bir dizi halinde ifade edilemez.)”(Büyük Larousse:3255)

“Bir dördlünün sonuna bir beşli yahut bir beşlinin sonuna bir dördlü ekleyerek birtakım sekizliler vücuda getirebiliriz. Bu suretle yapılan sekizlilere dizi denir” (Akdoğan, 1991:28).

“Seslerin, bitişik şekilde yan yana gelmesinden müteşekkil grup” (Öztuna, 1990:229).

1.7.5. Ayak

Ayak hakkındaki düşünceler şunlardır:

“Uvertür bir müziktir. Kendinden sonra gelecek ana bölüm için giriş müziğidir. Geleneksel halk müziğinin uzun hava şeklindeki ezgisel türlerinde önce, kırık hava türünde bir bölüm vardır. Bu bölüme ayak denilir. Her formun ayağı kendine özgüdür. Bir halk ezgisinden önce, bir saz ile yapılan başlama müziğidir. Bu bölüme açış veya gezinti denilir. Bu ayak bölümü ritimsizdir. Ana bölümün ses dizisini belirtir ve seyrine hazırlar. Ancak bu ayak bölümü bir taksim (doğaçlama) değildir. Kendinden sonra gelecek olan ana bölümün dizisine, seyrine ve tavrına sıkı sıkıya bağlıdır” (Hoşsu, 1997:23).

“Türk Halk Müziğinde makam. Bir parçadan önce, kulağı ezgiye alıştırmak amacıyla genellikle doğaçtan çalınan ezgi. Açış da denir. (Belli ezgisi olan ayaklar da vardır. Ankara divan ayağı gibi) . Yöresel üslup tavrı “(Büyük Larousse:1084).

“Türk Halk Müziğindeki ezgilerde, belli karakteristik sesleri bünyesinde bulunduran dizi grupları vardır. Genellikle bu gruplara “ayak” adı verilmektedir. Uzun süre Türk Halk Müziğinin belli kural ve kalıplara dayandırılmasının sakıncalı olduğu ileri sürülmüştür. Bu iddia bir yere kadar doğrudur. Çünkü halk müziği, önceden belirlenmiş kurallara göre oluşmamıştır. Dizi-ayak adlarının ne amaçla konduğu, kim tarafından konduğu bilinmemektedir. Bu adlar yöreden yöreye değişik olarak söylenmektedir. Bu diziler ezgi süresince değişmezken, ezgi süresince bir kaç dizinin kullanıldığına da rastlanmaktadır” (Say. 1985:125).

1.7.6. Gazel

Gazel kaynaklarda şu şekilde açıklanmıştır;

“Gazel sesle taksim etmek demektir” (TRT Yayın no:34).

“Divan edebiyatında kullanılan en az beş, en fazla 15 beyitlik, genellikle aşk ve güzellik konularını işleyen bir nazım şekli. 2. Belli bir kaideye bağlı olmadan, türlü makamlarda dolaşarak sesle yapılan taksim”(Türkçe Sözlük, 1995:962).

“Divan edebiyatında gazel olarak adlandırılan türün, doğaçtan ezgilendirilmesiyle oluşur. Usulsüz bir türdür. Sözler doğaçlanırken, ah, of, aman, gönül, ey, dost, yar gibi katma sözler de dizelere eklenir. Doğaçlama sırasında, çalgılar tarafından, hangi makamda doğaçlama yapılıyorsa, o makamda usullü dem tutulur. Sözel bölmenin arasına taksim de konulabilir” (Akdoğan, 1995:274).

“Saz musikisinde taksim insan sesi ve söz ile yapılanıdır. Herhangi bir usule bağlı değildir. Serbest okunur. 2, 4 veya daha fazla mısraı belli bir makam anlayışı içinde melodilerle söyleyerek sesle taksim etmektir. Önceden hazırlanmayıp icranın o andaki ilhamına bağlıdır. Buna irtical de denilir. Güfteden ayrı olarak araya ‘of’, ‘aman’, ‘medet’, ‘ey’ gibi ünlemler de ilave edilebilir; fakat bunların fazlası hoş karşılanmaz. Gazel, başlı başına yapılabileceği gibi, bazen şarkıların miyanından sonra da okunabilir. Yahut miyanı müsait olan bir yerine konulabilir. Sözler genellikle gazel tarzından seçilirse de, başka bir tarzdan da alınabilir” (Özkan, 1994:87).

1.7.7. Şarkı

Şarkı kaynaklarda şu şekilde açıklanmıştır;

“1. Bir güftenin özel usullerle bestelenmiş şekli. 2. Ezgi, nağme, müzik parçası, melodi. 3. Divan edebiyatında bestelenmek için ve genellikle dörtlükler halinde yazılan kafiyeli şiir” (Türkçe Sözlük, 1995:2662).

Karadeniz ise şu şekilde tarif etmiştir;

“Dört veya daha fazla mısralı güftelerin terennümsüz olarak Ağır Aksak Semai ve daha küçük usullerle bestelenmiş örneklerine şarkı denir. Şarkıların şeması genellikle şöyledir:

1. Birinci mısra zemin bölümüdür.
2. İkinci mısra nakarat adını alır.
3. Üçüncü mısra ‘meyan’ ve çok defa uygun başka bir makamdan ya da şarkının bestelendiği makamın bir oktav tizinden bestelenir. Meyan kısmında bazen usul değişikliği de yapılır.
4. Dördüncü mısra aynen nakaratın bestesinde ve çoğunlukla aynı güfte ile terennüm edilir. Dördüncü mısra da değişik güfte ve bestesi olan şarkılar da vardır. Ancak beste yine aynen ikinci mısra gibi karara bağlanır” (Karadeniz, 1965:173).

Özkan’ ın ifadeleri de şu yöndedir;

“4, 5, 6, 8 mısralı kıtaların bestelenmesinden meydana gelmiş bir formadır. Terennümsüzdür. Ekseriyetle 10 zamanlıya kadar küçük usullerle ve nadiren de büyük usullerle ölçülmüşlerdir. Beste, ağır ve yürük semailerden üslup ve gidiş bakımından çok farklıdır. Şarkıların üslubu büyük formadaki eserler göre daha hafiftir. (Bazılarının başında veya arada bir ‘of’ terennümü yer alabilir) Şarkılar pek çok şekillerde kullanılmışlarsa da yapı bakımından en çok aşağıdaki şekil tutulmuştur. Esasen, sözlerde genellikle şarkı formundan alınmıştır.

1. Mısra	A (Zemin)
2. Mısra	B (Nakarat)
3. Mısra	C (Miyan)
4. Mısra	B (Nakarat)

Şarkıların 1. mısralarına Zemin denir. Şarkının bağlı olduğu makamda seyredilir. Zemin mısraı genellikle makamın güçlü perdesinde yarım karar yaparak kalır. 2. mısra, yani nakarat nağmeleri güçlüden durak perdesine götürür ve durak perdesinde tam kararlı sonuçlanır. 3. mısra yani miyanda başka bir makama geçmek adet olmuştur. 4. mısra yine 2. mısranın bestesi ile okunur ve durak perdesinde tam karar yaparak sona erer” (Özkan, 1994:87).

1.7.9 Usul

Usul, Türkçe sözlükte; “1. Bir maksada ulaşmak için takip edilen yol, yöntem, tarz. 2. İlimde belli bir neticeye ulaşmak için, belli bir plana göre takip edilen yol, metot, metot bilgisi. 3. Müzikte tempo, ölçü, ritim. 4. Adap, erkân” (Türkçe Sözlük 1995:2981) şekillerinde açıklanmıştır.

Özkan ise Usul kavramını şu şekilde yorumlamıştır;

“Usul, Türk müziğinde ölçü yerine kullanılan bir kavramdır. Usul Türk müziğinde, ölçü ile birlikte tavır ve üslubu da belirlemektedir. Güneydoğu

Anadolu bölgesindeki 5/8 lik bir usul ile Koroğlu veya Sümmani havasının 5/8 lik usulü tavır ve üslup olarak birbirinden ayrılmaktadır. Usul, zaman içinde uygunluk demektir” (Özkan, 1987:561).

Belirli düzümlerden oluşan, kalıp halinde tespit edilmiş ölçülerdir. Bir usulün oluşabilmesi için bir kuvvetli bir de zayıf vuruşa ihtiyaç vardır. Bu nedenle bir zamanlı usul olamaz. En küçük zamanlı usul dolayısı ile iki zamanlıdır (Emnalar1998:110). Muzaffer SARISÖZEN, Türk Halk müziği usullerini üç bölümde incelemektedir. Bunlar:

1. Ana Usuller ve Üçerli Şekilleri. (2, 3 ve 4 birim vuruşlu usuller)
2. Bileşik Usuller (5, 6, 7, 8 ve 9 birim vuruşlu usuller)
3. Karma Usuller (10 ve daha fazla birim vuruşlu usuller) şeklindedir (Sarisözen, 1962:120).

1.7.10 Hoyrat

Doğu ve Güneydoğu Anadolu yörelerimizde özellikle Diyarbakır, Kerkük, Urfa, Elazığ’da yaygın olarak görülür. Halk arasında en çok hoyrat olarak bilinmesine rağmen bazı yörelerde hoyrat, koyrat veya koryat olarak ta bilinmektedir. “Sözlük anlamı kaba, hırpalayıcı, huysuz, yakışksız ve bir şeyi muhafaza etmeyi bilmeyendir” (Büyük Türk Sözlüğü:535).

Hoyratlar hakkında Ekici’nin görüşleri şu yöndedir;

“Hoyrat cinaslı manilerin uzun hava olarak ezgilendirilmiş şekline denir. Daha çok erkekler tarafından söylenir. Konuları ise daha çok sevgi ve sevgili üzerinedir. Hoyratların en belirgin özelliği kafiyelerinin genellikle cinaslı olmasıdır. Yedili hece ölçüsünde yazılmıştır. Hoyratlar diğer uzun havalara göre daha özgür, daha sert ve kuvvetli bir şekilde tiz bir sesle okunurlar. 4–5 ses içerisinde dolaşan hoyratlar olduğu gibi 11 ses içerisinde dolaşan hoyratlara da rastlamak mümkündür. Böyle geniş hoyratlar halkın “kalkma, aşma, çıkma, yıkma” adını verdiği birkaç mertebeli ezgilerle söylenmektedirler. Bu tür hoyratlar Türkiye’de çoğunlukla bağlama ile söylenmelerine rağmen, Kerkük’te ud, keman ve kanun; Harput’ta klarnet, ud, kanun, keman; Şanlıurfa’da bağlama, keman ve kanun gibi çalgıların eşliğinde de söylenmektedir” (Ekici, 2009:31).

BÖLÜM 2. ARAŞTIRMA SAHASININ TANITILMASI

2.1. Diyarbakır'ın Tarihçesi

Diyarbakır 5000 yıllık tarihi bir yerleşim merkezidir. Diyarbakır iline bağlı Ergani ilçesinde bulunan dünyaca ünlü ilk yerleşim merkezi Çayönü Höyüğü'nde yakın zamanda yapılan kazılar ve elde edilen buluntulardan Diyarbakır tarihinin M.Ö. 5000 yıllarına kadar uzandığı anlaşılmaktadır.

Yüzyıllar boyunca 26 medeniyete beşiklik etmiş olan Diyarbakır' da her devrin ayrı bir izini görmek mümkündür. M.Ö. 3000 yıllarında Huriler döneminden başlayarak Osmanlılara kadar uzanan yoğun bir tarihi olan Diyarbakır, tarih boyunca Güneydoğu Anadolu'nun ilim, kültür ve sanat merkezi olmuştur (Akbulut, 1998:9).

M.Ö. 3000 yıl önce Mezopotamya / Elcezire denilen Dicle ve Fırat nehirleri arasında bölgeye Subartu, buraya yerleşmiş savaşçı oymaklara da Subaru denildiği, Sümer-Akadlardan kalma belgelerden anlaşılmaktadır. Diyarbakır'ı da içine alan Yukarı Dicle Bölgesinin ilk uygar ahalisi Subarulardan sayılan Hurrilerdir (Sertoğlu, 1971:84).

Diyarbakır'da sırası ile Huriler, Asurlular-Urartular (M.Ö. 1260-653), İskitler (M.Ö.653-625), Medler (M.Ö 625-550), Persler (M.Ö 550-331), Büyük İskender (M.Ö 331-323), Partlar (M.Ö. 140-85) ve Sasaniler hüküm sürmüşlerdir.

Diyarbakır tarihinde çok önemli bir dönem (M.Ö. 69-M.S. 395) Romalılar ile başlamıştır. Bu dönemden kalma çok sayıda eser vardır. En ünlüsü Diyarbakır surlarıdır. Diyarbakır surları (M.S. 345) yıllarında Roma İmparatoru II. Constantinus tarafından yaptırılmıştır (Akbulut, 1998:12).

Romalılardan sonra sırası ile Bizanslılar (M.S 395-639) , Müslüman Araplar (M.S 639-661), Emeviler (M.S 661-720), Abbasiler (M.S 750-869), Hamdaniler (M.S. 750-984), Mervaniler (M.S. 984-1085), bu yörede hüküm sürmüşlerdir (Değertekin, 2001).

Diyarbakır tarihinde diğer önemli bir dönem 1085'te Müslüman Türklerin, Selçukluların yöreye hâkim olmasıyla başlamıştır. Selçuklular (M.S. 1085-1183), Artuklular (M.S. 1183-1232).

“Bu dönemler içerisinde Artukluların özel bir yeri vardır. Artuklular döneminde Diyarbakır en görkemli çağlarından birini yaşamıştır. Yedi Kardeş ve Evli Beden Burçları bu dönemde yapılmış, iç kaledeki Artuklu Sarayı devrin en önemli bilim ve sanat merkezi olmuştur. Bu dönemde “ispat edilmemiş bilgi doğru ile yanlış arasındadır” diyecek kadar pozitif bilimlere inanmış el-Cezerî gibi bilim adamları yetişmiştir.” (Beysanoğlu, 2004)

Daha sonra Eyyubiler (M.S. 1232-1401), Anadolu Selçukluları (M.S. 1240-1302), Timur Devleti (M.S. 1394-1401), Akkoyunlular (M.S. 1401-1507) dönemi yaşanmıştır.

“Türk İslam Medeniyetleri açısından köklü bir geçmişe ve geleneğe sahip olan Diyarbakır, XV. Yüzyılda Akkoyunlu devleti hâkimiyetinde kalmıştır. Bu süre içerisinde Diyarbakır, Akkoyunlu devrinden kalma birçok mimari eser bunu belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu mimari yapılar Selçuklu, Artuklu ve Eyyubi mimarisıyla Osmanlı mimarisi arasında üslup olarak bir geçiş dönemini temsil etmektedir.” (Top, 325: 2004).

Akkoyunlu hâkimiyetinden sonra Şah İsmail (M.S. 1507-1515) ve 1515’ten sonra Osmanlılar (M.S. 1515-1922) tarih sahnesine çıkmıştır (Beysanoğlu, 2004).

“XVI. Yüzyıl başlarında, Osmanlı Devleti’nin başında Sultan I. Selim (1512-1520) bulunmaktaydı. 23 Ağustos 1414’de Çaldıran’da Safevi Şah İsmail’i mağlup ederek, önce Orta ve Doğu Anadolu’yu, sonra da Güneydoğu Anadolu’yu 1515-1517 yıllarında Osmanlı Devleti’ne katmayı başarmıştır. Diyarbakır ve çevresinin Osmanlı-Türkleri tarafından hâkimiyet altına alınması, sultan Selim’in takip ettiği doğu siyasetinin bir sonucudur. Sultan Selim, Anadolu’yu tamamen hâkimiyeti altına almak ve Şiilik tehdidinden korumak istiyordu. Ayrıca, Anadolu’nun her bakımdan birlik ve beraberliğini, güvenlik ve asayişini sağlamak düşüncesinde olan Sultan Selim, Sünnî anlayışı benimseyen Diyarbakır ve Güneydoğu Anadolu çevresini, Safevî Devleti hâkimiyetine girmesini istememiştir” (Kılıç, 575: 2004).

Diyarbakır’ın Osmanlılara katılması Yavuz Sultan Selimin döneminde olmuştur. Bu dönemde savaşımlardan dolayı harap olan şehre ilk Osmanlı valisi Bıyıklı Mehmet Paşa atanmıştır. Bıyıklı Mehmet Paşa ilk olarak şehrin imarını ele almış ve kendisi de bir hamam ve bir cami yaptırmak üzere bu girişime öncülük etmiştir. Kanuni Sultan Süleyman döneminde atanan valiler bu imar faaliyetlerini sürdürmüşler Kanuni’nin de buyruk ve katkılarıyla şehir adeta yeniden inşa edilmiştir (Beysanoğlu 1996:520).

Diyarbakır Yavuz Sultan Selim ile başlayan ve Kanuni Sultan Süleyman ve IV. Murat ile devam eden yıllarda Osmanlı himayesinde olmakla her yönden değişime uğramıştır. Mimari ilerlemiş, Tasavvufi akımlar başlamış, kültür ve sanata önem

verilmiştir. Bu dönemlerde Diyarbakır artık, Osmanlı Devleti'nin siyasi, askeri, kültür-sanat yapısı açısından çok önemli bir merkez haline gelmiştir.

“Osmanlı devrinde en geniş ve en önemli eyaletlerden birinin merkezi olan Diyarbakır, aynı zamanda doğuya sefer eden orduların da hareket üssü ve kışlağı durumundaydı. Diğer eyaletlere nispetle en çok muharip çıkaran Beylerbeyilerin karargâhı olmuştu. XVI. Yüzyıl boyunca büyük kalkınma ve bayındırlık faaliyetlerine sahne oldu. Diyarbakır'a ilk gelen Osmanlı Padişahı Kanuni Sultan Süleyman'dır” (Yoldaş, 2005;5).

Duraklama Döneminin Padişahlarından olan IV. Murat döneminde de Diyarbakır önemli bir merkez konumundadır. Seferlerine çıkarken Diyarbakır'ı önemli bir üs olarak kullanır ve ekseriyetle burada konaklardı.

“Revan seferinden dönen Padişah Murat IV., 21 Eylül 1635 Pazar günü Diyarbakır'a geldi. Burada 14 gün kaldı. Gittiği her yerde yaptığı gibi, burada da zorbalıkla tanınmış bazı kimseleri idam ettirdi. 1638 de Bağdat seferine giderken 3 Eylül 1638 Cumartesi günü tekrar Diyarbakır'a gelerek 10 gün kalmıştır” (Beysanoğlu, 1996;632).

IV. Murat döneminden sonra Osmanlı Devleti 1683-1792 yıllarında gerileme devrine girmiş ve 1792-1920 yıllarında artık yıkılış devrini yaşamıştır. Bu Dönemlerin tüm Osmanlı topraklarında ki şehirlerde olduğu gibi, Diyarbakır üzerinde de tesirleri olmuştur. Bu konuyla ilgili Özbek şunları aktarmıştır;

“1711 ve 1713 yıllarında Diyarbakır'da ki 2 büyük yangın şehrin mimarisine büyük zararlar vermiştir.1912'de de bir yenisi görülecektir.1803, 1819, 1831 ayaklanmaları da kente büyük zararlar vermiştir. Mart 1754 ve Aralık 1894'te ki iki büyük kolera salgını âdete şehri boşaltmıştır. Aralık 1790'da Taun ve 1916'da ki Tifüs salgını da şehre büyük zararlar vermiştir. 1874 Diyarbakır salnamesinde ki 130 kadar çeşme ve hamamlardan ancak 6-7 tanesi günümüze ulaşmıştır” (Özbek, 2009;17).

Diyarbakır, yıkılış devrinin sonlarına doğru şehirleşme ve mimaride önemli kayıplar vermesine rağmen; siyasi ve ticari anlamda halen bir merkez durumundaydı. I. Dünya Savaşı ve Mondros Mütarekesi yıllarında da bir çok siyasi akımın gözbebeği durumunda idi. Bu yıllar 1982 Diyarbakır İl Yıllığında şöyle anılmaktadır;

“Mondros Mütarekesi döneminde Diyarbakır; Ergani, Mardin ve Siverek Sancakları'nı da kapsayan bir vilayet merkeziydi. Doğu Anadolu ile Arap Yarımadası'nı birbirine bağlayan doğal yollar üzerinde bulunması nedeniyle, tarihin her döneminde bir ticaret merkezi olan kent, bu özelliğini mütareke yıllarında da korudu. I. Dünya savaşı başlarında nüfusu yarım milyon idi. İşgale uğramadığı için sonraki yıllarda bu nüfusta önemli bir değişiklik olmadı. Diyarbakır , o yıllarda “ Vilayet-i Sitte” (Altı Vilayet) diye anılan

doğu illeri içinde yer alıyordu. 30 Ekim 1918 de imzalanan Mondros Mütarekesi hükümleri uyarınca ağır bir işgal tehdidi altındaydı. Bu mütarekenin 7. maddesi, İtilaf Devletleri'nin her hangi bir karışıklık anında Anadolu topraklarının şu ya da bu bölümünü işgal edebileceğini öngörürken, 24. madde, Vilayet-i Sitte için bu hükmü açık olarak ortaya koyuyordu. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri, Diyarbakır'ı, kurulması planlanan Ermeni devletine vermek; İngiltere de, kurulacak Kürt devletine bağlamak istiyordu” (Diyarbakır İl Yıllığı, 1982).

Osmanlı'nın bu yıkılma sürecinde Mustafa Kemal Paşa tarih sahnesine girmiş 23 Nisan 1920 de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni kurmuş; 1 Kasım 1922'de Saltanatın kaldırılmasında ve 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasında büyük öncülük ve liderlik etmiştir. O yılları Beysanoğlu şu şekilde aktarmıştır;

“Türkiye Büyük Millet Meclisi 1 Kasım 1922 Günü Saltanatın Kaldırılmasına karar verdi. Böylece Osmanlı Devleti sona ermiş oldu. 1 Nisan 1923 tarihinde de seçimin yenilenmesi kararlaştırıldı. Bu kararıyla da, bu meclis, şerefli ve tarihi büyük rolünü tamamlamış oluyordu.

Mustafa Kemal Paşa, yapılacak seçimde milletin yeni vekillerine vereceği görev ve yetkinin neler olacağını, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adına yayımladığı “Dokuz umde” ile belirtti. Bu Dokuz umde az sonra kurulacak olan Cumhuriyet Halk Partisinin ilk ve yazılı programı olacaktır.

Diyarbakır'da yapılan seçimlerde Ziya Gökalp, Feyzi (Prinççioğlu), Zülfü (Tireğ), Şeref (Uluğ) ve Hazrolu Mehmed (Budak) Beyler mebus seçildiler. Belediye Reisi İhsan Hamid (Tiğrel) Bey de Ergani Sancağından mebus seçildi.

Bu meclis 29 Ekim 1923 te Cumhuriyeti ilan edecektir” (Beysanoğlu, 1996;839).

Diyarbakır ve çevresi Cumhuriyet Dönemi'ne Osmanlı Devleti Dönemi'ndeki toplumsal yapıyla girmiştir. Kırsal kesimdeki mülkiyet ilişkilerine dokunulmaması nedeniyle, beylik, ağalık, şeyhlik kurumları ve aşiret yapısı bu dönemde de varlığını korumuştur. Şeyh Sait İsyanı'ndan sonra büyük toprak sahiplerinin topraklarına el konulmuşsa da bunlar 1934'te çıkarılan yasayla bağışlanmış ve toprakları geri verilmiştir. İsyandan sonra uygulanan zorunlu yerleştirme, nüfus hareketlerini sınırlamıştır. Bu, bölgenin gelişmesine ve kentleşmeye olumsuz etki yapmıştır. 1934'ten sonra Diyarbakır yöresine, Balkanlar'dan gelen göçmenler yerleştirilmiştir. Ancak bunlar yöreyle uyum sağlayamamışlardır. Bir bölümü batıdaki yakınları yanına göç etmiştir (Diyarbakır İl Yıllığı, 1982).

Diyarbakır, 1085 te Müslüman Türklerin, 1515 te de Osmanlı himayesiyle ve son olarak 29 Ekim 1923 Cumhuriyet ilanı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Türk-İslam Medeniyetinin mimarisi, sanatı, şiiri, şarkısı, türküsü ile bütün izlerini tarihler boyunca üzerinde taşımış ve taşımaya devam edecektir.

2.1.1. Diyarbakır'da Tarihinde Kültür-Sanat Yılları

Artukoğulları döneminde Diyarbakır ve Silvan'da bilim ve edebiyat gelişmesini sürdürmüştür. Artuklu hükümdarı yaptıkları medreseler, köprüler, hastaneler, imaretler ve bunlara yaptıkları zengin vakıflar ile bilim ve sanatın korunmasında, gelişmesinde etkin olmuşlardır. Artukoğulları ile Eyyubiler zamanında şöhreti yaygın birçok şair ve bilim adamı yetişmiştir. Amidli Abdulvahid (Ö. 1160), Ebu'l-Fedail Ali (Ö. 1207), Ebu'l Hasan Seyfüddin Amidi (Ö. 1233), İbn-Ezrak (Ö. 1176), Zehebî (Ö.1348), çağının en büyük şairinden olan Nesimî (Ö. 1404) önde gelen isimlerdendir.

Akkoyunlular Dönemi'nde de Diyarbakır'dan ünlü şair ve bilim adamları yetişmiştir. Bunların en önde gelenleri İbrahim Gülşenî (Ö. 1533), Halilî (Ö. 1485) ve Albardaklı Şeyh Ahmed' dir (Ö. 1510).

Osmanlı Dönemi'nde de bu durum devam etmiştir. Âmidî (Ö. 1574), Molla Çelebi (Ö. 1655), Resmî (Ö. 1666), Receb-i Âmidî (Ö. 1680), Müderris Hacı Ragıb (Ö.1848) gibi yazar ve bilim adamları; Cemalî (Ö. 1543), Şerifî (Ö. 1544), Biatî (Ö.1591), Mesihî (Ö.1562), Ahmed Paşa (Ö.1586), Şöhretî (Ö. 1605), Ümnî (Ö.1692), Emirî (Ö.1724), Şuhî (Ö.1737), Vâlî (Ö.1738), Hâmî (Ö.1747), Ahmed Mürşid (Ö.1761), Lebib (Ö.1768), Refî (Ö.1816), Hamid (Ö.1829), Azmî (Ö.1831), Osman Nuri Paşa (Ö.1856), Sırrî Hanım (Ö.1877), Şaban Kâmî (Ö.1884), Said Paşa (Ö.1891) adlı şair ve yazarlar ilk akla gelen isimlerdendir.

Daha sonra yetişmiş şair ve yazarların başında Ziya Gökalp (Ö.1924), Ali Emirî (Ö.1924), Süleyman Nazif (Ö.1927), Faik Ali Ozansoy (Ö.1950) gelir.

Beysanoğlu, dört ciltten oluşan "Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları" adlı eserinde 668 fikir ve sanat adamının yer aldığını, bunlardan 258'inin şair, 171'inin yazar, 193'ünün bilim adamı; 46'sının hattat, ressam, bestekâr v.s olduklarını; şair, yazar ve bilim adamlarının, büyük çoğunluğunun Osmanlı Döneminde yaşamış ve

yaşamakta olduğunu, yazdıkları eserlerin toplamının 1984 olduğunu belirtmektedir (Beysanoğlu, 2001:34).

Diyarbakır' ın, Anadolu' nun kültür ve medeniyet tarihindeki bu önemli yeri zaman zaman nispeten gerilemiş, bazı dönemlerde ise üst düzeye çıkmıştır. Örneğin Artukoğulları döneminde halk kültürünün önemli bir dalını oluşturan el sanatlarının çok ileri düzeyde olduğunu görmekteyiz. Yine bu dönemde bazı kaynaklara göre bir milyon kırk bin, bazılarına göre ise de yüz kırk bin ciltlik muazzam bir kütüphanenin varlığı, bilim ve kültür düzeyinin ne kadar yüksek olduğuna bir başka göstergedir (Beysanoğlu, 1992).

Diyarbakır, tarihi dönemler içerisinde idarî, kültür ve sanat yönünden olduğu kadar, ekonomik yönden de oldukça önemli bir merkez olmuştur. Anadolu da doğu-batı, kuzey-güney kervan yollarının kesiştiği bir noktada olan Diyarbakır, kervan yollarıyla temin edilen ticaret hayatında çok önemli bir yere sahipti. Öte yandan Hint ve İran mallarını doğudan getiren kervanlar da Diyarbakır' dan geçmekteydi. Bunlardan Diyarbakır-Urfa-Halep-Musul ve Bağdat yolları Orta Çağ boyunca önemini koruyan kervan yolları olmuştur (Değertekin,2001).

İslâm hâkimiyetine geçtikten sonraki dönemde, Diyarbakır'ın ilim ve fikir hayatında büyük bir canlanma görülmüştür. “Bu dönemde şehirde İslamî ilimlerin okutulduğu medreseler (Mesûdîye-Zinciriye) yapılmış ve bu bölgeden çok şöhretli kişiler yetişmiştir.”(Yılmazçelik, 1995:6).

XIX. Yüzyıla gelinceye kadarki geçen süre içerisinde, Diyarbakır'ın ilk dönemlerdeki kadar olmasa bile yine de önemli bir merkez olduğu anlaşılmaktadır. Buraya tayin edilen valiler pek çok dinî ve sosyal yapılar inşa ettirmişlerdir. Osmanlılar döneminde bu derece önem verilen ve imar edilen Diyarbakır şehri, kültür bakımından da önemli bir merkez olmuştur (Yılmazçelik, 1995:9).

Diyarbakır şehrinin ticari yollar üzerindeki önemi büyüktür. Özellikle Bağdat-Diyarbakır yolunun oldukça işlek olduğu ve XIX. Yüzyılın sonuna kadar önemini koruduğu görülür. Ayrıca bölgenin madenler açısından zenginliği, şehrin ticari hayatına da yansımıştır. Aynı dönemde, Diyarbakır'ın önemli bir ticaret merkezi olmasının yanı sıra aynı zamanda önemli bir askeri merkezdir. Ordunun ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir yere sahiptir (Yılmazçelik, 1995:15).

Bu konuda Konyar 1936 tarihli Diyarbekir Yılığında şöyle bahsediyor.

“Umumi savaşın san’at hayatına yaptığı tahribattan Cumhuriyet idaresinin bakımlı, düşünüşlü faaliyeti ile hiçbir iz kalmamıştır. Gerçi eski savaşlara yaraşan kalkanlar, hançerler yapılmıyorsa da yurdun askeri ihtiyacını tatmin eden bir demircilik, bakırcılık, marangozluk bulunmaktadır” (Konyar, 1936:109).

Cumhuriyet Dönemi yıllarında şehrin kültür ve sanat akımlarına yine medreseler, zamanın ozanları, şehrin ileri gelenlerinin oluşturduğu bir takım topluluk ve bu toplulukların düzenli yaptığı geceler yön vermektedir. “Velime (Velme) kültürü veya geceleri” diye adlandırılan bu oluşum ve eğlencelere ileride değineceğiz.

22 Haziran 1943 tarihinde Diyarbakır Halk Musikisi Cemiyetini kuran Celal Güzelses’in(Abakay, 1995:102) de Diyarbakır kültürüne o yıllarda müsbet katkıları olmuştur. Gerek verdiği Halk konserleriyle gerekse de doldurduğu yüzlerce plakla Diyarbakır halk musikisine çok büyük katkıları olmuştur.

2.1.2. Diyarbakır’ın Tarih Boyunca Aldığı İsimler

M. Kemal Atatürk’ün Diyarbakır’ a gelişinden bu yana bu konu üzerinde ilk bilimsel araştırma faaliyeti başlamıştır. Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu, bilirkişilerin eşliğinde uzun oturumlarla günlerce bölge isminin kökenini ve tarihi veçhesini açıklamaya çalışmışlardır (Beysanoğlu, 1998:21).

Geçmişten bu yana pek çok isimle bilinen Diyarbakır şehri; Amid, Amidi, Amad, Amida, (Mar-Yeşua, 1958:1) Kara Amid, Diyar-ı Bekir isimleri ile anılarak gelmiştir. Diyarbakır’ ın tarihine baktığımız zaman daha çok Amid ve Diyarbakır isimlerinin kullanıldığını görmekteyiz.

Farklı dönemlerde farklı devletlerin işgaline uğrayan şehrin adı, egemen devletin inancının, kültürünün ya da dilinin farklılığı sebebiyle değişikliğe uğramıştır. Bu değişiklikle beraber aynı kökten türemiş olmaları nedeniyle kısmi değişikliklerin ötesinde temelde bir farklılık görülmemiştir. Dolayısıyla bu şehirde hâkimiyet kurmuş olan bütün devletler bu ismin kendi kaynaklarındaki şivesel farklılıklarına yer vermişlerdir. Örneğin; Roma ve Bizans dönemi boyunca buraya “Amida” deniliyordu (Türkiye İş Bankası, 1995:6).

Ancak; “Amidi” isminin kökeni ile ilgili olarak da farklı rivayetler vardır. Kimilerine göre buranın Diyarbakır’ dan önceki asıl adını işaret eden herhangi bir

tarihi kaynağa rastlanılmamış, hatta bu ismin kesin olarak nereden geldiği de bilinmemektedir denilmiştir (Said Paşa, 1999:306).

Bu farklı görüşleri şöyle sıralamak mümkündür.

“Said Paşa’ ya göre; “Şehre-i mezkurenin namı diğeri Amid’ dir. Amid; intiha manasında olup, hudud-ı Cizre’ nin intihasında vaki olduğu için, Araplar bu nam ile yâd etmişler ”(Said Paşa, 1999:376). Ancak Arapların buralara gelişleri çok sonradan olduğu için, burası kurulduğu günden bu yana Amid ismi ile bilindiğinden böyle bir yorumu geçersiz görülmektedir.

“Bazı rivayetlere göre; bir vakit Beni-Amid namıyla bir Arap kabilesi o havalide iskân etmiş olduğundan onlara nispetle bu namı almıştır” (Said Paşa, 1996:376). Bu konu kesin değildir.

“Futuhât yazarlarımızdan Vakidi ise bu ismin kökeniyle ilgili olarak şöyle açıklamada bulunur;

“Bizans krallarından Kostantin, İstanbul’u inşa edip oğlunun adıyla adlandırdıktan sonra, ülkesinin sınırları içinde bulunan Diyarbekir bölgesinin doğal güzelliği onu büyüledi. Bunun üzerine burayı İstanbul’a benzer bir şekilde yaptırdı. Ancak ömrü buna kifayet etmediğinden bu anlama gelen ‘Amid’ dendi (Vakidi, 1996:165).

bu açıklama da pek doyurucu görülmemektedir. Çünkü *Amid* hangi dilde bu anlama gelmektedir? Sorusu cevapsız kalmaktadır.

“Hz. İbrahim’in oğullarından olan Medin’in oğlu Amid İbn el-Bülendi adındaki zata nispet edildiğine dair olan görüştür” (Günkut, 1937:37).

Yukarıda özetleyerek zikrettiğimiz görüşler içerisinde son aktardığımız görüş kanaatimizce en makul ve tarihi olarak en tutarlı görüneni olabilir. Hz. İbrahim (a.s)’ın Mezopotamya bölgesinde doğup büyümesi ve orada yaşamış olmasının doğal sonucu olarak onun neslinden gelenler, bu bölgeye yerleşmeleri bu görüşü destekler mahiyettedir (Göyünç, 76).

Diyar-ı Bekir; Cezire bölgesinin İslam orduları tarafından fethedilmesinden sonra İslami kaynaklarda görmeye başladığımız bu isim, kökeni ve bu bölgeye ad olmasıyla ilgili olarak farklı rivayetler, değişik yorumlar yapılmıştır.

“Diyar-ı Bekir isminin bazen eski ismiyle “*Amid*” e bazen de Cezire’nin bir parçası olarak bu bölgeye isim olduğunu görüyoruz. İslam tarihi kitaplarında bu şekilde geçmekle beraber, bunun aksi olan rivayetler de yok değildir” (Karan, 2004:827).

Bu ismin kökeni ile ilgili çok farklı rivayetler olmakla beraber, en yaygın görüşler şunlardır:

“Diyar-ı Bekir’in bugünkü Urfa kapısı yanında “Beni Meryem” adında Rumlara ait büyük kız lisesi vardı. Burası Araplar tarafından fethedildikten sonra Bakirelerin yeri anlamına gelen; “Darul’l-bakire”, “Diyaru’l-bakire” adı verilmişti.”(Günkut, 1937:38). Zamanla bu ad, bölgeye ve bilahare bu şehre ad olarak kullanılmış, Cumhuriyet döneminde az değişiklikle Diyarbekir’e dönüşmüştür (Beysanoğlu, 1998:23).

Esmâ Ocak “Diyar-ı Bekir” isminin kökeninin İbranice olduğunu dile getirerek, İbranicede “Diyar”, şehir; “be”, içinde; “kir”, duvar anlamına gelip, “Duvar- içinde(ki)-şehir” anlamını çıkararak bu isimle bir tarihi roman dahi yazmıştır (Ocak, 1998:7). Bu iddia tarihsel açıdan pek mümkün görülmemektedir. Zira Diyar-ı Bekir isminin kullanım tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Şayet bu doğru olmuş olsaydı çok eski kaynaklarda da bu isme rastlamak mümkün olurdu.

Evliya Çelebi meşhur sehayatnamesinde “Diyar-ı Bekir” “isminin kökeniyle ilgili olarak şu efsaneyi zikreder

“Hz. Yunus (a.s) Musul halkını irşada davet eder, ancak halk onun davetine icabet etmez. Bunun üzerine Hz. Yunus onlara beddua ederek Diyar-ı Bekir’e gelir. Buranın halkı mucizesiz olarak hemen ona iman eder. O da “Fis Kayası” mevkiinde yedi yıl kalır. O dönemde orayı bir kız idare edermiş. Bu kız da Hz. Yunus’a iman etmişti. Hz. Yunus’un talimiyle Fis Kayası’nda şehri bina ettiği için tarihçiler *Diyar Bıkr (kız şehri)* derler”(Van, 114).

bir önceki madde için söylediğimiz hususlar bu madde için de geçerlidir.

Bir başka iddia ise bu adın Süryanice olduğudur. Buna göre “Deyr” kilise; “Bakira” ise kız anlamında olup, “Deyre’l-bikre” burada kurulan ilk kilise olması hesabıyla buraya “Diyarbekir” denilmiştir (Günel, 1970:422). Bu görüş tarihi verilerle çelişmektedir. Zira, biz bu kilisenin Hz. İsa’nın doğumu miladi sıfır olarak kabul edildiğinden, Diyarbekir’in tarihi geçmişinin, iki bin küsur yıl olduğu ortaya

çıkar. Oysa Diyarbakır'ın tarihi kalıntıları bir yedi bin yıl milattan öncesine gitmektedir (Çevik, 2002:30).

Yine bununla ilgili olarak Alusi'nin rivayetine göre, Arâm selinden sonra Yemendeki kabileler burayı terk ederek Irak ve el-Cezire denilen yukarı Mezopotamya bölgesine yerleştiler. Bu bölge, daha sonra buraya yerleşen Araplara nispetle “*Diyar-ı Bekir*” olarak isimlendirildi. Hemedani de bunların el-Cezire bölgesine yayıldıklarını söyler (Söylemez, 2001:143).

“*Diyar-ı Bekir*” isminin kökeni hakkında zikrettiğimiz gibi farklı rivayetler olsa da tarihi bilgiler açısından aslında en makul görülen; *Bekir b.Vail* kabilesine izafe edenlerin görüşüdür.

Bu ismin bugünkü kullanımı ise Şevket Beysanoğlu arşiv bilgilerine dayanarak şöyle anlatır:

“Cumhuriyet döneminde 15 Kasım 1937 Pazartesi günü saat 18’de Diyarbakır’a gelen Atatürk, halkevinde şerefine verilen konserde yaptığı konuşmada; Yirmi yıl sonra Diyarbakır’da bulunuyorum..... şeklindeki konuşması üzerine ertesi gün şehrin ve vilayetin adı 10 Aralık 1937 gün ve 7789 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Diyarbakır’a çevrildi. 18 Aralık 1937 tarihli 3789 numaralı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır” (Beysanoğlu, 2003:6).

2.2 Diyarbakır’ ın Coğrafi Durumu

“Diyarbakır’ın havzasının batı kenarında gömük vadi içindeki Dicle Nehrinin sağ yakasında 660 Mt. Yükseklikteki bir platoda kurulmuş olan kentin önemi, her şeyden önce Anadolu’nun muhtelif bölgelerini Mezopotamya’ya bağlayan tarihi ulaşım ve Ticaret yollarının kavşağındaki stratejik konumuna borçludur. Bu nedenle daha eski çağlarda surlarla çevrili ve adı Amida olan önemli bir kale kenti idi. Yerli halkın beden adını verdikleri uzunluğu 5 Km.yi bulan ve üzerinde 4 kapı bulunan (Kuzeyde Harput ya da Dağ Kapısı, Batıda Urfa Kapısı, Güneyde Mardin Kapısı ve Doğuda Yeni Kapı ya da Dicle Kapısı) 3,5 mt. Kalınlıktaki bu görkemli surlar, bir çember halinde bugün de kentin eski çekirdeğini, dik yamaçlar ile koruyan doğu kesimi dışında Kuzeyden Batıdan ve Güneyden kuşatırlar.

Dağlarla çevrili, ortası çukurlaşmış bir alanda yer alan Diyarbakır yüzey şekilleri bakımından düzenli bir yapı gösterir. Güneydoğu Torosların kolları, kuzey kesimini batıdan doğuya doğru boydan boya engebelenendirir. Kuzeybatısında

Malatya Dağlarının bir sırası olan Maden dağları, Kuzeydoğusunda ise İnce burun ve Hacreş dağları uzun sıralar biçiminde uzanır.

İlk topraklarının sularını daha çok Dicle ırmağı ve kolları toplar. Batı kesimindeki küçük bir alanın sularını ise Fırat ırmağı toplar. Kuzeybatı ve güneydoğu doğrultusunda, ilin hemen hemen tümünü geçen Dicle'ye Kuzeyden Ambar çayı ve Pamuk çayı, Güneyden ise Balıklaya deresi, Göksu, Bağlıca çayı, Bavur çayı gibi kolları katılır. Kuzeydoğudaki dağlardan Kulp ve Sason çayları gibi akarsular birleşerek Batman çayını oluşturur. İlin batı kesiminin suları Dicle ırmağının kollarından Devegeçidi suyu ile batıya doğru akarak Fırat ırmağına katılan Çermik çayı oluşturur.

Fırat ve Dicle ırmaklarının yüksek enerji ve sulama potansiyelinden yararlanmaya yönelik Güneydoğu Anadolu projesinin "GAP" Dicle ırmağı havzasına ait önemli projelerinden bazıları Diyarbakır il sınırı içindedir. Bunlarda Dicle Kralkızı, Batman barajı ve Batman-Silvan projeleriyle çok geniş alanların sulanmasının yanı sıra elektrik enerjisi üretilmesi de öngörülmektedir. GAP'ın Fırat ırmağı havzasındaki alt projelerinden Karakaya Barajı Çüngüş ve Doğan yol ilçeleri arasında yapılarak 1987'de tamamlandı. İl topraklarının üçte birini kaplayan ovaların büyük bölümü, Dicle ve kolları boyunca zincirleme sıralar biçiminde uzanır. Diyarbakır havzası olarak adlandırılan çukur alanın taban kesiminde yer alan düzlükler ilin başlıca tarım alanlarıdır.

İlin kuzey ve kuzeydoğu kesimlerinde yaylalara rastlanır. Bunlar doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan bazı aşiretlerce kışlak olarak kullanılır. Dağlardaki ormanlar dışında ilin doğal bitki örtüsü steptir. Uzun süren yaz kuraklığı nedeniyle buralardaki stepler iç ve doğu Anadolu kadar zengin değildir. Ormanlar ise daha çok bozuk baltalık niteliği taşır.

Güneydoğu Anadolu bölgesinin kuzeydoğu kesiminde suları Dicle ırmağı tarafında toplanan havzanın, yüzölçümü 10 bin km² ye yaklaşır. Çukur ekseninde batı-doğu doğrultusunda geniş Dicle vadisi yer alır. Batıda Karacadağ volkanik kütlesi kuzeyde ve doğuda güneydoğu Toroslar yayının iç bükey kenarı, güneyde Mardin Midyat eşiği ile çevrilir.

Jeolojik bakımdan katman yaşları, havzanın çevresinden merkeze doğru gidildikçe gençleşir. Özellikle doğuya doğru petrol bakımından önemli kemer biçimli antiklinal yapılara rastlanır. Tam bir coğrafi bilim olan Diyarbakır havzasının sınırlar Diyarbakır il sınırları dışına taşarak Batman'ın da bir kesimini içine alır.

Diyarbakır havzası önemli bir tahıl üretim alanıdır. Tahıl dışında havzanın elverişli kesimlerinde, mercimek, pamuk üzüm ve karpuz yetiştirilir. Devamlı bakım isteyen bağlar daha çok Diyarbakır çevresinde toplanmıştır; elde edilen üzümler taze olarak pazarlamanın yanı sıra Tekel'in Diyarbakır içki fabrikasına da satılır. Bir bölümü de pekmez, pestil ve cevizli sucuk yapımında kullanılır. Havzanın tarım bakımından daha önemli kesimi, yağışlar bol olduğu için Güneydoğu Torosların etekleridir. Batılı coğrafyacıların "Bereketli Hilal" adını verdikleri bölgenin en kuzeyinde yer alan havzada hem yağışların elverişli oluşu, hem de dağ sırasının yöreyi kuzey rüzgârlarından koruması nedeniyle meyvecilik gelişmiştir. Havzada çayır ve otlakların fazla yer tutması, hayvancılığı da önemli bir etkinlik durumuna getirmiştir. Havzada kır yerleşmesi, toplu köyler biçimindedir. Ama dağınık ve küçük yerleşmeler ile köy yerleşmesi arasında bir geçiş tipi olan meralar da yaygındır.

Diyarbakır'da yaz sıcaklıkları(en sıcak yaz ortalaması 31 derece günümüze kadar kaydedilen en yüksek sıcaklık 21.7.1937'de 46,2 derecedir. En soğuk ay ortalaması 1,8 derece, en düşük sıcaklık ise 11.1.1933'te -24,2 derecedir. 496 mm olan yıllık ortalama yağış tutarının ancak %2 kadarı yaz aylarında düşer. Kuzeydeki dağların eteklerine doğru gidildikçe, yağışlarda artar. Söngelimi, Silvan'da 729 mm, Ergani'de 767 mm, Kulp'ta 1156 mm, Lice'de 1295 mm olarak görülür.

Günümüzde karayollarının yanı sıra demiryolu (Haydarpaşa-Kurtalan hattı) ve hava yolu (Diyarbakır ve Batman havaalanları) ağıyla ülkenin merkezlerine bağlanır.”(Diyarbakır Belediyesi Tanıtım Kitabı, 1997)

Diyarbakır'ın Türkiye İstatistik Kurumunun adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) veri tabanı verilerine göre 2009 toplam nüfusu 1.515.011 dir. Bunun 1.079.160' ı İl/ilçe merkezinde ve buna göre 550.586' sı erkek, 528.524' ü kadın; 435.851' i Belde ve köylerde ve buna göre 217.340' ı erkek, 218.511' i kadındır. Toplam 1.515.011' lik nüfusun 767.926 sı erkek, 747.085 i kadındır.(http://report.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2=&report=turkiye_il_koy_sehir.

[RDF&p_il1=21&p_kod=2&p_yil=2009&p_dil=1&desformat=html&ENVID=nufus2000db2Envx](#)) (25.01.2010)

Yüzölçümü 15.355 km2 dir.<http://baybul.com/ansiklopedik-bilgiler/89044-diyarbakir-nufus-ve-sosyal-hayat.html>) (15.12.2009)

Diyarbakır' da sert ve kurak bir yayla iklimi hâkimdir.

<http://www.diyarbakir.bel.tr/documentviewer.aspx?id=27>) (15.12.2009)

BÖLÜM 3. DİYARBAKIR MUSİKİ FOLKLORU

Diyarbakır Musikisi; icrası, icra ortamları, makamları, çalgıları, icracıları, yabancı unsurların Diyarbakır Musikisine etkisi, türkülerin söz ve melodik yapıları, tarihi, etkilediği ve etkilendiği bölgeler, türkülerin psikolojik ve sosyolojik boyutu v.b. gibi yönleri ile incelenerek çeşitli tasnif ve tahlil çalışmaları yapılabilecek kadar zengin bir konudur.

Fakat yukarıdaki konuların her biri ayrı bir uzmanlık alanı olduğundan, bu çalışmada; Diyarbakır müziğinin kökeni, Türk müziği içerisindeki yeri, müzik icrası, makamları, melodik yapısı, ritm yapısı gibi daha çok müziğin ön planda olduğu konular üzerinde çalışılmıştır.

3.1. Diyarbakır Musikisinin Kökeni ve Türk Müziği İçerisindeki Yeri

Geniş bir coğrafi alana sahip Anadolu'nun, her bölgesinin her şehrinin hatta bazı ilçelerinin bile kendine özgü bir müzik icrası vardır. Bu Türk insanının olaylar sonucunda değişik şekillerde duygulanmasını ve bu duygularını değişik şekillerde ifade etmesinin bir sonucudur. Bu yönü ile Türk müziğinin önemli yapı taşlarından olan "Türk Halk Müziği" oldukça çeşitli ve renklidir. Bununla birlikte yine Türk müziğinin diğer bir dalı olan ve geçmişte çoğunlukla saraylarda veya sarayların bulunduğu şehir merkezlerinde beste esasına dayalı olarak üretilen ve şehir müziği de diyebileceğimiz "Türk Sanat Müziği" de vardır ki, bu iki yapı Türk müziğinin çatısını oluşturmaktadır (Ekici, 2009:31). Diyarbakır musikisinde de bu iki yapıyı bir arada işleyebilmiş ve tarih boyunca ilimde, sanatta, edebiyatta olduğu gibi musikide folklorunda da mümtaz simalar yetiştirmiştir.

Artuklular döneminde yaygınlaşmaya başlayan Diyarbakır musikisi, Diyarbakır'ın Akkoyunlular'ın başkenti olması ve İç Kale kısmındaki Akkoyunlu saraylarında yapılan musiki eğlenceleri ile gelişerek bugünlere gelmiştir (Güldoğan söyleşi, 2008).

Diyarbakır'daki musiki faaliyetleri Osmanlılar döneminde de devam etmiştir. Bilhassa IV. Murad döneminde Diyarbakır'da yetişen musikişinasların IV. Murad'ın Diyarbakır'a her gelişinde kendisine musiki ziyafetleri sunduğunu ve IV. Murad'ın bundan çok etkilenerik zamanın müzisyenlerinden Ahu Baba'yı sarayına götürdüğünü, yine aynı meclislerde kendisine divan, gazel ve şarkılar

okuyan Hacı Eftal Efendi' den etkilenererek kendisinden bir insanın yaşam safhalarını anlatan eser istediğini ve 1 den 100 yaşına kadar bir insan ömrünü anlatan “Yaş Destanı” nın bu şekilde doğduğunu bilmekteyiz (Güzelses, söyleşi, 2008).

Bu dönemlerde şiir ve musiki sanatı birbirini kucaklayan ve birleşen bir ifade olarak kendini bariz göstermiştir. Bir yandan klasik musiki bütün asırlar boyunca ilerlerken, diğer yandan da halk türküleri de kendi sahası içinde devam imkânını sağlamaktadır (Martağan, 1952).

XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Türk klasik müziğine önemli katkılarda bulunan, besteleriyle bu müzik türünün zenginleşmesine önayak olan Diyarbakırlı bestekârlar yetişmiştir. Bu dönem bestekârlarından ilki, Şeyhzâde Ahmet Çelebi'dir. IV. Sultan Mehmet döneminin ünlü bestekârlarından olan bu zatın hayatı hakkında verilen bilgiler pek sınırlıdır. Sadece IV. Murad'ın 1638'de Diyarbakır'da idam ettirdiği çok nüfuzlu Nakşibendî şeyhi Aziz Mahmut Urmevi'nin torunu olduğunu, babası İsmail Çelebi'nin de bilgin bir şeyh olduğunu biliyoruz (Ahmedoğlu, 1988:49).

Ahmet Çelebi'nin besteleri arasında Evic makamında ve devr-i revan usûlündeki;

Nice demdir ki seyr-i mâhrû-yi yârdan dûruz

Düşüp tarik-i hicre pertev-i envârdan dûruz

Bestesi ile aynı makam ve usulle bestelenen;

Acep çok cevri ni çektim ben ol hâl-i siyehkârın

Dirigaa kim barışmadı benimle yıldız yârin

Bestesi ve Arak makamında usûl-i nim devir tarzında olan aşağıdaki bestesi en beğenilen bestelerindendir;

Sevâd-ı mümkinât âsâr-ı sun'ı bî suhen söyler

Kitâb-ı kâinat esrâr-ı Hakk-ı bî-dehen söyler

Klasik Türk müziğinde mümtaz bir mevkii olan bestekârlardan biri Seyyid Nuh'tur. Timar sahiplerinden olan bestekârimız, 1714'te Diyarbakır'da çıkan bir savaşta ölmüştür. Ölümüne şu tarih düşürülmüştür (Ahmedoğlu, 1988:49).

Bir yılda olsa ömrü bir kişinin ne kârı var

Nuh'un da bir müsâade-i rüzgârı var (H. 1126/ M. 1714)

Yüz kadar bestesi günümüze ulaşabilmiştir. Bunlar arasında şehnaz makamında bestelediği;

Bezmi-meyde sâkiyâ devr eylesün mül gül gibi

Bülbül etsin sad hezârân nağmesin gül-gül gibi

Bertaraf kıl ruhlerinden turre-i müşkinini

Gülsitanda olmaya rağbette sümbül gül gibi

Bestesi, bugün bile şehnaz faslının en güzel bir bestesi olarak Türk musikisi topluluklarında ve radyolarımızda çalınıp okunmaktadır. Bundan başka Tahir makamındaki;

Ne hevâ-yi bâğ-ı ruhsâr, men esîr-i zülf-i yarım

Nice olmayım hevâdâr, men esîr-i zülf-i yarım

Ne çemen, ne sâye-i gül, ne bû-yi sümbül

Neler etti bana bülbül, men esîr-i zülf-i yarım

bestesi ile Nişabur makamında bestelediği;

Çemende cûy-veş bu cüst ü cûlar hep seninçündür

Miyân-ı bülbülanda güft ü gûlar hep seninçündür

Reg-i tak-i hafadân cûşâ gel ey bâde-i tahkik

Kadehler, şişeler, humlar, sebûlar hep seninçündür

ve keza Nühüft makamındaki;

Tâ kim hatin ey mâh-ı cebinim yüze çıktı

Esrârı dil-i kalb-i hazinim yüze çıktı

Ruhsarına hat geldi deyû ağlamam amma

Baht-ı siyeh-i serbekemînim yüze çıktı

XVII. y.y'ın şöhretli bestekârlarından biri de Diyarbakırlı Ahmet Verdi Çelebi'dir. Şöhreti III. Sultan Ahmet (1703-1730) döneminde erişmiş bulunan bestekarımızın bilinen on bestesi vardır. Bunlardan Aşiran makamındaki bestesi ile Hicaz makamındaki bestesi ünlüdür (Ahmedoğlu, 1988:49). Aşiran makamındaki:

Alıp gene elini câm-ı zernigarım gül

Sefa ile geçirir mevsim-i bahârın gül

Hicaz makamındaki:

Seni terbide benden olsa a'dâ ittifak üzre

Ne bâkim var hulûs elbette galiptir nifâk üzre

III. Sultan Ahmet döneminin klâsik Türk musikisine kıymetli eserler armağan etmiş bestekârlarımızdan biride Şehlâ Mustafa Çelebidir. Onun Segâh makamındaki;

Adem bu bezmgâh-ı dilârâya bir gelir

Bil kadr-i ümrünü kişi dünyaya bir gelir

bestesi ile Isfahan makâmındaki;

Feryad ederim zülf-i siyahkârın elinden

Alsan sini ol düşmen-i gaddarın elinden

bestesi meşhurdur.

Bu dönemin ünlü bestekârlarından biri de Yahya Çelebi'dir. On beş kadar bestesi günümüze kadar gelmiştir (Ahmedoğlu, 1988:49). Kürdi ve Aşiran makamlarındaki dizeleri de şunlardır:

Mürg-ı dilimin kârını hep nâleler etti

Bana o gül-i bağ-ı melâhat neler etti

Yaşım ki gözde aksi ârız-ı Cânâne düşmüştür

O şebnemdir seher berk-i gül-i handâne düşmüştür

Aynı çağda yetişmiş Diyarbakırlı bestekârlardan Çemenzâde Mehmet Çelebi'nin Uzzâl makamındaki bestesi, zamanın beğenilen bir bestesi idi. Bu bestenin güftesinden iki dize şöyledir:

Ey gönül gayriye meyl eyleme cânân bir olur

Birinin aşk-ı derûnun yeter can bir olur

Keza XVII. Yüzyılın sonları ile XVIII. Yüzyılın ilk yarısında şöhret yapmış bestekâr Mahmut Çelebi'nin acem makamında bestelediği güftesi aşağıdaki bestesi kayda değer (Ahmedoğlu, 1988:49).

O dil kim sâgâr-ı bîreng-i sahbâ-yi hakâyıktır

Anı lebriz-i çirkâb-ı mecâz etmek ne lâyıktır

Münasip hemzebân, rüşenger-i âyîne-i dildir

Gubâr-ı çehre-i hâtır, kârin-i nâ muvafıktır.

“Diyarbakır musiki folklorunda klasik dönemden bu zamana kadar ki geçen dönem incelendiğinde; halk türküleri adına bilimsel net bir yargıyla duramıyoruz. “Diyarbakır”ın her sanat dalına ait eserleri yanında, maalesef bu da kaybolmaya yüz tutmakta veya kütüphanelerin tozlu rafları, zihinlerin “inkıtâa”(Büyük Türk Sözlüğü:588) uğrayan çerçevesinde ebediyetlere yönelmektedir”(Abakay, 1995:291).

Bu alanda ciddi ve bilimsel bir esere maalesef rastlamıyoruz. Yalnız geçen asırların bazı salnâme, seyahatnâme, müntehabat kitaplarında bir takım kayıtlara rastlanılıyor ise de ciddiyeti şüpheli bir durum taşıdığından ona sahih kaynak nazarıyla bakılamamaktadır (Martağan, 1952). Bazı eserlerde şarkı bazılarında ise de türkü adı ile zikrolunmaktadır.

Şarkılar, şair veya bestekârı bilinmese bile, gerek güfte gerekse bestelerin özelliği, bunların ekseriyetini klasik sahaya sokuyor. Türkü vasfından ziyade şarkı hatta dinî musiki ile lâdini musiki arasında bir karakter taşımaktadırlar. Dede efendi, Mustafa Çavuş, Dellâlzade, Seyyid Nuh ve Şakir Ağa'nın mahallileşme

cereyanına uyarak meydana getirdikleri şarkılarla bunlar arasında genel bir benzeme sezilmektedir. Folklor ise doğrudan doğruya halkın ifadesini, söyleyişini aynen veren, halkın malı olan eserlerdir. Her ne kadar bunların bestekârları meçhul ise de eserlerin genel karakterleri onların folklor malı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Martağan, 1952).

Eserlerde zikrolunan şarkıların tamamen Diyarbakır'a ait olduğunu söylemek de zordur. Komşu illerde; Elazığ-Urfa'da söylenen şarkı ve türkülerin karakterlerini taşıyanlar da vardır. Bunlardan hangisinin Diyarbakır'a ait olduğunun incelenmesi, kaynaklarının araştırılması zorunludur. Bu havalinin karakterini taşıyan “ Bir dalda iki elma” türküsü İstanbul'a mal olmuştur (Dökmetaş söyleşi, 2008).

Bütün bu mevzubahis konuların dışında Diyarbakır musikisinin bu günkü durumu irdelendiğinde; sadece klasik Türk musiki ve folklorik musiki öğelerinin dışında, şehrin Müslüman Türklerin egemenliğine girdiği dönemdeki etkileşimleri de göze çarpmaktadır. Şehire İslâmiyet'in gelmesiyle birlikte tasavvufî bir yaşayış biçimi hâkim olmuştur. Bu sebeple gerek Diyarbakır kültüründe gerekse Diyarbakır musikisinde gazel ve nefeslerde bu etkiyi görmek mümkündür. Şehre İslamiyet'in yerleşmesiyle birlikte tekkelerin, medreselerin kurulması, buralarda yapılan musikili zikir törenleri, okunan ezan, tekbir, mevlit gibi tasavvufî biçimlerin Diyarbakır musikisine yön vermemesi düşünülemez.

Bütün bunların etkisi altında Diyarbakır musiki folkloruna yön veren akımları Martağan şöyle yorumlamıştır;

“Bu memlekette musiki ile uğraşan üç zümre vardır:

1- Tekke, 2-Halk, 3-Ermeniler.

Tekke doğrudan doğruya dinî musiki üzerinde durmuş, o yolda eserler meydana getirmiştir. Bu hususta Ali Emiri merhumun Tezkiresinde, Mir Ali Çelebi Müntehabat'ında Hammer'in Osmanlı Şairleri tezkeresinde bazı kayıtlar mevcuttur. Bu tür eserler bilhassa Kadirî, Nakşibendî ve Rufaî tarikatı mensupları arasında geniş ölçüde yayılmıştır. Bunlardan bazılarının bestekârları ve şairleri Diyarbakırlı, bazılarının da sair şair bestekârlardır. Bilhassa Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Ziya Paşa, Nabi, Diyarbakırlı Sami, Alâeddin, İskender paşa zade Ahmet Paşa v.s. gibi şairlerin dini sahadaki şiirlerinin besteleri bu arada zikrolunabilir.

Halk son zamanlara kadar genellikle dinî musiki eserleri üzerinde durmuş, onları terennüm etmiştir. Zamanın meclislerinde daima bu eserler bestelenmiş ve okunmuştur. Meclislerin bir kısmında Türkçe dinî musiki, bir

kısımında da Kürtçe musiki icra olunmuştur. Bu sahada fikirlerine müracaat ettiğimiz rahmetli Hasta Said, Ahmike, öğretmen Sadık Özbek görüşümüzü teyit eder bilgiler vermişlerdir.

Ladini musiki ile doğrudan doğruya Ermeniler meşgul olmuşlardır. Son zamanlara kadar musiki faaliyetini “çalgıcı” adı ile Ermeni vatandaşların grupları devam ettirmişlerdir. Türkü, koşma, mani gibi folklor malı olan musiki, onların repertuarında yer almakta idi. Divan, gazel ve hoyrat, daha çok dinî musiki alanında yer almış, sonraları beliren mahallileşme akımı sonucunda yukarıda belirttiğimiz durumu kazanmıştır.

Diyarbakır’da musiki faaliyeti genellikle ve bilhassa düğünlerde Ermeniler tarafından icra olunmuştur. Musiki faaliyeti kadınlarda ayrı erkeklerde ayrı olarak göze çarpmaktadır. Kadınların repertuarında yer alan türkülerin, melodi ve güfteleriyle erkeklerin icra ettikleri türküler arasında, tamamen ayrı bir melodi farkı vardır. Şunu da hemen ilave etmek lazımdır ki bu sahada gerek makamların fazlalığı ve gerekse türkülerin bolluğu, günün saatine göre makam, usul ve türkü ayırma lüzumu kendiliğinden hasıl olmuştur. Bu durum dini musikide ve aynı zamanla camide ezan okumada da kendini göstermektedir.

Yukarıda lâdinî musiki ile Ermenilerin uğraştığına değinmiştik. Bu hâl, 1908 meşrutiyetine kadar devam etmiş, daha sonraları Müslüman halk arasında da bu gruplara katılanlar olmuştur. Meşrutiyetten sonra hemen her evde hiç olmazsa bir def, bir dümbelek (darbuka) yer almış, yaz günleri Dicle Nehri kıyılarında meydana gelen bostan âlemlerinde o eğlencenin başlıca esasını teşkil etmiştir ” (Martağan, 1952).

XVII. yüzyıla kadar klasik kültür ve sanat sahasında ayrı özelliklerle devam eden aydın ve halk hayatı bu yüzyılda ileri fikir ve hamlelerle birleşmiş, aynı sistem içinde sosyal hayatın manevi değerlerini müşterek bir ifade içinde ortaya koymuştur. Bu yüzyıllarda kültür faaliyetlerinin bir hayli ilerlemiştir. Yalnız XVII. Yüzyıl sonu ve XVIII. Yüzyıl başlarında Diyarbakır’da yetmiş aşkın divan şairi, otuza varan bilgin ve elliyi aşan bestekâr hanendenin bulunduğunu düşünürsek (Beysanoğlu, 1943:6) bu ilimiz için kültür sahasının genişliğini ispat ve halkının ekserisinin aydın kişiler olduğunu ortaya koymuş oluruz.

XVII. yüzyıldan itibaren başlayan mahallileşme akımı XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda kemalini bulmuş, yaşanılan hayat müşterek sanat içinde ifade edilmiştir. Bu yüzyıllarda halkla aydın zümre arasında genel bir kaynaşma başlamış, birbirlerinin sanat ve sanatkârlarını takdir, hatta bu yolda eserler meydana getirmişlerdir. Kuvvetli bir divan şairi olan İskender Paşazâde Ahmet Paşa, Raif ve Hami ile Şaban Kâmi’ nin türkü tarzında şiirle kaleme almaları, gazel, kaside ve şarkılarında mahalli deyimler kullanmaları, onların sanat ve yaşayış hayatında mahallileşme akımına uyduklarını göstermektedir (Martağan, 1952).

Diyarbakır’da haftanın belirli günlerinde evlerde toplanılarak musiki âlemleri yapıldığını, bu âlemlere dönemin tanınmış şair, bestekârlarının da katıldığını, hatta halk sanatkârlarının da bu toplantılara iştirak ettiklerini bazı kaynaklardan ve görüştüğümüz kaynak kişilerden öğreniyoruz. Bu hususta rahmetli Ali Emiri Efendi, tezkiresinde bir musiki meclisini anlatmakta ve geniş bilgiler vermektedir.

“Bundan başta XVIII. Yüzyıl şairlerinden Diyarbakır’ lı Ahmet Raif Efendi şehrengizinde, Diyarbakır’da sosyal hayat, sanat faaliyetleri, musiki ve şiir alanında ün salmış şair, bestekâr, hanende ve sazandelerden söz etmekte, örnekler vermekte, yapılan musiki âlemlerini toplantıları geniş bir şekilde anlatmaktadır. Sosyal hayatta oluşan ahenk ve dayanışma iki zümreyi başka bir ifade ile halk ve aydınları sanatkârları birleştirmiş ve bunun sonucu olarak klasik musiki bestekârlarını halk türküleri tarzında şarkılar bestelemesini meydana getirmiştir. Aynı zamanda halkın malı olan ve folklor değeri taşıyan türküler yaygınlaşmış ve artmıştır. Bugün elimizde mevcut bulunan birkaç ağır şarkı, bu dönemin ürünü olduğu -melodi ve güftelerinin karakterleri ile- kanaatini ortaya koymaktadır. Bu şarkılarda genellikle üç belirgin özellik göze çarpmaktadır;

1. Dinî musikideki bazı ilâhi, kaside ve tevşihlerde olduğu gibi ağır ve usulsüzlüğe kaçması,
2. Melodisinde bazen klasik, bazen halk tarzı ifade taşımaları.
3. Sözlerinin lâdinî, âşikâne bir eda taşınması.

Bunların bestekârları maalesef bilinmemektedir. Bu bakımdan yanlış olarak “türkü” adı ile folklor malı sayılmaktadır. Bunların türkü ile hiç bir alakaları yoktur. Güfteleri tamamen divan şairlerindedir. Şarkı ağır ve bazen usule uymakta bazen de uymamaktadır. Kanaatimizce miyan kısmı hariç, başlangıç ve nakarat usule uymaktadır. Fakat zamanla tahrifata uğramakta, usulde aksaklıklar göstermiş ve bu suretle usulsüz duruma girmişlerdir. Mesela:

“Göz gördü gönül sevdi ey yüzü mâhım”

mısraı ile başlayan saba makamındaki şarkı da esasında aksak usulü ile söylenmektedir. Ağır bir tempo ile devam ediyor. Bu bakımdan beste karakteri gösteren şarkının usulen aksak değil ağır düyek olması lazımdır.

Aynı şarkıyı merhum Hasta Said, devri kebir usulü ile söylüyordu. Gerek devri kebir ve gerekse ağır düz ile beste tarzı usullerinden olması hasebiyle ikisi de aynı yolda birleşiyor ve kanaatimizi teyit ediyorlar.

“Neylerem köşkü sarayı çöl neyime yetmez”

Müstear şarkıda ise, eda bakımından biraz dinî musikiyi andırmaktadır. Bilhassa “aman aman” ilave nakaratlar bu meali ortaya koymaktadır. Curcuna usulünden olan bu şarkının yukarıdaki şarkılara nazaran daha yeni olması ihtimali kuvvetle mümkündür. Çünkü musikimizde beste, semai tarzı XVIII. Yüzyılın ikinci yarısından sonra yerini hemen hemen şarkıya bırakmıştır.

Bu bakımdan Diyarbakır musiki meclisinde de bunlardan ayrı olarak ağır şarkılar okunmamakta, onun yerine divan vb.. okunmaktadır.

Yine curcuna usulü ve hicaz makamında bestelenen;

“Esti baharın nesimi, ne hoş edadır kesimi”

şarkısı Selanik’li Ahmet Bey’in, “İndim gittim Diyarbakir düşüne” mısralı hicaz curcuna şarkısı ile melodiler arasında benzemeler vardır. Aynı şekilde, “Evlerinin kapısı demir değil mi” mısralı curcuna uşşak makamında olan şarkı ile Şevki Bey’in “Esir-i zülfünüm ey yüzü mahım” mısralı aynı makam ve aynı usuldeki şarkılar arasında benzeme vardır” (Ali Emiri,1328).

Bütün bunlardan çıkarttığımız anlam, yukarıda zikrettiğimiz şarkılar klasik saha ürünleri ile halk arasında mahallileşmiş eserlerdir. Bestekârları saz şairleri değil, klasik musiki ustalarıdır. Fakat maalesef bugünkü vesikalarla bunların hangi bestekâra ait olduğunu bilmiyoruz. Yalnız XVIII. ve XIX. Yüzyıllara ait olup Diyarbakır’lı bestekârların malı olduğu, yukarıda ki izahlarımızla anlaşılmaktadır.

Görülüyor ki Diyarbakır musiki folkloru Tasavvuf ve Türk Sanat Müziği ile birlikte, Diyarbakır ve çevresindeki insanların yaşadıkları çeşitli olaylar karşısındaki duygularını şiire dökerek seslendirmesi sonucu yakılan ve dilden dile dolaşarak anonimleşen türkülere de rastlamak mümkündür. Bu türkülerin bazılarının bestekârı bilinmekle birlikte büyük çoğunluğunun bestekârı ve nerede yakıldığı bilinmemektedir. Diyarbakır türküleri çoğunlukla, nerede ve kimin tarafından yakıldığı bilinmeyen ve sonradan gerek söz ve gerekse de melodi eklenip çıkarılması ile topluma mal olmuş eserlerden meydana gelmektedir. Ayrıca Müslüman Türklerin şehre hâkim olması ile çıkan tasavvuf müziği, kendisine özgü gelişen musiki folkloru ve saray etkisinde olan Sanat Müziğinin harmanından oluşan bir müzik kimliğine sahip olduğunu söylememiz gerekir. Kullandığı makamlar, ses dizileri, güfteleri de incelendiğinde Türk müziği kimliğinin hâkim olduğu önemli merkezlerden biridir.

3.2. Diyarbakır’da Geleneksel Müzik İcrası ve Makamlar

Günü birlik gidilen mesire yerleri, uzun kış gecelerinde evlerde tertiplen “*Velme*” (veya velime) geceleri, Efsel bahçeleri, bostanları, hülleleri, karpuz festivalleri, tarihi köşkleri, bağları, faytonları, esnaf tezgâhları, düğün, nişan ve kınaları, Dicle nehri kenarı, cemiyet ve dernekler Diyarbakır halkının ve sanatçısının derdini, sevdasını ve hasretini dile getirdiği geleneksel ortamlardır. İşte türkülerin dilden dile, elden ele dolaştığı bu ortamlar; her kesin kendine özgü ruh halini dile getirmesiyle anonimleşen türkülere şahit olan ve hayat veren mekânlardır. Bu meyanda velime gecesi eğlencelerine değinmek gerekir.

Velime, Arapçada “*Velm*” kökünden gelmektedir. Düğün yemeği veya davet için yapılmış yemek anlamına gelmektedir. Sevinç ve saadet ifade eden her türlü merasim sebebiyle verilen ziyafetlere de velime dendiği söylenmektedir. Geçmişinin Cahiliye dönemine kadar uzanmakta olduğu ve Hz. Peygamberimizin (s.a.s), Hatice validemizle evlenirken velime cemiyeti tertip ettiği rivayet edilmektedir (Sınır; 2009).

Velime geceleriyle ilgili kişisel görüşmemizde Ocak şunları anlatmıştır;

“Şehrin ileri gelenlerinin, iş adamlarının, alim, şair, düşünür ve müzisyenlerinin katıldığı, ekseriyetle 15-20 günde bir yapılan toplantılardır. Bu toplantılarda Diyarbakır’ın kültürel ve tarihi konularından bahsedilir, şehrin güncel sorunları tartışılır, ilmi ve edebi tartışmalar yapılır, şiirler ve gazeller okunur, klasik fasılla başlayıp Diyarbakır musikisi ile devam edip son bulan musiki eğlenceleri yapılırdı. Bu gecelerin ev sahipliğini dönüşümlü olarak imkânı ve maddî durumu iyi olan kişiler yapardı. Her gelen bir Diyarbakır yemeği, tatlısı v.s getirir ve gecenin belirli saatlerinde bunlar ikram edilirdi” (Ocak söyleşi, 2008).

Velime gecelerinin hazırlanışı ve uygulanışı konusunda Sınır şu ifadeleri kullanmaktadır;

“Velime Geceleri, şehrin beyleri, efendileri ve eşrafı arasında 15–20 günlük aralarla, sazlı, sözlü ve yemekli olarak düzenlenirdi. Bu gecelere davet edilen misafirler dışında, Velime evinin civarında ikamet edip geceye katılmak isteyen kişiler ise, ev sahibinin rızası ile Velime Gecesine iştirak edebilirlerdi. Ancak bu kişiler eğlenceyi sadece izleyebilirler ve ev sahibine hizmette yardım edebilirlerdi. Kişisel herhangi bir katkıda bulunmazlardı.

Velime Gecelerinde ev sahibine yük olmamak gibi zarif bir düşünce sebebiyle yemekler imece usulüyle hazırlanırdı. Geceye katılacaklardan beş veya altı zat, kendi aralarında yemek listesi hazırlar ve bu listeyi kendi aralarında paylaşırlardı (Davetliler dışında geceye izleyici olarak katılan kişilerin herhangi bir yiyecek getirmesi zorunluluğu yoktu). Herkes kendi üzerine düşen yemekleri önceden hazırlar ve akşam olunca bu yemekleri Velime evine büyük kaplar içerisinde getirirlerdi. Bu tür eğlencelerde Diyarbakır’ın mahalli yemeklerinin en güzel örnekleri hazırlanır ve misafirlere ikram edilirdi. Bu yemeklere örnek olarak, kaburga dolması, dolma, duvaklı pilav, ayvalı kavurma, içli köfte, su böreği, tatlı olarak da kadayıf ve sütlü nuriye vs. sıralanabilir.

Yemekler yenilir, içecekler içilir, sohbetler yapılır ve sonra güncel memleket meselelerinden konuşulurdu. Velime gecelerinde mutlaka gündemde olan bir şair veya yazarın eserleri okunur, methiyeler dizilirdi veyahut da tenkitlerde bulunulurdu (Genel olarak içtimai bir toplantı şekli olan Velime Geceleri’nin aynı zamanda, felsefi ve tasavvufi bir yapısı olduğu da söylenebilir). Daha sonra ise söz fasıl heyetine bırakılır, şarkılar, türküler, maniler söylenir, oyunlar- halaylar oynanırdı (Son not: Bazen söylenen türkülerin saz aralarına kısa bir şiirle renk katıldığı da olurdu).

Bu tür eğlencelerde icra edilen etkinlikler belirli bir nizama tabidir. Özellikle musiki meclislerinde söylenen şarkılar, türküler, mayalar vs. bir nizama tabidir. Lâlettayin eserler, gelişi güzel icralar bu tür meclislerde icra edilemezdi. Tam anlamıyla bir ahenk ve sıra içerisinde devam eden musiki, adeta bir divan musikisi tavrı hissettirir” (Sınır, 2009).

Diyarbakır musikisi kendine özgü çalgıları, makamları, icra sırasında ki kuralları ve gelenekleri ile kendine özgü özel bir bölge olmuştur. Her makama ait muhakkak bir uzun hava, kırık hava, gazel, hoyrat v.s bulmak mümkündür. Makamların pek çoğunun diğer bölgelerde bilinmesine rağmen kendine özgü makamları da mevcuttur. Diyarbakır musikisinde kullanılan makamlar şunlardır:

-Arazbar Makamı	-İbrahimi Makamı
-Aşiran Makamı	-Kürdi Makamı
-Beşiri Makamı	-Mahur Makamı
-Divan Makamı	-Eviç Makamı
-Hicaz (Garip) Makamı	-Hüseyni Makamı
-Hüzzam Makamı (Muhelif)	-Hicazkâr Makamı
-Irak Makamı	-Muhayyer Makamı
-Nevruz Makamı	-Nihavent makamı
-Saba Makamı	-Segâh Makamı
-Uşşak Makamı	-Tahir Makamı
-İsfahan Makamı	

Çalışmamızda TRT repertuarındaki Diyarbakır türkülerini incelediğimizden dolayı bu makamların hepsini bilimsel bir şekilde inceleme imkânı olmamıştır. Çünkü bir makamın incelenmesi için; o makamla ilgili mevcut eserlerin taranması, seyir yapısının, asma karar perdelerinin tahlil edilmesi, TSM’ de ki karşılığının saptanması, yöredeki kullanım şekillerinin irdelenmesi gerekmektedir. Daha kesin bilimsel yargılara varabilmemiz için bütün makamları bu yöntemle incelemek ve karşılaştırmalar yapmak gerekir. Bu yüzden yörede kullanılan makamları, hem yöreye özgü kullanılış biçimleriyle hem de TSM’ deki karşılıklarıyla bilgilendirmek adına kısaca değinelim.

3.2.1. Arazbar makamı

Türk Musikisi'nde kullanılan eski makamlardan olup, bir dönem Diyarbakır'da yaygın olarak söylenilmiştir. “Şanlıurfa ve Elazığ'da bu makama Elezber denilmektedir.”(Güldoğan söyleşi,2008) İnci bir makamdır. Çoğunlukla Acem (fa) ve Gerdaniye (sol) perdelerinde seyre başlar, Dügâh (lâ) perdesinde karar verir (Karadeniz, 1965:102).

3.2.2. Aşiran Makamı

“Hüseyni-Aşîrân perdesinin (mi) ve makamının kısaltılmış şekli.(Öztuna, 1969:75) Bu makama Diyarbakırlı Yahya Çelebi'nin “*Yaşım ki gözde aksi ârız-ı canâna düşmüştür*” eserini örnek verebiliriz. İnci bir seyre sahiptir. Çoğunlukla Neva (re) Hüseyni (mi) perdelerinden seyre başlayıp Hüseyni Aşiran (mi) perdesinde tam karar verir.

3.2.3. Beşiri Makamı

Mahur makamının uzun hava şeklinde söylenmesine bölgede Beşiri denilmektedir. Rahmetli Garabet Menekşe, Diyarbakır'da bu makamı çok güzel icra edenlerden biriydi. Genellikle bu makamda hoyratlar söylenmektedir. (Güldoğan söyleşi,2008) İnci bir makamdır. Gerdaniye (sol) perdesi civarı seyre başlar ve incici bir tavır göstererek Rast (sol) perdesinde tam karar verir.

3.2.4. Divan Makamı

Halk edebiyatında bir şiir biçimi olup, saz şairlerinin hece ölçüsünün on beşli kalıbıyla veya aruz vezninin belli kalıplarından oluşan divan şiirine verilen addır. Halk musikisinde türküden fazla şekil düzgünlüğü ve söyleniş bakımından daha çok şarkıya benzerler. Divan uzun hava gibi serbest ve usulsüz olarak söylenebildiği gibi usullü ve hareketli olarak da söylenmektedir. Diyarbakır divanı üç hane olup her hanenin kendine has ara nağmesi mevcuttur.

3.2.5. Eviç Makamı

Türk musikisinde bir makam olup bir dönem Diyarbakır'da sık kullanılmıştır. Diyarbakırlı Şeyh Ahmed-i Nakşibendî'nin, “*Nice demdir ki seyr-i marû-yi yârdan dûruz*” eseri bu makamda olup “Devri Revan” usulündedir. İnci bir

makamdır. Çoğunluklu Acem (fa) ve Eviç (fa#) perdelerinden seyre başlayıp Irak (fa#) perdesinde karar verir (Özkan, 1994:449).

3.2.6. Hicaz Makamı

Diyarbakır'da uşşak, hüseyni ve muhayyerden sonra en çok kullanılan makamdır. Diyarbakırlı Ahmet Verdi Çelebi'nin; “*Seni terbide benden olsa a'dâ ittifak üzere*” adlı eseri bu makamdadır. Çıkıcı bir makamdır. Seyre genellikle Rast (sol), Dügah (lâ), Hicaz (do#), Neva (re) perdelerinden seyre başlar ve Dügah (lâ) perdesinde karar verir (Özkan, 1994:140).

3.2.7. Hüseyni Makamı

Türk musikisinde kullanılan en eski makamlardan biri olup halk musikisinde de çok kullanılan bu makam Diyarbakır'da sevilerek söylenip dinlenir. Örnek olarak “*Bülbülün kanadı sarı*” eserini verebiliriz. Çıkıcı-inici bir seyre sahip olan makam genellikle Hüseyni (mi) perdesinden seyre başlar ve Dügah (lâ) perdesinde karar verir (Karadeniz, 1965:97).

3.2.8. Hüzzam Makamı (Muhelif)

Türk müziğinde Hüzzam olarak geçen bu makam bölgede hem Hüzzam hem de Muhelif olarak geçmektedir. Gazel olarak “*Visalinle bu şeb ey yari canım şâduman oldum*” adlı eser Diyarbakır'da okunmaktadır. İnici-çıkıcı bir makamdır. Seyre Neva (re) ve Gerdaniye (sol) sesleri arasında başlar ve segâh (koma bemollü si) perdesinde tam karar verir.

3.2.9. Hicazkâr Makamı

Bu makam Zirgüleli Hicaz makamının bir tanini (tam ses) pestte, Rast (sol) perdesine nakledilmiş şeddidir. İnici bir makamdır. Seyre Gerdaniye (sol) ve çevresinden başlar, inici bir seyirle Rast (sol) perdesinde karar verir.

3.2.10. Irak Makamı

Çok eski makamlardan biri olup şimdi pek fazla kullanılmamaktadır. Bu makamın inici bir şekli olan Eviç makamı bunun yerini almıştır. Bu makam Segâh dörtlüsünün irak perdesindeki şeddi ile Uşşak dörtlüsünün birleşmesinden meydana gelmektedir. Örnek olarak Diyarbakırlı Şeyh Ahmed-i Nakşibendî'nin,

usûl-i nim devrindeki: “*Sevda-i mümkünât asar-ı sun-i bi suhan söyler*” adlı eserini verebiliriz. Çıkıcı bir makamdır. Irak (fa#) ve Dügâh perdeleri arasında seyre başlar ve yine Irak (fa#) perdesinde tam karar verir (Karadeniz, 1965:82).

3.2.11. İsfahan Makamı

Yedi asırlık bir makam olan İsfahan, ismini İran’daki ünlü İsfahan şehrinde almıştır. Türk musikisinde bir dönem çok kullanılmıştır. Diyarbakırlı bestekar Seyit Nuh ‘un “*Feryad ederim zülf-i siyahkarım elinden*“ ile “*Yarın bilirüz bezmimize rağbeti vardır*” adlı bu iki eseri İsfahan makamındandır. Buselik beşlisi, Dügâh (lâ) üzerinde Rast dörtlüsü ve Bayati makamından yapılmıştır.(Öztuna, 1974:283) İnici-çıkıcı bir makamdır. Seyre Neva (re) perdesinden başlar ve Dügâh (la) perdesinde tam karar verir.

3.2.12. İbrahimi Makamı

TSM deki Tahir makamının seyir karakterini taşıyan bu makam Diyarbakır’da sık söylenen ve sevilen bir makamdır. “*Silmedin göz yaşını aşkın ile ağlayanın*” bu makamdadır. İnici bir makamdır. Seyre Gerdaniye (sol) ve Muhayyer (la) civarında başlar, inici bir seyir göstererek Dügâh (la) perdesinde tam karar verir.

3.2.13. Kürdi Makamı

Günümüz Diyarbakır musikisinde kullanılmasa da eskiden kullanılmış bir makamdır. Örnek olarak Diyarbakırlı Yahya Çelebi’nin; “*Murg-i dilimim kârını geg nâleler etti*” eserini verebiliriz. Çıkıcı bir makamdır. Seyre Dügâh (la) ve Neva (re) perdeleri arasında başlar ve yine Dügâh (la) perdesinde tam karar verir (Karadeniz, 1965:104).

3.2.14. Mahur Makamı

Halk musikisinde oldukça sık kullanılan bu makam Çargâh makamının Rast perdesindeki şeddidir. Diyarbakır’ da halen sık kullanılan bir makamdır. Örnek olarak “*Benim yârim yaramazdır yaramaz*” ile “*Bağdadın Hamamları*”nı verebiliriz. İnici bir makamdır. Gerdaniye (sol) ve çevresinden seyre başlar ve Rast (sol) perdesinde tam karar verir.

3.2.15. Muhayyer Makamı

Türk musikinde Hüseyini makamının inici şekline verilen adıdır. En eski nazariyat kitaplarında adı “Muhayyeru‘l- Hüseyini“ şeklinde geçmektedir.(Öztuna, 1974:38) Bu makam, halk musikisinde de çok kullanılmaktadır. Diyarbakır‘da çeşitli uzun havalar, bu makamda söylenmektedir. Bu makama Diyarbakır‘da söylenen “*üç kardeşlik gettik geyik avına*” eserini örnek verebiliriz. İnici bir makamdır. Muhayyer (la) perdesi civarından seyre başlar, inici bir seyir göstererek Dügâh (la) perdesinde tam karar verir.

3.2.16. Nevruz Makamı

Türk musikisinde bir makam. En eski makamlardan biridir. Hiç olmazsa 7 asırdan fazla bir mazisi vardır. Tiz durakta yani Acem (fa) perdesinde kalan Acem-Aşiran makamına (binaenaleyh basit bir şed makam) bu isim verilmiştir.(Öztuna, 1974:77) İsmi nevrüz gününden alan çok güzel bir makamdır. Celal Güzelses İstanbul‘a plak doldurmaya gittiğinde kendisine kemaniyla eşlik eden Nubar Tekyay‘a “Bana bir Nevruz yap” der. Nubar Tekyay elindeki kemani dizinin üzerine bırakarak şu sözleri söyler: “Ben Udi Arsak‘ın oğluyum. Ben ki musikide bilmediğim makam yok derdim. Böyle bir makam da mı var?” Celal Güzelses de “Evet böyle bir makam var ve bu Diyarbakır makamıdır” der ve Nubar Tekyay‘a bu makamı öğretir (Güzelses söyleşi:2008).

3.2.17. Nihavent makamı

Diyarbakır türkülerinde rastlayamadığımız bu makam, klasik musiki sahasında çok kullanılmıştır. Diyarbakır‘da icra edilen fasıl ortamlarında kullanılmıştır. Buselik makamının Rast perdesindeki şeddidir. İnici bir makamdır, bazen de inici-çıkıcı olarak kullanılmıştır. Seyre güçlü perdesi olan Neva (re) ve tiz durak Gerdaniye (sol) perdeleri civarında başlar ve Rast (sol) perdesinde tam karar verir (Karadeniz, 1965:88).

3.2.18. Saba Makamı

Hüzün, elem gibi hissiyat uyandıran bir makamdır. Bilhassa dini musikide yaygın olan ve çok sevilen bu makam, bir dönem Diyarbakır şarkı ve türkülerinde kullanıldığı gibi, camilerin minarelerinde okunan sabah ezanı da muhakkak surette sabâ makamında okunur idi. “*Bir dalda iki kiraz*” ile “*Hangi bağın*

bağbanısan gülüsen” adlı bu iki eseri Diyarbakır’da okunan sabâ makamına örnek olarak verebiliriz. Çıkıcı bir makamdır. Çargâh (do) perdesi civarında seyre başlar ve Dügâh (la) perdesinde tam karar verir.

3.2.19. Segâh Makamı

Bu makam Diyarbakır’da genellikle tasavvuf musikisinde yaygın olarak kullanılmıştır. Diyarbakırlı Şahla Mustafa Çelebi’nin; “*Adem bu bezmigâh-ı dılarâya bir gelir*” eseri bu makamdadır. İnici-çıkıcı bir makamdır. Neva (re) ve Gerdaniye (sol) perdeleri arasında seyre başlar ve Segâh (koma bemollü si) perdesinde tam karar verir.

3.2.20. Uşşak Makamı

Diyarbakır’da en çok kullanılan makamdır. Hem TSM, hem THM, hem de Tasavvuf Musikisinde çok sık kullanılmıştır. Her türlü (hüzün, elem, sevinç, coşku) karaktere bürünebilen bu makam, bu özelliğinden dolayı her türde çok sık kullanılmıştır. Çıkıcı bir makamdır. Seyre Rast (sol) Dügâh (la) Segâh (si) Çargâh (do) Neva (sol) seslerinden her hangi biriyle başlar ve Dügâh (la) perdesinde tam karar verir. “Arpa durağa geldi” ile “Derelerde kum savrulur” eserlerini örnek olarak gösterebiliriz (Karadeniz, 1965:93).

3.2.21. Tahir Makamı

Halk musikisinde türkü söylemek için çok uygun bir makamdır. Diyarbakırlı Seyit Nuh’un “*Ne hevâ-yi bağ-ı ruhsân, men esir-i zülf-i yârim*” eseri bu makamdadır. İnici bir seyir yapısı vardır. Gerdaniye (sol) ve muhayyer (la) perdelerinden seyre başlar, inici bir seyir göstererek Dügâh (la) perdesinde tam karar verir (Karadeniz, 1965:96).

3.3. Diyarbakır Musikisi

3.3.1. Tasnifi

Gazeli, hoyratı, türküsü, çalgıları ile oldukça zengin olan Diyarbakır müzik folkloru konusunda çok fazla sınıflandırma çalışmaları yapılmamıştır. Konu ile ilgili çalışmalar; “Diyarbakır Musiki Folkloru” adlı çalışmalarıyla Şevket Beysanoğlu, Kubilay Dökmetaş ve Salih Turhan’ın ortak çalışması ve “Diyarbakır Türküleri” çalışmasıyla Subhi Martağan’ın çalışmaları mevcuttur.

Martağan, Diyarbakır müziğini kullanım şekillerine ve icracılarına göre tasniflerken; Beysanoğlu ve diğerleri usûl yapısına ve formlarına göre tasnif etmişlerdir.

Diyarbakır müziğini kullanım şekilleri ve icracılarına göre sınıflandırmak folklorlaşma sürecini akla getirmekle birlikte, tarih içindeki icracılarını tespit etmek ve mahallileşme sürecini irdelemek gibi “tasnif” adı altında daha yüzeysel olacağı kanaati öngörülmektedir. Bunun dışında Diyarbakır müziğini makamlarına, melodik yapısına, konularına göre tasnif girişimleri olduğu bilinse de bu çalışmalar hayata geçirilememiştir.

Diyarbakır şarkı ve türkülerini makama göre tasnif etmek belirli bir yapıyı akla getirmekle birlikte, dizi içerisindeki seyir makamı belirlediğinden bu tür bir tasnifte çeşitli tereddüt veya çelişkiler çıkabilmektedir. Çünkü bir dizi aynı zamanda birkaç makamın çatısını oluşturabilmektedir. Bu çalışmalar arasında yöntem-metot ilişkisi açısından Beysanoğlu ve diğerlerinin çalışmaları daha bilimsel gelmektedir.

Bu nedenle Diyarbakır şarkıları, türkülerini melodik yapısına, makamlarına, kullanım şekillerine, icracılarına göre değil, aşağıdaki gibi usûl yapısına veya formlarına göre tasnif edilmesi uygun görülmüştür.

A. Uzun Havalar

Ayağı Usûlsüz Olan Uzun Havalar

B. Kırık Havalar

a. Türküler

b. Oyun Havaları

Tablo 1: Formlar

FORM TABLOSU						
		Uzun Havalar		Kırık Havalar		
		Ayağı Usûllü	Ayağı Usûlsüz	Türkü	Oyun Havası	
				Sözlü	Sözsüz	
1.	Ağlama Yar Ağlama			X		
2.	Ak Çuha Kara Çuha			X		
3.	Arkadaşlar Benim Derdim			X		
4.	Arpa Orağa Geldi			X		
5.	Ay Doğar Sini Sini			X		
6.	Aydıl Aydı			X		

Tablo 1'in Devamıdır

7.	Ayvanda Yatan Oğlan			X		
8.	Az Kaldı Bayram Ola			X		
9.	Bahçada Yeşil Çınar			X		
10.	Bahçalarda Biberim			X		
11.	Başında Altın Para			X		
12.	Başındaki Puşumudur			X		
13.	Başındaki Tellere			X		
14.	Benüsene Gideyim			X		
15.	Bilmeden Kapını Çaldım			X		
16.	Biner Paytona Gider			X		
17.	Bir Ceket İsterem			X		
18.	Bir Çift Bilbil Geldi			X		
19.	Bırak Be Zalim Bırak			X		
20.	Böyle Bağlar		X			
21.	Bu Dağın Enseline			X		
22.	Bülbülün Kanadı Sarı			X		
23.	Cahar Attım Dubara			X		
24.	Cahar Attım Şeş Oynadım			X		
25.	Çaldığın Sazamı Yanam			X		
26.	Çarşıda Bal Var			X		
27.	Çay İçinde Döğme Taş			X		
28.	Çermiğın Bahçaları			X		
29.	Çıktım Saray Köşküne			X		
30.	Dağlar Dağımdır Benim			X		
31.	Dağlara Lale Düştü			X		
32.	Derelerde Kum Savrulur			X		
33.	Diyarbakır Dört Köşe			X		
34.	Diyarbakır Düzdendir			X		
35.	Diyarbakır Halay Havası					X
36.	Diyarbakır Küçeleri			X		
37.	Diyarbakır Şadakar			X		
38.	Diyarbakır Dolar Şimdi		X			
39.	Dumanlı Yayla Başı			X		
40.	Eydım Söğüt Dalımı			X		
41.	Endim Kuyu Dibine			X		
42.	Esmerim Biçim Biçim			X		
43.	Esmerin Ağı Gerek			X		
44.	Esti Baharın Nesimi			X		
45.	Eydım Kavak Dalımı			X		
46.	Fincanın Etrafı Yeşil			X		
47.	Gurban Olam Ben			X		
48.	Hangi Bağın Bağbanısan			X		
49.	Hani Davulunuz			X		
50.	Haram Sudan Atladım			X		
51.	Haydi Gıdağ Toyuna			X		
52.	Hele Yar Zalım Yar			X		
53.	İnciyem Üzölmüşem			X		
54.	Kadın Oyun Havası					X
55.	Kaladan Kalaya			X		
56.	Kar Yağar Kar Üstüne			X		
57.	Karanfil Eken Bilir			X		

Tablo 1'in Devamıdır

58.	Karanfilsin Tarçınsın			X		
59.	Karpuz Kestim Yiyeyim			X		
60.	Karşıda Kuzu Gördüm			X		
61.	Kerpiç Kerpiç Üstüne			X		
62.	Kırklar Dağının Düzü			X		
63.	Maden Dağı Dumanlı			X		
64.	Makaram Sarı Bağlar			X		
65.	Mardin Kapı Şen Olur			X		
66.	Mavi Bağlar Başına			X		
67.	Meclisinde Mail Oldum			X		
68.	Mübareki			X		
69.	Nare Esbap Yıkıyor			X		
70.	O Yârimin Damından			X		
71.	Odasına Vardım			X		
72.	Saçaklıkta Kilim Var			X		
73.	Sen Gideli Üç Gün			X		
74.	Seyrantepe Bağlıktır			X		
75.	Sinem Deresi					X
76.	Sinen Beni Yandırır			X		
77.	Siverek Yaş Üzüümü			X		
78.	Su İçemem Testiden			X		
79.	Üç Kardeşlik Gettik			X		
80.	Vallahi O Yardır			X		
81.	Vardım Yarın Bahçesine			X		
82.	Yayık Yayıdım			X		
83.	Yeni Kapı Hançepek			X		
84.	Yeni Kapıda Atlılar			X		
85.	Yeni Kapının Yokuşu			X		
86.	Yola Düşmüş Gidiyor			X		
Toplam		0	2	81	0	3
Genel Toplam		86 Adet				

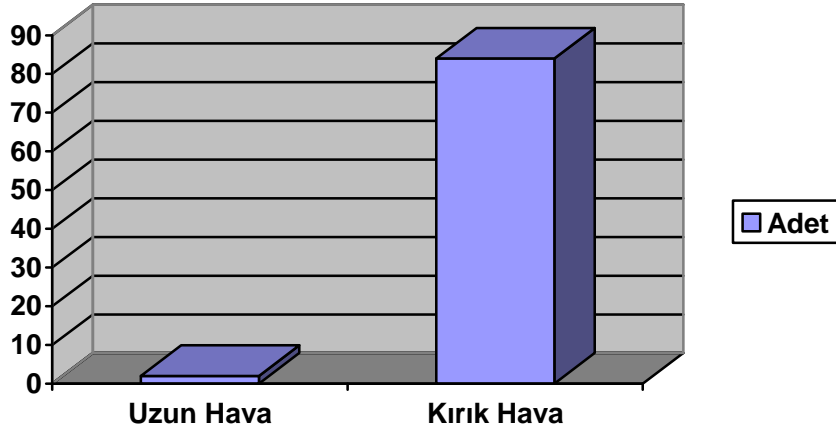
Formların Değerlendirilmesi

Toplam 86 adet ezgi incelenmeye alınmıştır.

Tablo 2: Form Oranları

Formu	Adedi	Yüzdesi
Uzun Hava	2	% 2,33
Kırık Hava	84	% 97,67
Genel Toplam	86	% 100

Grafik 1: Formlar

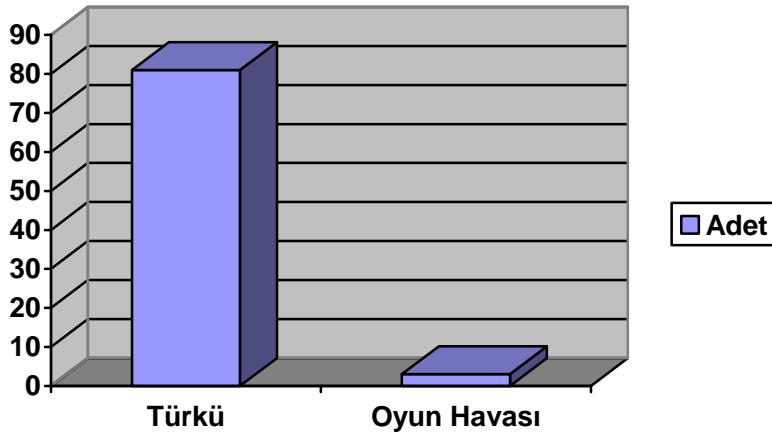
Kırık Havalar

Toplam 84 adet ezgi incelemeye alınmıştır.

Tablo 3: Kırık Hava Oranları

Formu	Adedi	Yüzdesi
Türkü	81	% 96,42
Oyun Havası	3	% 3,58
Genel Toplam	84	% 100

Grafik 2: Kırık Havalar

3.3.2. Eserlerin Usûl Yönünden İncelenmesi

Diyarbakır müziği usul yönünden incelendiğinde, 2/4, 4/4, 6/4, ve 6/8'lik gibi aksamayan usuller görülmekle birlikte, 7/4, 10/8, 12/8'lik aksak usullerde mevcuttur.(**Tablo 4 ve Grafik 3**) En çok kullanılan Usuller başta 4/4'lük olmak üzere 10/8'lik dir. Diyarbakır müziğinde 5/8, 7/8, 8/8'lik usullere rastlanamamıştır.

Tablo 4: Usûller

Kırık Havalara	2/4	4/4	6/4	6/8	7/4	10/8	12/8
1. Ağlama Yar Ağlama		X					
2. Ak uha Kara uha							X
3. Arkadaşlar Benim Derdim						X	
4. Arpa Orağa Geldi						X	
5. Ay Doğar Sini Sini	X						
6. Aydıllı Aydıllı		X					
7. Ayvanda Yatan Oğlan		X					
8. Az Kaldı Bayram Ola		X					
9. Bahçada Yeşil ınar						X	
10. Bahçalarda Biberim	X						
11. Başında Altın Para		X					
12. Başındaki Puşumudur			X				
13. Başındaki Tellere		X					
14. Benüsene Gideyim		X					
15. Bilmeden Kapını aldım						X	
16. Biner Paytona			X				
17. Bir Ceket İsterem	X						
18. Bir ift Bilbil Geldi		X					
19. Bırak Be Zalim Bırak		X					
20. Bu Dağın Ensesine						X	
21. Bülbülün Kanadı Sarı						X	
22. Cahar Attım Dubara				X			
23. Cahar Attım Şeş Oynadım						X	
24. aldığın Sazamı Yanam						X	
25. arşıda Bal Var						X	
26. ay İçinde Dğme Taş						X	
27. ermiğin Bahçaları		X					
28. ıktım Saray Köşküne	X						
29. Dağlar Dağımdır Benim						X	
30. Dağlara Lale Düştü		X					
31. Derelerde Kum Savrulur						X	
32. Diyarbakır Dört Köşe		X					
33. Diyarbakır Dzdedir	X						
34. Diyarbakır Halay Havası		X					
35. Diyarbakır Keleri	X						
36. Diyarbakır Şadakar		X					
37. Dumanlı Yayla Başı		X					
38. Eydim Söğüt Dalımı		X					
39. Endim Kuyu Dibine		X					
40. Esmerim Biçim Biçim		X					
41. Esmerin Ağı Gerek		X					
42. Esti Baharın Nesimi		X					
43. Eydim Kavak Dalımı		X					
44. Fincanın Etrafı Yeşil						X	
45. Gurban Olam Ben				X			
46. Hangi Bağın Bağbanısan		X					
47. Hani Davulunuz	X						
48. Haram Sudan Atladım		X					
49. Haydi Gedah Toyuna						X	
50. Hele Yar Zalım Yar		X					

Tablo 4'ün Devamıdır

51.	İnciyem Üzülmüşem		X					
52.	Kadın Oyun Havası		X					
53.	Kaladan Kalaya						X	
54.	Kar Yağar Kar Üstüne		X					
55.	Karanfil Eken Bilir			X				
56.	Karanfilsin Tarçınsın		X					
57.	Karpuz Kestim Yiyeyim		X					
58.	Karşıda Kuzu Gördüm	X						
59.	Kerpiç Kerpiç Üstüne						X	
60.	Kırklar Dağının Düzü						X	
61.	Maden Dağı Dumanlı		X					
62.	Makaram Sarı Bağlar	X						
63.	Mardin Kapı Şen Olur		X					
64.	Mavi Bağlar Başına						X	
65.	Meclisinde Mail Oldum						X	
66.	Mübareki						X	
67.	Nare Esbap Yıkıyor			X				
68.	O Yârimin Damından		X					
69.	Odasına Vardım		X					
70.	Saçaklıkta Kilim Var		X					
71.	Sen Gideli Üç Gün						X	
72.	Seyrantepe Bağlıktır		X					
73.	Sinem Deresi		X					
74.	Sinen Beni Yandırır						X	
75.	Siverek Yaş Üzümlü						X	
76.	Su İçemem Testiden						X	
77.	Üç Kardeşlik Gettik		X					
78.	Vallahi O Yardır		X					
79.	Vardım Yarın Bahçesine					X		
80.	Yayık Yayıdım Kolum Şişti		X					
81.	Yeni Kapı Hançepek			X				
82.	Yeni Kapıda Atlılar		X					
83.	Yeni Kapının Yokuşu						X	
84.	Yola Düşmüş Gidiyor		X					
Genel Toplam (84 Ezgi)		9	41	5	2	1	25	1

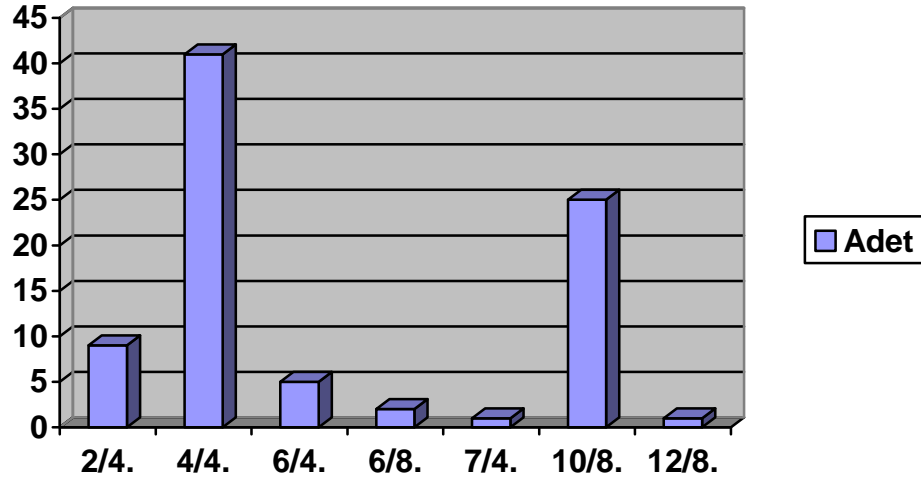
Usullerin Değerlendirilmesi

Toplam 84 adet kırık hava değerlendirilmeye alınmıştır.

Tablo 5: Usûl Oranları

Usûlü	Adedi	Yüzdesi
2/4	9	% 10,71
4/4	41	% 48,8
6/4	5	% 5,95
6/8	2	% 2,38
7/4	1	% 1,19
10/8	25	% 29,76
12/8	1	% 1,19
Genel Toplam	84	% 100

Grafik 3: Usûller

3.3.3. Eserlerin Ezgi Yönünden İncelenmesi

Diyarbakır müziği melodik yönden incelendiğinde; en çok Sib2 ve Fa# arızalarının birlikte kullanıldığı (Tablo 6-7 ve Grafik 4), 4. ve 5. seslerinin güçlü olduğu (Tablo 13-14 ve Grafik 8), Uşşak ve Hüseyini makamlarına benzer bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

Ezgilerin ses genişlikleri, 3 ile 11 ses arası değişmekle birlikte, ses genişliği 7 ses olan ezgiler daha fazladır. (Tablo 15-16 ve Grafik 9)

Türküler metronom yönünden incelendiğinde ise bir 4'lüğe 80-99 arası metronom değeri olan eserler fazla görülmektedir. (Tablo 8-9-10 ve Grafik 5-6)

Tablo 6: Genel Arıza Durumu

Türküler	Sib	Sib2	Sib3	Do#	Reb	Reb1	Mib	Fa#
1. Ağlama Yar		X						
2. Ak Çuha Kara		X						
3. Arkadaşlar Benim	X			X				
4. Arpa Orağa Geldi		X						
5. Ay Doğar Sini Sini		X						X
6. Aydın Aydın		X						X
7. Ayvanda Yatan	-	-	-	-	-	-	-	-
8. Az Kaldı Bayram		X						
9. Bahçada Yeşil								X
10. Bahçalarda Biberim	X			X				
11. Başında Altın Para	X							X
12. Başındaki Puşumudur		X						
13. Başındaki Tellere			X					
14. Benüsene Gideyim		X						X
15. Bilmeden Kapını								X

Tablo 6'nın Devamıdır

16.	Biner Paytona		X						
17.	Bir Ceket İsterem		X						
18.	Bir Çift Bilbil		X						X
19.	Bırak Be Zalim Bırak		X						
20.	Böyle Bağlar		X						
21.	Bu Dağın Ensesine		X						
22.	Bülbülün Kanadı Sarı		X						X
23.	Cahar Attım Dubara		X						
24.	Cahar Attım		X						
25.	Çaldığın Sazamı		X						
26.	Çarşıda Bal Var		X						X
27.	Çay İçinde								X
28.	Çermiğin Bahçaları		X						
29.	Çıktım Saray		X						
30.	Dağlar Dağımdır		X						X
31.	Dağlara Lale Düştü		X						
32.	Derelerde Kum			X	X				X
33.	Diyarbakır Dört Köşe								X
34.	Diyarbakır Düzedir		X						
35.	Diyarbakır Halay	-	-	-	-	-	-	-	-
36.	Diyarbakır Küçeleri		X						
37.	Diyarbakır Şadakar		X						
38.	Diyarbakır Dolar Şimdi		X						X
39.	Dumanlı Yayla Başı		X						
40.	Eydim Söğüt Dalını		X						
41.	Endim Kuyu Dibine		X						
42.	Esmerim Biçim Biçim	X			X				X
43.	Esmerin Ağı Gerek	X			X				X
44.	Esti Baharın Nesimi	X			X				
45.	Eydim Kavak Dalını		X						
46.	Fincanın Etrafı Yeşil		X						X
47.	Gurban Olam		X						
48.	Hangi Bağın		X			X			
49.	Hani Davulunuz		X						
50.	Haram Sudan Atladım		X						X
51.	Haydi Gıdağ Toyuna		X						X
52.	Hele Yar Zalım Yar		X						X
53.	İnciyem Üzülmüşem						X		
54.	Kadın Oyun Havası		X						X
55.	Kaladan Kalaya		X						X
56.	Kar Yağar Kar Üstüne		X						
57.	Karanfil Eken Bilir		X						
58.	Karanfilsin Tarçınsın		X						X
59.	Karpuz Kestim								X
60.	Karşıda Kuzu Gördüm		X						
61.	Kerpiç Kerpiç Üstüne		X						X
62.	Kırklar Dağının Düzü		X						X
63.	Maden Dağı Dumanlı	X			X				
64.	Makaram Sarı Bağlar		X						
65.	Mardin Kapı Şen Olur		X						
66.	Mavi Bağlar Başına		X						

Tablo 6'nın Devamıdır

67.	Meclisinde Mail								X
68.	Mübareki			X					
69.	Nare Esbap Yıkıyor	-	-	-	-	-	-	-	-
70.	O Yârimin Damından	X			X				
71.	Odasına Vardım		X						
72.	Saçaklıkta Kilim Var		X						X
73.	Sen Gideli Üç Gün		X						
74.	Seyrantepe Bağlıktır		X						
75.	Sinem Deresi		X						
76.	Sinen Beni Yandırır		X						
77.	Siverek Yaş Üzümlü		X						
78.	Su İçmem Testiden	X		X					X
79.	Üç Kardeşlik Gettik		X						X
80.	Vallahi O Yardır							X	
81.	Vardım Yarın Bahçe		X				X		
82.	Yayıp Yayıdım		X						
83.	Yeni Kapı Hançepek		X						
84.	Yeni Kapıda Atlılar	X			X				
85.	Yeni Kapının Yokuşu		X					X	
86.	Yola Düşmüş Gidiyor	X			X				
Toplam (86 ezgi)		11 ad.	61 ad.	4 ad.	10 ad.	1 ad.	1 ad.	3 ad.	30 ad.

En Çok Kullanılan Arızalar

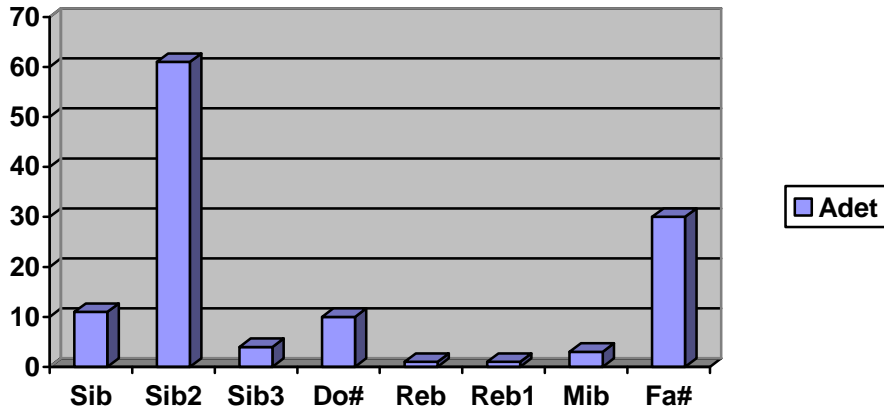
Toplam 86 adet ezgi incelemeye alınmıştır.

Tablo 7: En Çok Kullanılan Arıza Oranları

Arızalar	Adedi	Yüzdesi
Sİb	11	% 9,09
Sİb 2	61	% 50,41
Sİb 3	4	% 3,30
DO #	10	% 8,26
REb	1	% 0,82
REb 1	1	% 0,82
Mİb	3	% 2,47
FA#	30	% 24,83

Not: Bazı ezgilerde birden fazla arıza bulunduğu için toplamlar ve yüzdeler daha fazla çıkmaktadır.

Grafik 4: En Çok Kullanılan Arızalar

Tablo 8: Metronum Değerleri Tablosu

Kırık Havalara		40	60	80	100	120	3	5
		59	79	99	119	139	8'lik	8'lik
1.	Ağlama Yar Ağlama			X				
2.	Ak Çuha Kara Çuha					X		
3.	Arkadaşlar Benim							44
4.	Arpa Orağa Geldi							44
5.	Ay Doğar Sini Sini	-	-	-	-	-	-	-
6.	Aydıl Aydı	-	-	-	-	-	-	-
7.	Ayvanda Yatan Oğlan			X				
8.	Az Kaldı Bayram Ola			X				
9.	Bahçada Yeşil Çınar	-	-	-	-	-	-	-
10.	Bahçalarda Biberim		X					
11.	Başında Altın Para			X				
12.	Başındaki Puşumudur			X				
13.	Başındaki Tellere			X				
14.	Benüsene Gideyim	-	-	-	-	-	-	-
15.	Bilmeden Kapımı	-	-	-	-	-	-	-
16.	Biner Paytona Gider	X						
17.	Bir Ceket İsterem	-	-	-	-	-	-	-
18.	Bir Çift Bilbil Geldi	-	-	-	-	-	-	-
19.	Bırak Be Zalim Bırak	-	-	-	-	-	-	-
20.	Bu Dağın Ensesine							44
21.	Bülbülün Kanadı Sarı				X			
22.	Cahar Attım Dubara	-	-	-	-	-	-	-
23.	Cahar Attım Şeş			X				
24.	Çaldığın Sazamı				X			
25.	Çarşıda Bal Var	-	-	-	-	-	-	-
26.	Çay İçinde Döğme	-	-	-	-	-	-	-
27.	Çermiğin Bahçaları			X				
28.	Çıktım Saray		X					
29.	Dağlar Dağımdır							44
30.	Dağlara Lale Düştü						100	

Tablo 8'in Devamıdır

31.	Derelerde Kum	-	-	-	-	-	-	-
32.	Diyarbakır Dört Köşe				X			
33.	Diyarbakır Düzedir	-	-	-	-	-	-	-
34.	Diyarbakır Halay	-	-	-	-	-	-	-
35.	Diyarbakır Küçeleri				X			
36.	Diyarbakır Şadakar	-	-	-	-	-	-	-
37.	Dumanlı Yayla Başı			X				
38.	Eydim Söğüt Dalını			X				
39.	Endim Kuyu Dibine	-	-	-	-	-	-	-
40.	Esmerim Biçim Biçim	-	-	-	-	-	-	-
41.	Esmerin Ağı Gerek			X				
42.	Esti Baharın Nesimi				X			
43.	Eydim Kavak Dalını			X				
44.	Fincanın Etrafı Yeşil	-	-	-	-	-	-	-
45.	Gurban Olam Ben O	-	-	-	-	-	-	-
46.	Hangi Bağın	-	-	-	-	-	-	-
47.	Hani Davulunuz			X				
48.	Haram Sudan Atladım		X					
49.	Haydi Gedah Toyuna	-	-	-	-	-	-	-
50.	Hele Yar Zalım Yar			X				
51.	İnciyem Üzülmüşem					X		
52.	Kadın Oyun Havası	-	-	-	-	-	-	-
53.	Kaladan Kalaya							60
54.	Kar Yağar Kar Üstüne	-	-	-	-	-	-	-
55.	Karanfil Eken Bilir			X				
56.	Karanfilsin Tarçınsın	-	-	-	-	-	-	-
57.	Karpuz Kestim	-	-	-	-	-	-	-
58.	Karşıda Kuzu	-	-	-	-	-	-	-
59.	Kerpiç Kerpiç Üstüne	-	-	-	-	-	-	-
60.	Kırklar Dağının Düzü							54
61.	Maden Dağı Dumanlı			X				
62.	Makaram Sarı Bağlar	-	-	-	-	-	-	-
63.	Mardin Kapı Şen Olur				X			
64.	Mavi Bağlar Başına	-	-	-	-	-	-	-
65.	Meclisinde Mail							44
66.	Mübareki							48
67.	Nare Esbap Yıkıyor			X				
68.	O Yârimin Damından			X				
69.	Odasına Vardım	X						
70.	Saçaklıkta Kilim Var	-	-	-	-	-	-	-
71.	Sen Gideli Üç Gün							56
72.	Seyrantepe Bağlıktır			X				
73.	Sinem Deresi	-	-	-	-	-	-	-
74.	Sinen Beni Yandırır	-	-	-	-	-	-	-
75.	Siverek Yaş Üzüümü			X				
76.	Su İçemem Testiden	-	-	-	-	-	-	-
77.	Üç Kardeşlik Gettik			X				

Tablo 8'in Devamıdır

78.	Vallahi O Yardır	-	-	-	-	-	-	-
79.	Vardım Yarın	-	-	-	-	-	-	-
80.	Yayığ Yaydım Kolum			X				
81.	Yeni Kapı Hançeppek			X				
82.	Yeni Kapıda Atlılar	-	-	-	-	-	-	-
83.	Yeni Kapının Yokuşu	-	-	-	-	-	-	-
84.	Yola Düşmüş Gidiyor	X						
Genel Toplam		3	3	23	6	2	1	9

Not: Birçok notada metronom yazmadığı için toplamda 47 adet ezginin metronom değerleri incelenmiştir.

Metronom Değerleri Değerlendirmesi

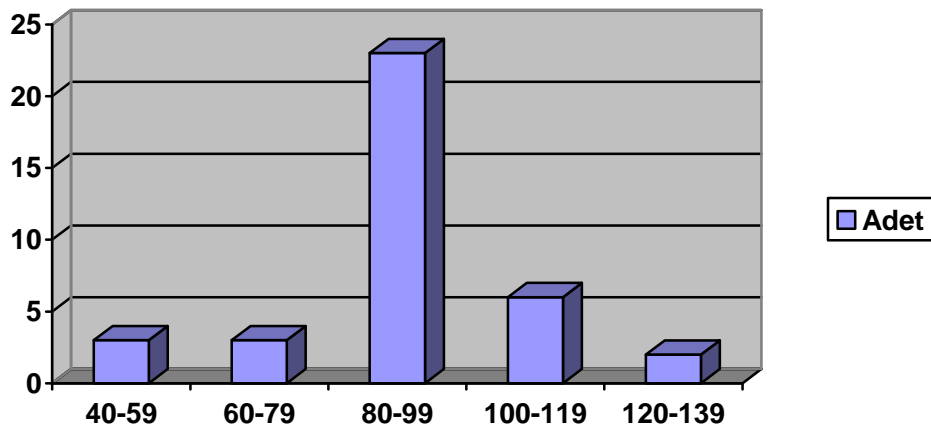
a) Dörtlük Süreye Göre Metronom Değerleri

Toplam 84 adet ezgi incelemeye alınmıştır.

Tablo 9: Dörtlük Süreye Göre Metronom Oranları

Metronom (.../...) arası	Adedi	Yüzdesi
40-59	3	% 8,1
60-79	3	% 8,1
80-99	23	% 62,162
100-119	6	% 16,216
120-139	2	% 5,422
Genel Toplam	37	% 100

Grafik 5: Dörtlük Süreye Göre Metronom Değerleri

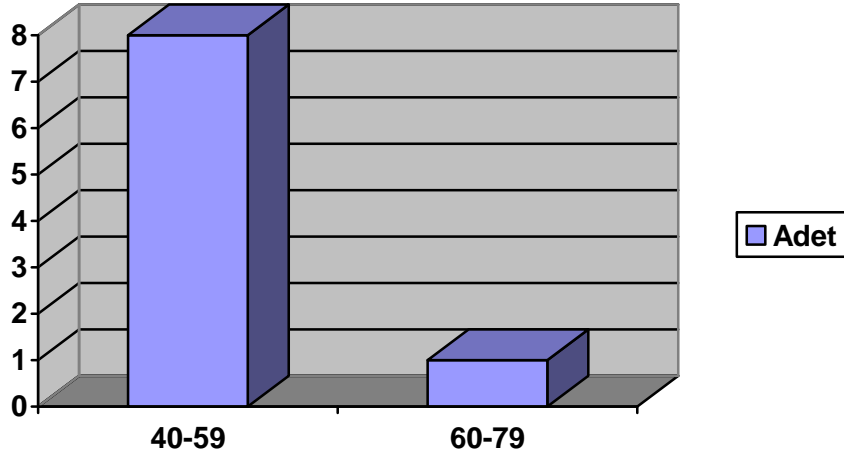
b) Sekizlik Süreye Göre Metronom Değerleri

Toplam 84 adet ezgi incelemeye alınmıştır.

Tablo 10: Sekizlik Süreye Göre Metronom Oranları

Metronom(.../...) arası	Adedi	Yüzdesi
40-59	8	% 88,88
60-79	1	% 11,12
Genel Toplam	9	% 100

Grafik 6: Sekizlik Süreye Göre Metronom Değerleri

Tablo 11: Karar Sesleri

Türküler	FA#	SOL	LA	Sİ	DO	RE	Mİ
1. Ağlama Yar Ağlama			X				
2. Ak Çuha Kara Çuha			X				
3. Arkadaşlar Benim			X				
4. Arpa Orağa Geldi			X				
5. Ay Doğar Sini Sini			X				
6. Aydıllı Aydıllı			X				
7. Ayvanda Yatan Oğlan					X		
8. Az Kaldı Bayram Ola			X				
9. Bahçada Yeşil Çınar				X			
10. Bahçalarda Biberim			X				
11. Başında Altın Para			X				
12. Başındaki Puşumudur			X				
13. Başındaki Tellere			X				
14. Benüsene Gideyim			X				
15. Bilmeden Kapını Çaldım				X			
16. Biner Paytona Gider			X				
17. Bir Ceket İsterem Kolu			X				
18. Bir Çift Bilbil Geldi			X				
19. Bırak Be Zalim Bırak			X				
20. Böyle Bağlar	X						
21. Bu Dağın Ensesine			X				
22. Bülbülün Kanadı Sarı			X				
23. Cahar Attım Dubara			X				

Tablo 11'in Devamıdır

24.	Cahar Attım Şeş			X				
25.	Çaldığın Sazamı Yanam			X				
26.	Çarşıda Bal Var			X				
27.	Çay İçinde Döğme Taş				X			
28.	Çermiğin Bahçaları			X				
29.	Çıktım Saray Köşküne			X				
30.	Dağlar Dağımdır Benim			X				
31.	Dağlara Lale Düştü			X				
32.	Derelerde Kum Savrulur			X				
33.	Diyarbakır Dört Köşe					X		
34.	Diyarbakır Düzedir			X				
35.	Diyarbakır Halay Havası					X		
36.	Diyarbakır Küçeleri			X				
37.	Diyarbakır Şadakar			X				
38.	Diyarbakır Dolar Şimdi			X				
39.	Dumanlı Yayla Başı			X				
40.	Eydim Söğüt Dalını				X			
41.	Endim Kuyu Dibine			X				
42.	Esmerim Biçim Biçim			X				
43.	Esmerin Ağı Gerek			X				
44.	Esti Baharın Nesimi			X				
45.	Eydim Kavak Dalını			X				
46.	Fincanın Etrafı Yeşil			X				
47.	Gurban Olam			X				
48.	Hangi Bağın Bağbansan			X				
49.	Hani Davulunuz					X		
50.	Haram Sudan Atladım			X				
51.	Haydi Gidağ Toyuna			X				
52.	Hele Yar Zalım Yar			X				
53.	İnciyem Üzülmüşem						X	
54.	Kadın Oyun Havası			X				
55.	Kaladan Kalaya			X				
56.	Kar Yağar Kar Üstüne			X				
57.	Karanfil Eken Bilir			X				
58.	Karanfilsin Tarçınsın			X				
59.	Karpuz Kestim Yiyeyim							X
60.	Karşıda Kuzu Gördüm			X				
61.	Kerpiç Kerpiç Üstüne			X				
62.	Kırklar Dağının Düzü			X				
63.	Maden Dağı Dumanlı			X				
64.	Makaram Sarı Bağlar			X				
65.	Mardin Kapı Şen Olur			X				
66.	Mavi Bağlar Başına			X				
67.	Meclisinde Mail Oldum		X					
68.	Mübareki			X				
69.	Nare Esbap Yıkıyor					X		
70.	O Yârimin Damından			X				

Tablo 11'in Devamıdır

71.	Odasına Vardım Olurmu			X				
72.	Saçaklıkta Kilim Var			X				
73.	Sen Gideli Üç Gün			X				
74.	Seyrantepe Bağlıktır			X				
75.	Sinem Deresi			X				
76.	Sinen Beni Yandırır			X				
77.	Siverek Yaş Üzümlü			X				
78.	Su İçmem Testiden			X				
79.	Üç Kardeşlik Gettik			X				
80.	Vallahi O Yardır					X		
81.	Vardım Yarın Bahçesine			X				
82.	Yayıktaydım			X				
83.	Yeni Kapı Hançepek			X				
84.	Yeni Kapıda Atlılar			X				
85.	Yeni Kapının Yokuşu			X				
86.	Yola Düşmüş Gidiyor			X				
Genel Toplam (86 Ezgi)		1	1	72	4	6	1	1

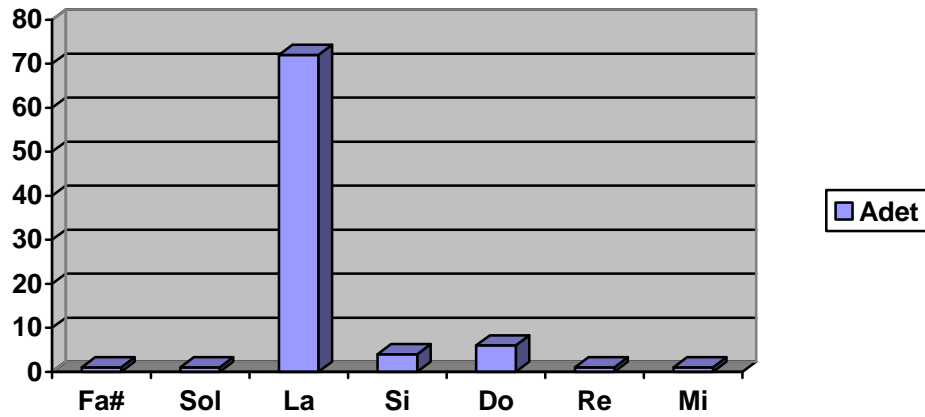
Karar Sesleri Değerlendirilmesi

Toplam 86 adet ezgi incelemeye alınmıştır.

Tablo 12: Karar Sesleri Oranları

Karar Ses	Adedi	Yüzdesi
FA#	1	% 1,16
SOL	1	% 1,16
LA	72	% 83,72
Sİ	4	% 4,65
DO	6	% 6,99
RE	1	% 1,16
Mİ	1	% 1,16
Genel Toplam	86	% 100

Grafik 7: Karar Sesleri

Tablo 13: Güçlü Sesler

Türküler		2. Ses	3. Ses	4. Ses	5. Ses	6.Ses
1.	Ağlama Yar Ağlama			X		
2.	Ak Çuha Kara Çuha			X		
3.	Arkadaşlar Benim Derdim			X		
4.	Arpa Orağa Geldi		X			
5.	Ay Doğar Sini Sini				X	
6.	Aydıl Aydı			X		
7.	Ayvanda Yatan Oğlan		X			
8.	Az Kaldı Bayram Ola				X	
9.	Bahçada Yeşil Çınar				X	
10.	Bahçalarda Biberim			X		
11.	Başında Altın Para				X	
12.	Başındaki Puşumudur			X		
13.	Başındaki Tellere		X			
14.	Benüsene Gideyim			X		
15.	Bilmeden Kapını Çaldım		X			
16.	Biner Paytona Gider				X	
17.	Bir Ceket İsterem				X	
18.	Bir Çift Bilbil Geldi			X		
19.	Bırak Be Zalim Bırak		X			
20.	Böyle Bağlar					X
21.	Bu Dağın Ensesine			X		
22.	Bülbülün Kanadı Sarı				X	
23.	Cahar Attım Dubara		X			
24.	Cahar Attım Şeş Oynadım				X	
25.	Çaldığın Sazamı Yanam				X	
26.	Çarşıda Bal Var				X	
27.	Çay İçinde Döğme Taş					X
28.	Çermiğin Bahçaları			X		
29.	Çıktım Saray Köşküne			X		
30.	Dağlar Dağımdır Benim			X		
31.	Dağlara Lale Düştü		X			
32.	Derelerde Kum Savrulur			X		
33.	Diyarbakır Dört Köşe		X			
34.	Diyarbakır Düzedir			X		
35.	Diyarbakır Halay Havası		X			
36.	Diyarbakır Küçeleri				X	
37.	Diyarbakır Şadakar		X			
38.	Diyarbakır Dolar Şimdi			X		
39.	Dumanlı Yayla Başı		X			
40.	Eydim Sögüt Dalını		X			
41.	Endim Kuyu Dibine			X		
42.	Esmerim Biçim Biçim				X	
43.	Esmerin Ağı Gerek				X	

Tablo 13'ün Devamıdır

44.	Esti Baharın Nesimi			X		
45.	Eydim Kavak Dalını		X			
46.	Fincanın Etrafı Yeşil			X		
47.	Gurban Olam Ben			X		
48.	Hangi Bağın Bağbanısan		X			
49.	Hani Davulunuz				X	
50.	Haram Sudan Atladım			X		
51.	Haydi Gıdağ Toyuna				X	
52.	Hele Yar Zalım Yar			X		
53.	İnciyem Üzülmüşem	X				
54.	Kadın Oyun Havası		X			
55.	Kaladan Kalaya Ekerler				X	
56.	Kar Yağar Kar Üstüne				X	
57.	Karanfil Eken Bilir				X	
58.	Karanfilsin Tarçınsın				X	
59.	Karpuz Kestim Yiyeyim		X			
60.	Karşıda Kuzu Gördüm		X			
61.	Kerpiç Kerpiç Üstüne				X	
62.	Kırklar Dağının Düzü				X	
63.	Maden Dağı Dumanlı			X		
64.	Makaram Sarı Bağlar			X		
65.	Mardin Kapı Şen Olur				X	
66.	Mavi Bağlar Başına			X		
67.	Meclisinde Mail Oldum				X	
68.	Mübareki				X	
69.	Nare Esbap Yıkıyor	X				
70.	O Yârimin Damından			X		
71.	Odasına Vardım				X	
72.	Saçaklıkta Kilim Var				X	
73.	Sen Gideli Üç Gün Kaldı				X	
74.	Seyrantepe Bağlıktır				X	
75.	Sinem Deresi			X		
76.	Sinen Beni Yandırır			X		
77.	Siverek Yaş Üzüümü		X			
78.	Su İçemem Testiden				X	
79.	Üç Kardeşlik Gettik				X	
80.	Vallahi O Yardır	X				
81.	Vardım Yarın Bahçesine			X		
82.	Yayık Yaydım				X	
83.	Yeni Kapı Hançepek				X	
84.	Yeni Kapıda Atlılar			X		
85.	Yeni Kapının Yokuşu			X		
86.	Yola Düşmüş Gidiyor			X		
Genel Toplam (86 Ezgi)		3	18	31	32	2

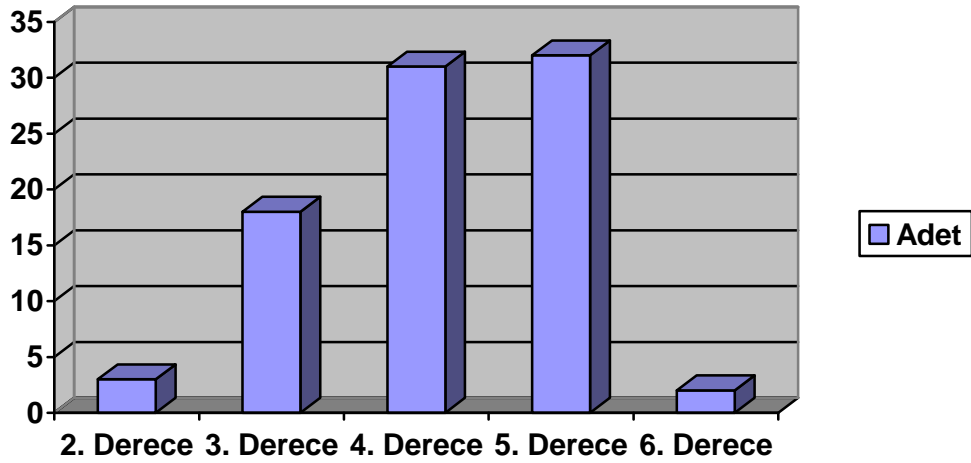
Güçlü Seslerin Değerlendirilmesi

Toplam 86 adet ezgi incelemeye alınmıştır.

Tablo 14: Güçlü Ses Oranları

Güçlü Ses	Adedi	Yüzdesi
2. Derecesi Güçlü Olan	3	% 3,48
3. Derecesi Güçlü Olan	18	% 20,93
4. Derecesi Güçlü Olan	31	% 36,04
5. Derecesi Güçlü Olan	32	% 37,2
6. Derecesi Güçlü Olan	2	% 2,35
Genel Toplam	86	% 100

Grafik 8: Güçlü Sesler

Tablo 15: Ses Genişlikleri

Türküler	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Ağlama Yar Ağlama				X					
2. Ak Çuha Kara Çuha		X							
3. Arkadaşlar Benim Derdim		X							
4. Arpa Orağa Geldi		X							
5. Ay Doğar Sini Sini						X			
6. Aydıllı Aydıllı					X				
7. Ayvanda Yatan Oğlan			X						
8. Az Kaldı Bayram Ola					X				
9. Bahçada Yeşil Çınar						X			
10. Bahçalarda Biberim			X						
11. Başında Altın Para								X	
12. Başındaki Puşumudur			X						
13. Başındaki Tellere					X				
14. Benüsene Gideyim						X			
15. Bilmeden Kapını Çaldım					X				
16. Biner Paytona Gider			X						
17. Bir Ceket İsterem					X				
18. Bir Çift Bilbil Geldi						X			

Tablo 15'in Devamıdır

19.	Bırak Be Zalim Bırak		X						
20.	Böyle Bağlar				X				
21.	Bu Dağın Enseline			X					
22.	Bülbülün Kanadı Sarı					X			
23.	Cahar Attım Dubara		X						
24.	Cahar Attım Şeş Oynadım				X				
25.	Çaldığın Sazamı Yanam					X			
26.	Çarşıda Bal Var							X	
27.	Çay İçinde Döğme Taş					X			
28.	Çermiğin Bahçaları			X					
29.	Çıktım Saray Köşküne		X						
30.	Dağlar Dağımdır Benim						X		
31.	Dağlara Lale Düştü		X						
32.	Derelerde Kum Savrulur				X				
33.	Diyarbakır Dört Köşe			X					
34.	Diyarbakır Düzedir			X					
35.	Diyarbakır Halay Havası						X		
36.	Diyarbakır Küçeleri					X			
37.	Diyarbakır Şadakar		X						
38.	Diyarbakır Dolar Şimdi							X	
39.	Dumanlı Yayla Başı		X						
40.	Eydim Söğüt Dalını		X						
41.	Endim Kuyu Dibine					X			
42.	Esmerim Biçim Biçim						X		
43.	Esmerin Ağı Gerek								X
44.	Esti Baharın Nesimi				X				
45.	Eydim Kavak Dalını		X						
46.	Fincanın Etrafı Yeşil				X				
47.	Gurban Olam Ben			X					
48.	Hangi Bağın Bağbanısan				X				
49.	Hani Davulunuz					X			
50.	Haram Sudan Atladım					X			
51.	Haydi Gıdağ Toyuna					X			
52.	Hele Yar Zalım Yar								X
53.	İnciyem Üzülmüşem				X				
54.	Kadın Oyun Havası						X		
55.	Kaladan Kalaya Ekerler					X			
56.	Kar Yağar Kar Üstüne				X				
57.	Karanfil Eken Bilir					X			
58.	Karanfilsin Tarçınsın					X			
59.	Karpuz Kestim Yiyeyim				X				
60.	Karşıda Kuzu Gördüm			X					
61.	Kerpiç Kerpiç Üstüne						X		
62.	Kırklar Dağının Düzü					X			
63.	Maden Dağı Dumanlı			X					
64.	Makaram Sarı Bağlar					X			
65.	Mardin Kapı Şen Olur				X				

Tablo 15'in Devamıdır

66.	Mavi Bağlar Başına					X				
67.	Meclisinde Mail Oldum							X		
68.	Mübareki					X				
69.	Nare Esbap Yıkıyor				X					
70.	O Yârimin Damından			X						
71.	Odasına Vardım				X					
72.	Saçaklıkta Kilim Var							X		
73.	Sen Gideli Üç Gün Kaldı					X				
74.	Seyrantepe Bağlıktır					X				
75.	Sinem Deresi			X						
76.	Sinen Beni Yandırır			X						
77.	Siverek Yaş Üzümü	X								
78.	Su İçemem Testiden							X		
79.	Üç Kardeşlik Gettik									X
80.	Vallahi O Yardır		X							
81.	Vardım Yarın Bahçesine					X				
82.	Yayıp Yayıdım					X				
83.	Yeni Kapı Hançeppek						X			
84.	Yeni Kapıda Atlılar			X						
85.	Yeni Kapının Yokuşu			X						
86.	Yola Düşmüş Gidiyor			X						
Genel Toplam (86 Ezgi)		1	12	17	14	23	11	3	4	1

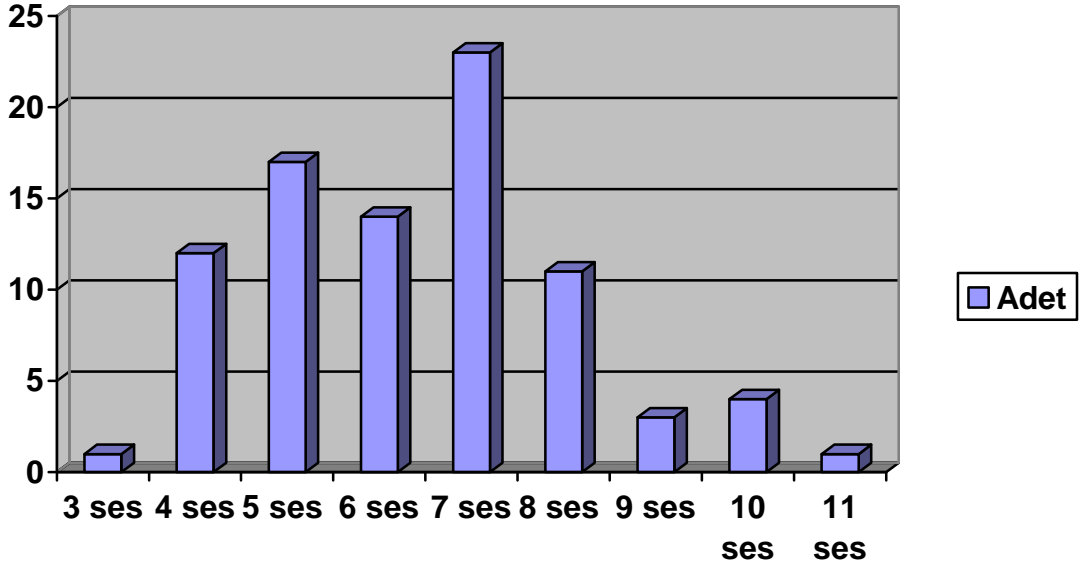
Ses Genişliklerinin Değerlendirilmesi

Toplam 86 adet ezgi incelemeye alınmıştır.

Tablo 16: Ses Genişliği Oranları

Karar Ses	Adedi	Yüzdesi
3 Ses	1	% 1,16
4 Ses	12	% 13,95
5 Ses	17	% 19,76
6 Ses	14	% 16,27
7 Ses	23	% 26,74
8 Ses	11	% 12,79
9 Ses	3	% 3,48
10 Ses	4	% 4,65
11 Ses	1	% 1,16
Genel Toplam	86	% 100

Grafik 9: Ses Genişlikleri

3.3.4. Kullanılan Çalgılar

Diyarbakır müziğinde diğer bölgelerde de olduğu gibi söz ön plandadır. Bu nedenle yörede söylenen hoyrat, gazel ve diğer türkülerin büyük bir çoğunluğu da adını söz unsurlarından almaktadır. Fakat bununla birlikte gerek türkü, hoyrat ve gazellerin saz bölümleri, gerekse peşrev ve halk oyunları müziklerinde olduğu gibi Diyarbakır çalgı müziği yönünden de oldukça zengindir. TRT repertuarında Diyarbakır müziği ile ilgili bu güne kadar notaya alınmış 81 kırık hava, 3 oyun havası (sözsüz), 2 uzun hava (ayağı usulsüz) mevcuttur. “Bunun dışında mevcut ve halen icra edilmekte olan peşrev, uzun havalar (ayağı usullü ve usulsüz), sözlü sözsüz oyun havaları, halk oyunları müzikleri olduğunu biliyoruz.”(kişisel görüşme) Lakin notaları elimizde mevcut olmadığından ve tezin kapsamı dışında kaldığından dolayı, tasnif aşamasında bunları değerlendirmeye alamadık. Bu nedenle Diyarbakır müziğini;

A- Sözsüz Ezgiler

Oyun havaları

B- Sözlü Ezgiler

a- Türküler

b- Uzun Havalar

olmak üzere ikiye ayırmakta mümkündür.

Genellikle klasik sazlarla icra edilen Diyarbakır türkülerinin saz kısımları, toplu bir icra disiplininin dışında kendine özgü bireysel doğaçlama (improvize) bölümlerini de geleneksel icra biçimine yerleştirmiştir. Birebir notaya bağlı bir icra veya birebir, aynı melodileri ve perde baskıları ile bir icra söz konusu değildir. Hem kişisel görüşmelerimizde hem de gözlemlediğimiz dernekler, cemiyetler, halk konserleri, fasıl ortamları gibi mekânlarda bu durum göze çarpmaktadır. Hatta TRT Diyarbakır radyosu bünyesinde kurulan Mahalli İcra Topluluğunun tüm konser, band kayıtları, radyo ve TV icralarında bile bu durum göze çarpmaktadır. Bu güne kadar THM icrasında; disiplini ve bire bir nota takibi gibi toplu çalma icrasını değiştirmeyen TRT, Diyarbakır yöresi için bunu istisna kabul edebilmiştir. “2004 yılında TRT Diyarbakır Radyosu bünyesinde kurulan “Mahalli İcra Topluluğu” Diyarbakır başta olmak üzere bölge musikisini geleneksel ve mahalli icraya uygun bir şekilde anılan ortamlarda halen icra etmektedir. Kuruculuğunu Genel Müdür onayıyla zamanın TRT Diyarbakır Bölge Müdürü Nemci ÇAKIROĞLU ve şahsım kurucu koro şefi M. Zeki GİRAY yapmıştır.”

Yöredeki usûllü türküler icra edilirken çalgıların icraları arasında farklılıklar görülmektedir. Fasıl sırasında keman, kaval gibi uzun sesli sazlar türkünün melodisini oluşturan asıl veya çatı seslerini çalarken; ud, kanun, cümbüş gibi telli sazlar, bu seslere küçük değerdeki notaları da ekleyerek daha işlek bir şekilde çalmaktadırlar. Bu nedenle bu sazların çaldığı nağmeler ve notalar da farklıdır. Bunun dışında toplu icrada her ne kadar genel bir disiplin ve bütünlük varsa bile doğaçlama durumlar da göze çarpmaktadır. Örneğin fasıl esnasında türküler icra edilirken saz kısmında herhangi bir saz doğaçlama meyan açabiliyor. Bu sırada diğer sazlar kendini ses gürlüğü açısından geri çekerek ona dem veriyorlar ve meyan açan saz karara bağladığında işaretle ya aranağme yineleniyor ya da söz kısmına geçiliyor. Aynı şekilde söz kısmını icra edenlerde doğaçlama bir uzun hava, gazel, ya da mani girebiliyor. İşte bütününde toplu uyum ve özelinde doğaçlama olabilen ama genelde toplu icra disiplini bütünlüğünde olan Diyarbakır müziği halen fasıl ortamlarında icra edilmektedir.

Diyarbakır müziğinde kullanılan çalgıları Beysanoğlu ve diğerleri şu şekilde ifade etmişlerdir.

“1950-60 yıllarına kadar Diyarbakır’da bağlama (tambura) ya bazı Alevi köylerinin dışında tesadüf olunmuyor. Elazığ ve Şanlıurfa’da olduğu gibi Diyarbakır’da da ud, kanun, keman, cümbüş, kaval, çığırtma, tef, darbuka eşliğinde halk musikisi icra edilmekte. Diyarbakır’dan farklı olarak bu gruba Elazığ’da klarnet, Şanlıurfa’da bağlama dahil ediliyor. Ancak çeşitli İslam tarikatlarına ait tekkelerde önceleri ney, kudüm, daire, zil, nakkare, sini, tambur ve rebap da kullanılmıştır. Söz konusu bu tarikatlara bağlı mensup gruplar günümüzde ise sadece daire ve bendir eşliğinde dinî ayin yapmaktadırlar” (Beysanoğlu ve diğ., 1996; 14).

“Bütün bu anılan sazların dışında, yine klasik sazlarımızdan olan tambur da çok sıklıkla kullanılmıştır.”(Pamukçu; kişisel görüşme, 2008) Diyarbakır müziğinde saz çalma sadece profesyonel musiki icrasında değil, şehir insanının adeta folklorik bir ögesi olmuştur. “1930-40 yıllarına kadar Diyarbakır’da gelin giden genç kızların bir çoğunun çeyizinde ud, kanun, tambur gibi çalgılar bulunmuş” (Ocak; kişisel görüşme, 2008).

Diyarbakır müziğinde açık mekânlardaki eğlenceler ile kapalı mekânlardaki eğlencelerde kullanılan sazlar farklılık göstermektedir. Bu yönü ile Diyarbakır müziğinde kullanılan sazlar iki başlık altında toplanabilir.

Kapalı Mekânlarda Kullanılan Çalgılar

Bu tür ortamlarda kullanılan sazlar genelde insan kulağını çok fazla rahatsız etmeyen sazlardır. Bunların başında ud, kanun, “kanun yerine daha eskiden santur”(Yoldaş, 2005;9), keman, kaval, cümbüş, darbuka, def gibi sazlardır. Bu sazlardan oluşan topluluklara da Diyarbakır’da “Eyvan Topluluğu”, “Velime Topluluğu”, “Mahalli İcra Topluluğu” gibi isimler verilmiştir.

THM denilince akla ilk gelen çalgı Anadolu’nun her yerinde yaygın olarak kullanılan bağlamadır. “1950-60 yıllara kadar Diyarbakır müziğinde ve icra ortamlarında yer almamış, bazı Alevi köylerinde görülmüştür.”(Beysanoğlu ve diğ., 1996; 14) Bu yıllara kadar bağlamanın yerini tambur almış ve bu yıllardan sonra yavaş yavaş birlikte kullanılmaya başlanmıştır.

Kanun, keman, ud ve cümbüş ise geleneksel sanat müziğinde kullanılan sazlar ile aynıdır. Darbuka, def, bendir (Diyarbakır’da arbane denilmektedir) gibi sazlar ise de hem geleneksel sanat müziğinde hem de mahalli ve halk müziğinde kullanılmıştır.

Açık Mekânlarda Kullanılan Çalgılar

Açık mekânlarda sesi daha gür çıkan çalgılar daha çok tercih edilmiştir. “Halk oyunları eşliği olarak davul ve zurna eskiden olduğu gibi bu günde canlı olarak açık hava sazı olarak kullanılmaktadır.”(Beysanoğlu ve diğ., 1996; 14) Diyarbakır’da kullanılan davullar şekil itibariyle Anadolu’nun diğer bölgelerinde kullanılan davullarla aynıdır. Zurnalar ise gümüş ve sedef kakmalı zurnalar bulunduğu gibi, uzun ve kalın zurnalar, kaba zurna gibi zurnalar kullanılmıştır (Maral, kişisel görüşme; 2009).

Bunların yanında kanun, keman, darbuka, def yine açık hava sazı olarak kullanılırdı. Udun yerine daha gür olan cümbüş, manyetik yaygınlaşana kadar bağlama klavyesine sahip olan metal tambur düğünlerde ve açık havalarda kullanılmıştır. Manyetik yaygınlaştıktan sonra tamburun yerini bağlama almıştır (Yoldaş, 2005;9).

BÖLÜM 4. TÜRKÜLERİN NOTALARI

Kırık Havalar

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Ağlama Yar Ağlama
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 96
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	: Türkü karar sesinden başlayarak dizinin güçlü sesi olan re perdesi civarında gezinmiş ve çıkıcı bir seyir göstererek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 1
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

AĞLAMA YAR AĞLAMA

♩=96

AĞ LA MA YA__ R AĞ LA MA A NAM
MA Vİ YA__Z MA BA__Ğ LA MA
MA Vİ YAZ MA TEZ SO LAR A NAM Cİ ĞE Rİ Mİ
DA Ğ LA MA MA Vİ YAZ MA TE__ Z SO LAR A NAM
Cİ ĞE Rİ Mİ DA__Ğ LA MA

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Ak Çuha Kara Çuha
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 12/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Sekizliğe= 120
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü karar perdesi civarından başlayarak güçlü sesi olan re perdesi etrafında gezinmiş çıkıcı bir özellik göstererek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 2

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

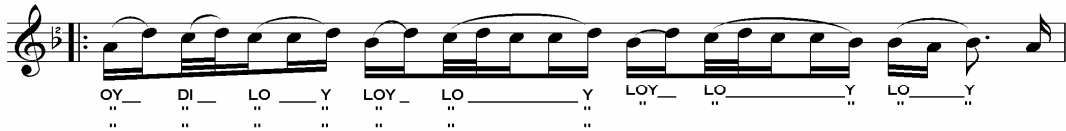
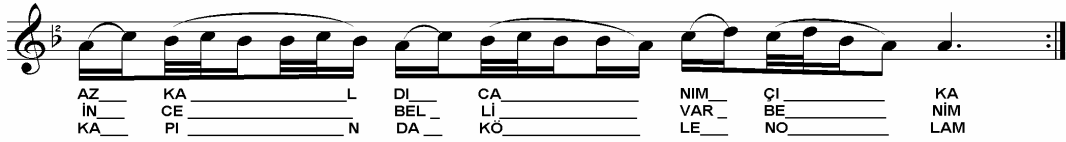
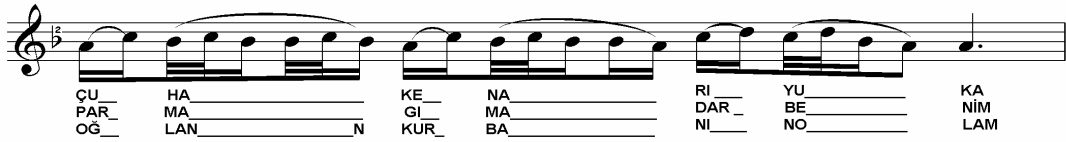
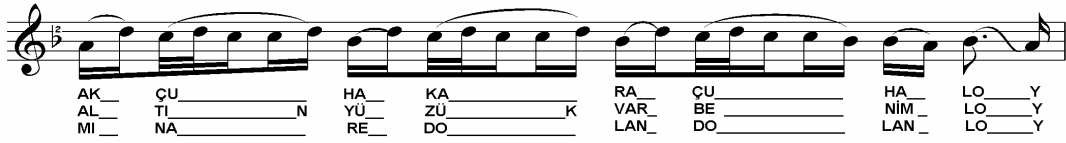
Kaynak Kişi : Emin KARAKAŞ

Derleyen : Emin TURGAY

Notaya Alan : Altan DEMİREL

AK ÇUHA KARA ÇUHA

SÜRESİ -120

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	:Arkadaşlar Benim Derdim Yeğindir
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hicaz
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: 5 Sekizliğe= 44
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol Do Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü güçlü sesi olan re perdesi civarından başlamış, dizinin orta kısımlarında gezinerek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 3
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

ARKADAŞLAR BENİM DİRDİM YEĞİNDİR

♩ = 44

AR KA DAŞ LAR BE NİM DER DİM YE Ğİ N Dİ R
Cİ ĞE RİM DE Fİ Tİ L İŞ LER DÜ ĞÜM DÜ RO Y
DÜ ĞÜM DÜ RO YOY HEÇ BİL ME NEM NE SE AT Tİ R
NE ĞÜ N DÜ R ZOR LA BE Nİ BİR ZA Lİ ME
VE R Dİ LE RO Y VE R Dİ LER O YOY
VER Dİ LER DE GÜ NA HI MA
Gİ R Dİ LE RO Y Gİ R Dİ LE R RO YOY

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Arpa Durağa Geldi
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: 5 Sekizliğe= 44
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü karar sesi olan la perdesinden başlamış inici özellik göstererek fazla genişlemeler kullanmadan dizinin güçlü sesini de gösterip la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 4
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

ARPA DURAĞA GELDİ

♩ = 44

O F AR PA DU
DE ĞİR ME N

RA ĞA GEL Dİ O YO YO YO YO YO Y
KENT Lİ O DUR

ZÜ LÜF DA RA ĞA GEL Dİ O YO YO
YAR SE VEN DERT Lİ O LUR

YO YO YO Y KA L KIN SE LA MA DU RUN
SE VER SEN Bİ RE S MER SEV

O YO YO YO YO YO Y HA Z LI MO
ES MER MU R

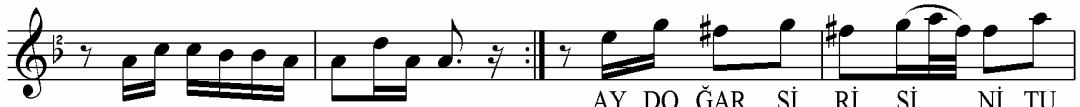
DA MA GEL Dİ O YO YO YO YO Y
VET Lİ O LUR

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	:Ay Doğar Sini Sini
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyni
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 2/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi (5. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2 Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü dizinin 5. sesi olan mi perdesiyle başlamış,daha çok durak ve güçlü arasında gezinerek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 5
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : -
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

AY DOĞAR SİNİ SİNİ

AY DO ĞAR Sİ Rİ Sİ Nİ TU
AY DO ĞAR BE Dİ RAL LAH TU
KA RAN FİL RENKREN KO LUR TU

SEV_ Mİ _ŞEM Bİ Rİ — Sİ Nİ KI LIÇ VUR SAN BOY NU MA TU
BU SEV DA NE DİR AL LAH VA ME NİM MU RA DIM VER TU
AŞ KA DÜ ŞEN DENK O LUR U BA RIM BA ŞAN GE LE TU

SÖY LE NEM DOĞ RU SU NU Nİ DEM YAR SİZ Nİ DEM
YA BE Nİ ÖL DÜ R AL LAH " " " " " "
GÖ RE SİN NE RE NK O LUR " " " " " "

NE RE LE RE Gİ DEM E Vİ BAR KI TER Kİ DEM
" " " " " " " " " " " "
" " " " " " " " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	:Aydıl Aydı Dilim Yar
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyini
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmî)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2 Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü dizinin 7. sesi olan sol perdesiyle başlamış, daha çok durak ve güçlü arasında gezinerek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 6

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Ayşe ŞAN

Derleyen : İzzet ALTINMEŞE

Notaya Alan : Salih TURHAN

AY DİL AY DİL DİLİM YÂR

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Ayvanda Yatan Oğlan
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyini
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: Do
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi (3. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dört Dörtlüğe= 96
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	:
12. Türkünün Seyri	:Türkü do perdesi civarından başlar, sol perdesine kadar genişleme yaparak genelde dizinin orta kısımlarında gezinir ve dizinin pes seslerini de göstererek do perdesinde karar verir.

Nota No : 7
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

AYVANDA YATAN OĞLAN
(HALAY HAVASI)

♩=96

§

AY VAN DA YA TA NOĞ LA N LO LO__ Y LOY LO

LOY LOY LOY Kİ BAR YAR GÖM LE Ğİ İ PE KOĞ LA- N

LOY LOY_ Y LOY LO- Y LOY LOY LOY ZA LİM YAR

§

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Az Kaldı Bayram Ola
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi (5. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dört Dörtlüğe=92
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü güçlü sesi olan mi perdesi civarından başlamıştır.dizinin orta kısımlarında gezinerek sol perdesine kadar genişleme göstermiştir.Makamın çıkıcı özelliğinden dolayı karara inerken dizinin güçlü ve durak sesleri civarında gezinmiş la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 8
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

AZ KALDI BAYRAM OLA

♩=92

AZ KAL DI BAY RA MO LA
BU GÜN A YIN Ö ÇÜ DÜR

HE LE HE LE HE LE HE LE Nİ NA LAR
" " " " " " " " " " " "

KO LU N BOY NU MA DO LA HE LE YAR HE LE YAR
GİR ME BOS TAN İ Çİ DİR " " " " " "

Nİ NA LAR Bİ RAY LIK HAS RE Tİ Nİ
" " " DU DAK LA RIN BAL KAY MAK

HE LE HE LE HE HE LE HE LE Nİ NA LAR İS TE R BU GE
" " " " " " " " " " " " Dİ LİN BA DİM

CE O LA HE LE YAR HE LE YAR Nİ NA LAR
İ Çİ DİR " " " " " " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	:Bahçada Yeşil Çınar
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: Si
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Fa (7. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 8 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Fa #
12. Türkünün Seyri	:Türkü güçlü sesi olan fa perdesi civarından başlamıştır. İnici bir seyir göstererek karar si perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 9
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : Neriman TÜFEKÇİ

BAHÇADA YEŞİL ÇINAR

BAH ÇA DA YE ŞİL ÇI NAR BO YUN BO
BAH ÇA LAR DA GÜL VA RI VAR GİT EL

YU MA U YAR BEN SE Nİ GİZ Lİ SEV DİM BİL ME DİM
LE RİN YA Rİ SEN BA NA YA ROL MAZ SIN YÜ ZÜ ME

A LEM DU YAR A_ MAN_ GÜ LÜM NA NA NA YI
GÜL ME BA Rİ

TOP KA KÜL LÜM NA NA_____YI NA NA_____YI

Kİ BAR YA RİM NA YI NA NA_____NA YI NA_ NAY_

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Bahçalarda Biberim
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hicaz
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 2/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 66
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol Do Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü güçlü sesi civarından başlamış, makamın seslerinde dolaşarak la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 10

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Gıyas COŞKUN

Derleyen : Soner ÖZBİLEN

Notaya Alan : Soner ÖZBİLEN

BAHÇALARDA BİBERİM

♩=66

BAH_ ÇA LAR_ DA Bİ_ BE_ RİN_ M HE Y HAN_ HEY HAN
BAH_ ÇA DA_ YAR GE_ ZE_ N DE_ " " " " "
BAH_ ÇA DA_ ÇA LIN_ Mİ_ YA_ M " " " " "

HEY_ HA_ NİM A_ ĞİZ LAR_ DA ŞE_ KE_ Rİ_ M
" " " ZÜL FÜN YÜ_ ZE DÜ_ ZE_ N DE_ "
" " " BEN_ SE NİN_ MA LIN_ Mİ_ YA_ M

GE_ LO_ TUR BE_ NİM_ CA_ NİM SEN_ Bİ_ ZE_ GEL
" " " " " " " BEN_ DE Kİ_ YA
" " " " " " " EL_ SÜR DÜ_ DEV

Mİ_ YE_ Lİ_ HEY_ HAN HEY HAN HEY_ HA_ NİM
MET_ KO_ PA_ R " " " " " " "
RAN_ ET_ Tİ_ " " " " " " "

VE_ REM OL DU Cİ_ ĞE_ Rİ_ M GE_ LO_ TUR BE_ NİM CA_ NİM
GÖZ_ LE Rİ_ Nİ SÜ_ ZE_ N DE_ " " " " " " "
BEN_ SE Nİ_ A LİR_ Mİ_ YA_ M " " " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Başında Altın Para
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Muhayyer
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi (5. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 10 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 92
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü tiz durak civarından seyre başlamış, makamın seslerinde dolaşarak inici bir şekilde la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 11
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : İzzet ALTINMEŞE
Derleyen : İzzet ALTINMEŞE
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

BAŞINDA ALTIN PARA

♩=92

BA ŞIN DA AL TIN PA RA HER GÜN GE_ LİR PI_ NA RA
BE Nİ_ A_ TE_ ŞE_ KOY DU_ ÇE KİL_ Dİ BİR_ KE NA_ RA
O_ O_ Y O_ Y O_ Y ÇE KİL_ Dİ BİR_ KE NA_ RA
TI FIL_ YAŞ LIM_ GEL_ GEL KA LEM_ KAŞ LIM_ GE_ L GEL
U SUL_ BAŞ LIM_ GE_ L GEL HOŞ_ BA_ KIŞ_ LIM_ GE_ L GEL

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Başındaki Puşumudur
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 6/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Altı Dörtlüğe: 90
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü perdesi civarından başlamıştır. Çıkıcı özelliğinden ötürü çok dik seslerde gezinmeden la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 12
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : -
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

BAŞINDAKİ PUŞUMUDUR

♩=90

BA ŞIN DA Kİ PU ŞU MU DUR LOY LOY Dİ YAR BE KİR İ Şİ Mİ DİR LOY LOY

Dİ YAR BE KİR İ Şİ Mİ DİR LOY LOY BU GÜN YA RİM Bİ ZE GEL MİŞ LOY LOY

BUDA DEVLET KUŞU MU DUR LOY LOY BUDA DEV LET KUŞU MU DUR LOY LOY

LO LO SA NA HAYRAN OLSUN LOY LOY LO LO SA NA GURBAN OL SUN LOY LOY

LO LO SA NA GUR BA NOL SUN LOY LOY

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Başındaki Tellere
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 84
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 3
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın durağı civarından başlamıştır. Çıkıcı özelliğinden ötürü çok dik seslerde gezinmeden la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 13

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

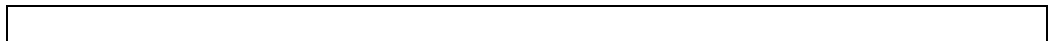
Kaynak Kişi : Zehra BİLİR

Derleyen : Ahmet YAMACI

Notaya Alan : Ahmet YAMACI

BAŞINDAKİ TELLERE

♩=84

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Benüsene Gideyim
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyni
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 8 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2 Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın tiz sesleri civarından başlamıştır. inici-çıkıcı özelliğinden ötürü çok dik seslerde gezinmeden la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 14
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Cemil DEĞER
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

BENÜSENE GİDEYİM

BE NÜ SE NE Gİ DE YİM
BE NÜ SEN_ DE BAH ÇA LAR

YA Rİ Mİ BEN GÖ RE YİM O YAR DE ĞİL

Mİ Sİ KAM BER KO KU SU NU A LA YİM

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Bilmeden Kapını Çaldım
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Segah
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: Si
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Fa(5 derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7.ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	:

Nota No : 15
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Selahattin ERORHAN
Notaya Alan : Ali CANLI

BİLMEDEN KAPINI ÇALDIM

(SAZ.....)

BİL ME DEN
KA PI NI ÇAL DIM A K LI MI BAŞ TAN AL DIN
YAR KA PI NI ÇAL MAZ DIM BE Nİ A
TE ŞE SAL DIN SER HO ŞUM SER HO ŞUM
SER O ŞUM SER HO ŞUM BEN DE BİR HO
ŞU MA MAN SER HO ŞUM SER HO ŞUM
SER HO ŞUM SER HO ŞUM BEN DE BİR HO ŞU MA MAN

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Biner Paytona
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 6/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 56
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü durak civarından başlamış çıkıcı özellik gösterdiğinden çok dik seslerde gezinmeden karar etmiştir.

Nota No : 16
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

BİNER PAYTONA

♩=56

Bİ NER PAY TO NA Gİ DER SEY RA NA
BİR MEK TUP YAZ DIM ZA LI MO YA RE

O Y ZA LI M
" " " " " "

GÖ Z LE Rİ BEN ZE R A HU CEY LA NA
DA Ğ LA R DA L DA DI R GÖ ZÜM YOL DA DI R

O Y ZA LI M GÖZ LE Rİ BEN ZE R
" " " " SE Nİ NO KA ŞI N

A HU CEY LA NA O Y ZA LIM
A LE MAL DA DI R " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Bir Ceket İsterem Kolu Dar Ola
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 2/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın orta kısımlarından başlamış dik seslerde de kısa süreli gezinerek karar etmiştir.

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Bir Çift Bilbil Geldi Kondu Kamışa
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyini
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi(5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 8 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2 Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın orta kısımlarından başlamış dik seslerde de kısa süreli gezinerek karar etmiştir.

Nota No : 18
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Fethullah ERKAN
Derleyen : Mustafa GECEYATMAZ
Notaya Alan : Altan DEMİREL

BİR ÇİFT BİLBİL GELDİ
KONDU KAMIŞA

BİR ÇİFT BİL BİL GE L Dİ
" " " " ŞU DE

KO N DU KA MI ŞA BİR ÇİFT BİL BİL GE L Dİ
RE DE SU LA N SIN " " " ŞU DE

KO N DU KA MI ŞA KA NA T LA RI BE N ZE R
RE DE SU LA N SIN A KA N ÇEŞME LE Rİ N

SIR R MA GÜ MÜ ŞE KA NAT LA RI BE N ZER
SU YU BU LA N SI N A KAN ÇEŞME LE RİN

SI R MA GÜ MÜ ŞE BEN YA Rİ ME PE K
SU YU BU LA N SI N BEN O YA RE PE K

ME N Dİ LA LA YI M BİR GÜ NO LU R İ Kİ
" " " " " " DO KAN MAYI N SİZ YA RE

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Bırak Be Zalim Bırak
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın orta kısımlarından başlamış dizinin orta kısımlarında da kısa süreli gezinerek karar etmiştir.

Nota No : 19
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Selahaddin ERKAN
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

BIRAK BE ZALIM BIRAK

BI RAK BE ZA_ LİM BI_RAK BI RAK BE HA_ YI_ N BI_ RAK
O YA RE Gİ_ DE CE_ GİM BE NİM YO LU_ M PE_ KI_ RAK
AH HA NİM HA_ NİM HA_ NİM A BE_ NİM CA_ NI_ M CA_ NİM
A HA NİM HA_ NİM HA_ NİM A BE_ NİM CA_ NI_ M CA_ NİM
YAN DAN_ BAK PEN_ CE Rİ YE YAN DAN_ BAK PEN CE_ Rİ YE
ÇAY TA ŞI ÇAK MAK TA_ ŞI ÇA TIK_ TIR YA_ RIN KA ŞI
NE RE KA ÇI_ P Gİ DE_ LİM BEN DE BİL MEM NE_ RE YE
ÇİR KİN İ LE BAL_ YE ME GÜ ZEL İ LE_ TAŞ_ TA ŞI

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Bu Dağın Ensesine
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: 5 Sekizliğe: 44
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesinden başlamış dizinin orta kısımlarında da kısa süreli gezinerek karar etmiştir.

Nota No : 20
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

BU DAĞIN ENSESİNE (HAMAYLI BOYNUNDAYIM)

♩ = 44

BU DA ĞI NEN SE Şİ NE AĞ LA MA
MA İ LEM YAR SE Şİ NE
YA RİM KEK LİK BEN DO ĞA _____ N
DÜ ŞEY DİM EN SE Şİ NE

AĞ LA MA YA Rİ M A Ğ LA MA HA MAY LI BO Y

NU N DA YI M OR DA DE Ğİ L BU R DA YI M

DİK SİN ME YA Nİ N DA YI M AÇ GÖ ZÜN KA R

Şİ N DA YI M

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Bülbülün Kanadı Sarı
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyni
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi(5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 8 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Sekizliğe: 200
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın tiz seslerinden başlamış dizinin orta kısımlarında da kısa süreli gezinerek karar etmiştir.

Nota No : 21
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

BÜLBÜLÜN KANADI SARI

♩=200

BÜL L BÜ LÜ N KA
NA DI SA RI
BE NAĞ LA RI M ZA RI ZA
RI E LİM DE NA L
BE NİM DE R Dİ M
DI LAR YA Rİ
BA NA YE TE R
GA RİP GA Rİ P
Bİ R DA Hİ SE N
Ö T ME BÜ L BÜ L
KA T MA BÜ L BÜ L

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Cihar Attım Dubara
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 6/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4 derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4.ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın pes ve durak seslerinden başlamış,fazla gezinmeden karar etmiştir.

Nota No : 22
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Ramazan ŞENSES
Derleyen : Ahmet YAMACI
Notaya Alan : Ahmet YAMACI

CAHAR ATTIM

The musical score is written in 6/8 time and consists of two staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. It contains the lyrics: CA HAR AT TIM DU BA RA AY LE NU RE EL VUR MA YIN. The second staff continues the melody with the lyrics: O YA RE HA NIM NU RE. The score concludes with a double bar line and a repeat sign.

CA HAR AT TIM DU BA RA AY LE NU RE EL VUR MA YIN

O YA RE HA NIM NU RE

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Cahar Attım Şeş Oynadım
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4 derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6.ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 44
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesinden başlamış,dizinin seslerinde dolaşarak karar etmiştir.

Nota No : 23
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Mehmet ÖZBEK
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

CAHAR ATTIM ŞEŞ OYNADIM

♩=44

CA HA RAT TIM ŞE ŞE_____ Y NA DI _____
CA HA RAT TIM DÜ ŞE Şİ LE

M CA HA RAT TIM ŞE ŞO_____ Y NA_____ DI _____
CA HA RAT TIM DÜ ŞE Şİ ND

M DU BA RA_ Y LA YE_ N BE Nİ HE LE BE Nİ BE
MA Yİ LE N KA LE M Şİ NA " " " " "

Nİ BE Nİ CA_ N DAN SE
" " " " "

YE Rİ_____ M BE_ N SE Nİ
" " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Çaldığın Sazamı Yanam
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 104
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesinden başlamış,dizinin seslerinde dolaşarak karar etmiştir.

ÇALDIĞIN SAZA MI YANAM
(saza niye gelmezsen) 2

A LIM YA Rİ Mİ YA__ Nİ__ MA KI _ Ş YA TIM GÜ __
CA NI MI KUR BAN E DE REM SEV DI ĞİM BİR TEK

ZU_ YA Nİ ____ M ZU_ YA NAM_ SA_ ZA Nİ YE_ GEL
SÖ ZÜ NE SÖ ZÜ NE " " " " "

ME_____ Z SEN SÖ_ ZE Nİ YE_ GEL ME_____ Z SE_ N
" " " " " " " " " "

VA____ R GÜN DÜZ_ KA RI____ NEY_ LE
" " " " " " " " "

GE_ CE Nİ YE GE____ L ME____ Z SE____ N ME_ Z SENsss
" " " " " " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Çarşıda Bal Var
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyini
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi (5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 10 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2 Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesinden başlamış, dizinin seslerinde dolaşmış,dik eslerde de kısa süreli gezinerek karar etmiştir.

Nota No : 25

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Selahattin MAZLUMOĞLU

Derleyen : M. SARISÖZEN

Notaya Alan : M. SARISÖZEN

ÇARŞIDA BAL VAR

ÇA RI Şİ DA BA LI VAR U YU.....Y SEN DE BİR HA LI
ÇA RI Şİ DA Kİ Şİ MİŞ U YU.....Y KE BA BI Pİ Şİ
ÇA RI Şİ DA Nİ ŞE U YU.....Y KE BA BI BE

VAR Gİ Tİ YA YE YAL VA RI SA NA SA
MİŞ TA ZE DE RE TİŞ Mİ Şİ BA NA BA
ŞE KÖ YÜ KI Zİ AY ŞE SA NA SA

NA SA NA AL MA GÖN DE Rİ Rİ NE HOŞ AL
NA BA NA " " " " " " " " " "
NA SA NA " " " " " " " " " "

MA GÖN DE Rİ Rİ MAY HOŞ AL MA GÖN DE Rİ Rİ
" " " " " " " " " " " " " "

O KIZ Kİ DAM DA YA TAR O KIZ Kİ Cİ Lİ VE SA TAR
" " " " " " " " " " " " " "

O KI ZİN GÖN LÜ DE SEV Mİ
" " " " " " " " " " " " " "

Şİ BA NA AL MA GÖN DE RİR
" " " " " " " " " " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Çay İçinde Döğme Taş
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Segâh
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: Si
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü dizinin dik seslerinden başlamış, ana makamın seslerinde gezinerek karar etmiştir.

Nota No : 26

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Tarık ÇIKINTAŞ

Derleyen : Neriman TÜFEKÇİ

Notaya Alan : Neriman TÜFEKÇİ

ÇAY İÇİNDE DÖĞME TAŞ

ÇA Yİ Çİ ... N DE DÖ ... Ğ ME TA ... Ş VA Y VA ... Y
BU KÜ ÇE U ZU ... N KÜ ÇE " " " "
BU KÜ ÇE BA ŞA ŞA ĞI " " " "

GÖ ... N LÜM HU Nİ GÖ ZUM YA ... Ş
KÜ ÇE YE SER Dİ ... M KE ÇE
BE LİN DE ŞAL KU SA ĞI

VAY GÜ LÜM VA ... Y GÖ N LÜM HU Nİ GÖ ZÜM YA ... Ş
" " " " " KÜ ÇE YE ŞER Dİ ... M KE ÇE
" " " " " BE LİN DE ŞAL KU ŞA ĞI

VAY GÜ LÜM VA ... Y A ... K LI MI BAŞ TA NAL DI
" " " " " HA ... K YO LU NA Ü ... Ç KUR BA ... N
" " " " " HE ... R GÜN GE ... L BUR DA ... N SA VU ... Ş

VA Y VA Y O R TA BO ... Y LU KA LEM KA ... Ş
" " " " " YA R GE LE BUR DA N GE ÇE
" " " " " ÇA T LA SI NE LU ŞA ĞI

VAY GÜ LÜ M VA ... Y O ... R TA BO Y
" " " " " VA ... R GE LE
" " " " " ÇA .. T LA Sİ

LU KA LEM KA ... Ş VAY GÜ LÜM VA ... Y O ... Y Nİ YE
BUR DA ... N GE ÇE " " " " " " " " " "
NE LU ŞA ĞI " " " " " " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Çermiğin Bahçaları
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	:5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 88
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü dizinin güçlü sesi civarından başlamış,ana makamın seslerinde gezinerek karar etmiştir.

Nota No : 27
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : İzzet ALTINMEŞE
Derleyen : İzzet ALTINMEŞE
Notaya Alan : İzzet ALTINMEŞE

ÇERMİĞİN BAHÇALARI

♩ = 88

§

ÇER Mİ ĞİN BAH

ÇA LA RI HA TUN YA Rİ M SU NA YA Rİ M

KA DA NA LI M NE ŞE Lİ DİR DA Ğ LA RI

HA TUN YA RİM LE LE KA DA NA LI M YA RİM BUR DAN

Gİ DE Lİ HA TUN YA Rİ M SU NA YA Rİ M

KA DA NA LI M BAY KUŞ TUT MUŞ

BA Ğ LA RI HA TUN YA RİM LE LE KA DA NA LI M

§

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Çıktım Saray Köşküne
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 2/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 66
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü durak sesi civarından başlamış, ana makamın seslerinde gezinerek karar etmiştir.

Nota No : 28
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Ramazan ŞENSES
Derleyen : Ahmet YAMACI
Notaya Alan : Ahmet YAMACI

ÇIKTIM SARAY KÖŞKÜNE

♩=66

ÇIK TIM SA RAY KÖŞ.KÜ NE ÇIK TIM SA RAY KÖS KÜ NE
YA NA RİM_YAR AŞ_KI NA YA NA RİM_YAR AŞ_KI NA VAY
İS TE DİMVER ME Dİ LER İS TE DİMVER ME Dİ LER
ALLAH LİL LAH AŞ_KI NA ALLAH LİLLAL AŞ_KI NA VAY

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Dağlar Dağımdır Benim
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	:8 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: 5 Sekizliği: 44
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın tiz durağı civarından başlamış, ana makamın seslerinde gezinerek karar etmiştir.

Nota No : 29
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

DAĞLAR DAĞIMDIR BENİM

♩ = 44

DAĞ LAR DA Ğİ M DI R BE Nİ M

GAM OR TA ĞİM DI R BE Nİ M A Ğ LAT MA

ZA Lİ M FE LE K YA MA N ÇA ĞİM DI R BE NİM

OY NE DE M NE DE M NE DE M GEL SE Nİ

A LI P Ğİ DEM E Vİ BA R HI TE R KE DEM

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Dağlara Lale Düştü
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: 3 Sekizliğe: 100
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın durak perdesi civarından başlamış, ana makamın seslerinde gezindikten sonra çıkıcı özelliğini de göstererek karar etmiştir.

Nota No : 30
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

DAĞLARA LÂLE DÜŞTÜ

♩=100

DAĞ DAN KES TİM DE ĞE NEK OR TA SI BE NEK BE NEK
DA ĞI DU MA NO LA NIN HA LI YA MA NO LA NIN

YE Nİ BİR YAR SEV ES ŞEM ES Kİ Sİ NEY ME GE REK
GE CE UY KU SU YA MEZ YA Rİ GÜ ZE LO LA NIN

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Derelerde Kum Savrulur
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hicaz
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 3 Do Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesi civarından başlamış,ana makamın seslerinde gezindikten sonra inici-çıkıcı özelliğini de göstererek karar etmiştir.

Nota No : 31
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal AYCAN
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

DERELERDE KUM SAVRULUR

DE RE LER DE KUM SAVRU LU RU DÜ NÜ YA BA ŞI
KU ZUM SEN TÜRK MEN KI ZI Sİ__ N SE N BE Nİ DE __ R

MA ÇE__ V Rİ Lİ__ R E ĞİL GÖ__ Z
DE SA__ L MI__ Ş Sİ__ N GE LO TU__ R

LE Rİ _N Ö PE__ MVAR YO LU.BU RU DA NA.YI RI LİR
GEL YA Nİ MA BEL Kİ DE HA LI__ M DAN Bİ Lİ__ R SİN

(SAZ

)

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Diyarbekir Dört Köşe
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Pençgah
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: Do
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 112
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:

Nota No : 32
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

DIYARBAKIR DÖRT KÖŞE

♩=112

Dİ YAR BA KIR DÖRT KÖ ŞE İ ÇİN DE BİL LU R Sİ ŞE
Dİ YAR BA KIR Dİ YA RIM YAR Yİ TİR DİM A RA RIM
Dİ YAR BA KIR BE DEN DİR SU YU GÜ ZEL NE DEN DİR

MEV LAM SA BİR LAR VER SİN YA RIN DA NAY RIL MI SA
GE LEN GE ÇEN YOL CU DAN HER GÜN SE Nİ SO RA RIM
HER GÜN AK ŞAM GE LEN YAR BU GÜN GEL MEZ NE DEN DİR

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Diyarbekir Düzzedir Tire Çorap Düzzedir
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 2/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın durak ve güçlü sesleri civarından başlamış, ana dizide dolaşarak karar vermiştir.

Nota No : 33
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Saadettin COŞKUN
Derleyen : Saadettin COŞKUN
Notaya Alan : Erkan SÜRME

DİYARBEKİR DÜZDEDİR TİRE ÇORAP DİZDEDİR

(SAZ.....)

DÜZ DE_ DİR_ LE_ CAN LE_ CAN LE_ CAN_ NİM

Tİ RE_ ÇO RAP DİZ_ DE_ DİR_ LE_ CA_ NİM

GÜ ZEL_ LE RİN İ_ ÇİN_ DE_ LE_ CAN LE_ CAN LE_ CA_ NİM

BE_ Nİ M YA RİM_ YÜZ_ DE_ DİR_ LE_ CA_ NİM

LE_ CAN LE_ CAN LE_ CAN LE_ CAN LE_ CA_ NİM LE_ LE_ CA_ NİM

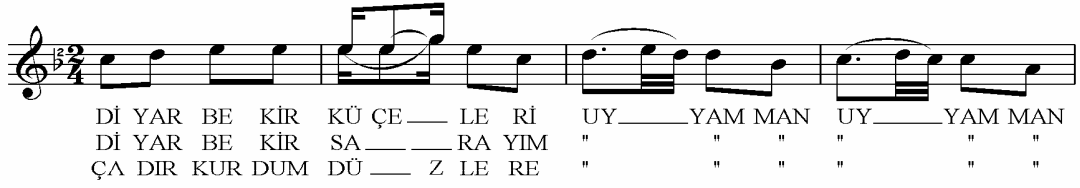
BEN_ DE SA NA HAY RA_ NİM_ LE_ CA_ NİM

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Diyarbekir Küçeleri
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 2/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe:100
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesleri civarından başlamış. ana dizide dolaşarak karar vermiştir.

Nota No : 34
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Gıyas COŞKUN
Derleyen : Soner ÖZBİLEN
Notaya Alan : Soner ÖZBİLEN

DİYARBEKİR KÜÇELERİ

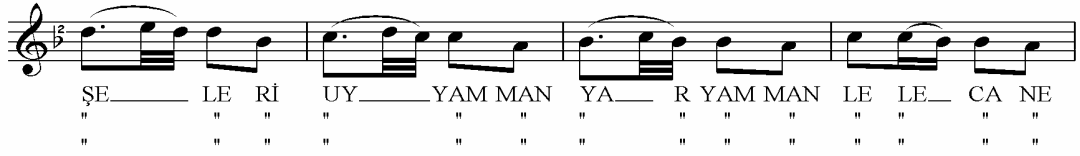
♩=100

Dİ YAR BE KİR KÜ ÇE LE Rİ UY YAM MAN UY YAM MAN
Dİ YAR BE KİR SA RA YIM " " " " " "
ÇA DIR KUR DUM DÜ Z LE RE " " " " " "

YA R YAM MAN LE LE CA NE (SAZ) YAR DOL DUR Şİ
" " " " " " " " SE Nİ KİM DE
" " " " " " " " Dİ KEN OL DUM

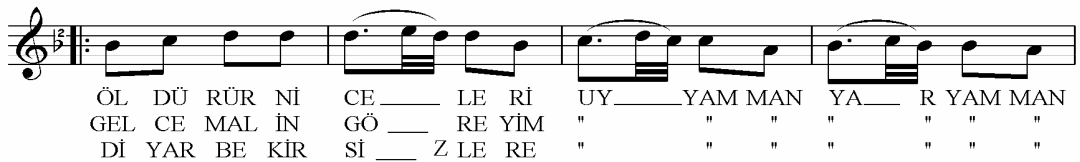
ŞE LE Rİ UY YAM MAN YA R YAM MAN LE LE CA NE
" " " " " " " " " " " " " " " "

(SAZ) O SE NİN KA Şİ N GÖ ZÜN UY YAM MAN
YÜ ZÜ NE HAS RE T KAL DIM " " "
BEN BU RA DAN Gİ Dİ YEM " " "

UY YAM MAN YA R YAM MAN LE LE CA NE (SAZ)
" " " " " " " " " " " "

ÖL DÜ RÜR Nİ CE LE Rİ UY YAM MAN YA R YAM MAN
GEL CE MAL İN GÖ RE YİM " " " " " "
Dİ YAR BE KİR Sİ Z LE RE " " " " " "

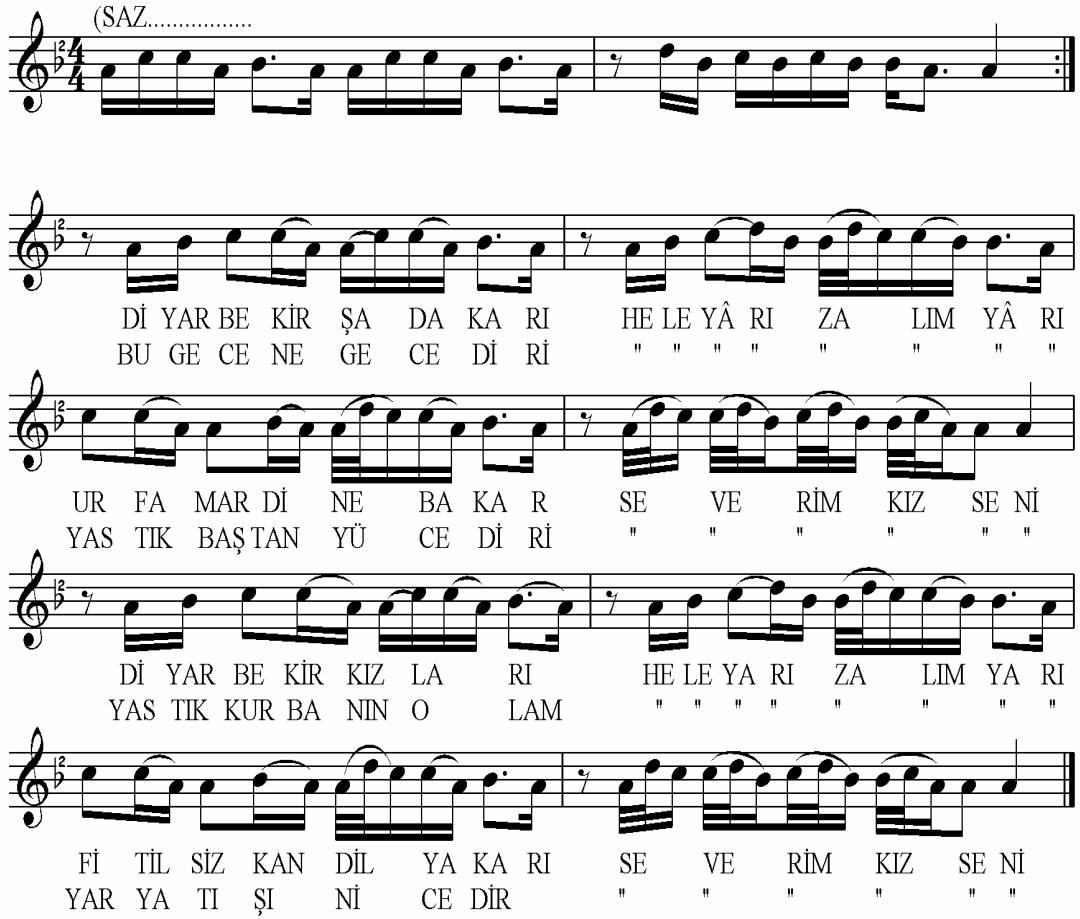
LE LE CA NE (SAZ)
" " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Diyarbekir Şadakar
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın durak perdesi civarından başlamış. dizinin seslerinde karışık gezinerek karar vermiştir.

Nota No : 35
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Cemil CANKAT
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

DİYARBEKİR ŞADAKAR

(SAZ.....)

Dİ YAR BE KİR ŞA DA KA RI HE LE YÂ RI ZA LIM YÂ RI
BU GE CE NE GE CE Dİ Rİ " " " " " " " "

UR FA MAR Dİ NE BA KA R SE VE RİM KIZ SE Nİ
YAS TIK BAŞTAN YÜ CE Dİ Rİ " " " " " " " "

Dİ YAR BE KİR KIZ LA RI HE LE YA RI ZA LIM YA RI
YAS TIK KUR BA NIN O LAM " " " " " " " "

Fİ TİL SİZ KAN DİL YA KA RI SE VE RİM KIZ SE Nİ
YAR YA TI ŞI Nİ CE DİR " " " " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Dumanlı Yayla Başı
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 84
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın durak perdesi civarından başlamış. Dizinin seslerinde karışık gezinerek karar vermiştir.

Nota No : 36
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : İzzet ALTINMEŞE
Derleyen : İzzet ALTINMEŞE
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

YAYLALAR (DUMANLI YAYLA BAŞI)

♩=84

DU MAN LI YAY LA BA ŞI DU MAN LI YAY LA LAR
OL SAN YA RIN YO L DA ŞI YA Y LA LAR YAY LA LAR
GENÇ Lİ ĞİM ÖM RÜ M BİT Tİ YA Y LA LAR YAY LA LAR
VER MEZ ZA LIM KA R DA ŞI YA Y LA LİL YAY LA LAR
YAY LA YAY LA YA Y LA LİL YA Y LA LİL YAY LA LAR
DA ĞI TA ŞI Cİ MEN Lİ Çİ MEN Lİ YAY LA LAR

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Eğdim Kavak Dalını
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: Si
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Do
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 176
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü perdesi civarından başlamış, dizinin seslerinde karışık gezinerek karar vermiştir.

Nota No : 37

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : İzzet ALTINMEŞE

Derleyen : TRT Müz. Dai. Bşk. THM Md.

Notaya Alan : Altan DEMİREL

EYDİM KAVAK DALINI

♩=80

(SAZ)

)

EY DİM KA VAK DA LI Nİ SAY DIM YAP RAK LA RI Nİ
MA Vİ GİY ME UY MU YOR GÖN LÜM SEN DEN DOY MU YOR
MA Vİ GİY ME TA NİR LAR SE Nİ A ŞIK SA NİR LAR

NAZ LI YA RE A YIR DIM GÖ NÜL KA VAK LA RI Nİ
IS TE REM YA NAM GE LİM AR KA DAŞ LAR KOY MU YOR
ZA TEN TA LI HİM YOK TUR SE Nİ BEN DE NA LIR LAR

HA NİM KIZ LAR KIZ LAR HA NİM KIZ LAR KIZ LAR
HA NİM KIZ LAR KIZ LAR HA NİM KIZ LAR KIZ LAR
HA NİM KIZ LAR KIZ LAR HA NİM KIZ LAR KIZ LAR
(CA NİM KIZ LAR KIZ LAR

BE ZEN MİŞ DÜ ĞÜ NE Gİ DER EL MA YA NAK LI KIZ LAR
BE ZEN MİŞ DÜ ĞÜ NE Gİ DER EL MA YA NAK LI KIZ LAR
BE ZEN MİŞ DÜ ĞÜ NE Gİ DER EL MA YA NAK LI KIZ LAR

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Endim Kuyu Dibine
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 88
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü perdesi civarından başlamış. Dizinin seslerinde karışık gezinerek karar vermiştir.

Nota No : 38

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Fethullah ERKAN

Derleyen : Mustafa GECEYATMAZ

Notaya Alan : Altan DEMİREL

ENDİM KUYU DİBİNE

ENDİM KUYU DİBİNE KUYU DİBİNE SAZİ Dİ
BAHÇE BURUN ÜS TUNE AYVA NARIN ÜS TUNE

ENDİM KUYU DİBİNE KUYU DİBİNE SAZİ Dİ
BAHÇE BURUN ÜS TUNE AYVA NARIN ÜS TUNE

GELİN DİYE SARI Lİ DİM TA Lİ HİME Kİ Zİ Dİ
NEKA DARŞAR Kİ Çİ K MIŞ O DA YARİ ÜS TUNE

A LOĞ LAN BU DASA NA GELİN DİYE SARI L DİM
A LOĞ LAN BU DASA NA NEKA DARTUR KÜÇİ K MIŞ

TA Lİ HİME Kİ Zİ Dİ A LOĞ LAN BU DASA NA
O DA YARIN ÜS TUNE " " " " DA SA "

ELA GÖZLE RİMSA NA (SAZ
OĞ LAN DARIL MA BA NA

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Esmerim Biçim Biçim
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hicaz
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi(5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	:8 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol Do Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın tiz durak perdesi civarından başlamış.dizinin seslerinde karışık gezinerek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 39
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : İzzet ALTINMEŞE
Derleyen : İzzet ALTINMEŞE
Notaya Alan : Salih TURHAN

ESMERİM BİÇİM BİÇİM

§

(SAZ

ES ME RİM Bİ ÇİM Bİ ÇİM Ö LÜ RE MES ME RI ÇİN
ES ME Rİ NA ĞI GE REK AL NIN DA DA ĞI GE REK

A LEM BA NADÜŞ MAN DIR ES MER SEV Dİ Ğİ Mİ ÇİN A YAY
YA RI ES ME RO LA NIN ZEN CİR DEN BA ĞI GE REK A YAY

HE LE LOY LOY LOY Kİ BAR YA RI MES ME RİM A YAY
HE LE LOY LOY LOY Kİ BAR YA RI MES ME RİM A YAY

HE LE LOY LOY LOY Kİ BAR YA RI MES ME RİM
HE LE LOY LOY LOY Kİ BAR YA RI MES ME RİM

§

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Esmerin Ağı Gerek
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hicaz
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi(5. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	:10 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 96
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol Do Diyez Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın tiz durak perdesi civarından başlamış. Dizinin seslerinde karışık gezinerek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 40
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

ESMERİM AĞI GEREK
(ESMERİM)

♩=96

ES ME Rİ NA ĞI GE RE_____ K

ES ME Rİ_____ NA ĞI GE RE_ K AN LIN DA_____ DA

ĞI GE RE_ K YA Rİ ES ME RO LA NIN

ZE_ N Cİ_ R DE_ N BA ĞI GE REK HAY Dİ YAR

YA_____ R YA_____ R Kİ BA_____ R YA Rİ_ M

E_ S ME Rİ_____ M SE_ N HA YI_ N SI_ N

E_ S ME Rİ_ M

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Esti Baharın Nesimi
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hicaz
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 100
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol Do Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesi olan re perdesi civarından başlamış, dizinin seslerinde karışık gezinerek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 41
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

ESTİ BAHARIN NESİMİ

♩=100

ES Tİ BA HA RIN NE Sİ Mİ NE HO ŞE DA LI
BAK AY GÖ RÜN DÜ ME ŞE DEN AV CI LAR BEK LER

KE _ Sİ _ Mİ AL DI MO YA RİN SE Sİ Nİ HAYHAY AL DI MO YA RİN
KÖ ŞE DEN KOKU SU NUGÜL DE NAL MIŞ A NAM YANA LA RİN ME

SE Sİ Nİ
NEV ŞE DEN

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Eydim Sögüt Dalını
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Do (3. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe:80
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesi olan do perdesi civarından başlamış, dizinin seslerinde karışık gezinerek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 42
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Ramazan ŞENSES
Derleyen : Ahmet YAMACI
Notaya Alan : Ahmet YAMACI

EĞDİM SÖĞÜT DALINI
(HANIM KIZLAR)

♩=176

E Ğ DİM SÖ ĞÜT DA LI NI SA Y DIM YAP RAK LA RI NI
KU Ş BUR NU NUN KU RU SU GE Ç Tİ KIZ LAR SÜ RÜ SÜ

YA RIM HA MAM DAN GEL MİŞ Ö P TÜM YA NAK LA RI NI
SÜ RÜ SÜN DEN FAY DA YOK BE Nİ YAK TI BI Rİ Sİ

HA NIM KIZ LA R KIZ CA NIM KIZ LA R KIZ LAR
" "

BE ZE N MİŞ DÜ ĞÜ NE Gİ DER E L MA YA NAK LI KIZ LAR
" "

MA Vİ GEYME U Y MU YOR GÖ Y NÜM SA NA DOY MU YOR
BE YAZ GEYME TA NIR LAR SE Nİ YOL CU SA Nİ R LAR

İS TE REM YA NAN ĞE LEM A R KA DAŞLAR KOY MU YOR
ZA TEN BEN DE TA LİH YOK SE Nİ BENDEN A LIR LAR

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Fincanın Etrafı Yeşil
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Do(3. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın pes seslerinden başlamış güçlü etrafında seyretmiştir. Makamın çıkıcı özelliğini de göstererek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 43

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES

Derleyen : -

Notaya Alan : -

FINCANIN ETRAFI YEŞİL

4/8

FIN CA NI NE T RA FI YE
FIN CA NI NE T RA FI SA

Şİ LA MA NA MAN AT KO LU N KOL LA RO N
RI A MA NA MAN AĞ LA RI M SIZ LA RO M

BOY NUM DA NA Şİ R AT KO LU N
BEN ZA RI ZA RI AĞ LA RI M

KOL LA RI N BOY NUM DA NA Şİ R
SIZ LA RI M BEN ZA RI ZA RI

ŞAR HO ŞUM Dİ LİM DO LA Şİ RA MA NA MAN
E LİM DE NA L Dİ LAR YA RI A MA NA MAN

A MAN KI Z ÇA NIM KI Z ÖL DÜR. DÜN BE
" " " " " " " " " " " "

Nİ E LET Tİ N GÖ ZET Tİ N
" " " " " " " " " " " "

MAH VET TİN BE Nİ
" " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Gurban Olam Ben O Kaşı Karaya
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 6/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü etrafında seyretmiştir. Makamın çıkıcı özelliğini de göstererek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 44
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : İzzet ALTINMEŞE
Derleyen : İzzet ALTINMEŞE
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

GURBAN OLAM BEN O GAŞI GARAYA

GUR BA NO LAM BE NO GA ŞI GA RA YA
BAY RA MOL SUN GI NA YA KAM DES Tİ NE

İN CE U ZUN YOL LAR DÜŞ TÜ A RA YA
E LİN GÖS TER SA RE Nİ NE DOS TU NA

BEN Gİ DE MEM KEN Dİ GEL SİN BU RA YA
GEL ME DOK TOR SEN YA RA MI NÜS TÜ NA

DE YİP DE YİP EL DE NE LE GA ÇA NI YA RI
GEL SİN BA NA BU YA RA YI A ÇA NI YA RI

GA ÇA NI YA RI GA ÇA NI YA RI GA ÇA NI YAR
A ÇA NI YA RI A ÇA NI YA RI A ÇA NI YAR

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Hangi Bağın Bağbanısan
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Saba
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2 Re Bemol
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü etrafında seyretmiştir. Makamın inici-çıkıcı özelliğini de göstererek la perdesinde karar vermiştir.

Nota No : 45
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Ramazan ŞENSES
Derleyen : Ahmet YAMACI
Notaya Alan : Ahmet YAMACI

HANGİ BAĞIN BAĞBANISAN

HAN Gİ BAĞ IN BAĞ BA NI SAN GÜ LÜ SE _N GÜ LÜ SE N
Dİ YAR BA KIR ET RA FIN DA BAĞ LAR VA R BAĞ LA R VA R

AL DIN AK LIM BE Nİ E T Tİ N DE Lİ SE _ NA _ M MAN
Fİ TİL İŞ LER YÜ RE Ğİ MDE YA RA YA RA M MAN

KIRK YIL KAL SA Yİ NE KEN Dİ MA LI M SA _ NMA LI M SA _ N
SEN Gİ DER SENBE NİM BAŞ KA Kİ Mİ M VA R Kİ Mİ M VA R

İS TE RİM Kİ BİR GÜN E V VE L GE LE SEN _ NA _ M MAN
" "

Ö L DÜ M Bİ T Tİ M E Rİ Dİ M TU TUŞ TU _ MA _ M MAN
" "

O SE Nİ NAŞ KI NE Lİ N DE N BA YIL DI MA _ M MA _ N
" "

SE SİN AL DIM. YÜ ZÜN DE GÖ R DÜ M A YI L DI _ MA _ M MAN
" "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Hani Davulunuz
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	:
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 2/4
6. Türkünün Karar Sesi	: Do
7. Türkünün Güçlü Sesi	:
8. Türkünün Ses Genişliği	:7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:İki Dörtlüğe:90
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:

Nota No : 46
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Gıyas COŞKUN
Derleyen : Soner ÖZBİLEN
Notaya Alan : Soner ÖZBİLEN

HANİ DAVULUNUZ
(BİR MUMDUR)
(ERKEK KINA HALAYI)

♩=90

HA Nİ DA VU LU_ NUZ LO HA Nİ_ YA DA_ VU LU_ NUZ
HA Nİ GE Lİ Nİ NİZ LO HA Nİ YA GE Lİ Nİ NİZ

HA Nİ DÜ GÜ NÜ_ NÜR LO HA Nİ_ YA DÜ_ GÜ NÜ_ NÜZ
HA Nİ KAŞ ME Rİ NİZ LO HA Nİ YA KAŞ ME Rİ NİZ

BİR MUM_ DUR İ Kİ MUM_ DUR ÜÇ MUM_ DUR

DÖRT MUM_ DU RO-N DÖRT MUM_ DUR BA HAN BİR BA_

DE DO L DU_ R BU NE GÜ ZE_ L DÜ ĞÜ_ N DÜ_ R

HA_ NİN NA HA Nİ N NA HEY RAN NİN NA_

HA_ NİN_ NA_ KU R BAN NİN NA HA NİN NA

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Haram Sudan Atladım
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 72
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü güçlü civarında seyretmiştir genel olarak. Fazla dik seslere çıkmadan karar etmiştir.

Nota No : 47
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Cemil DEĞER
Derleyen : Recep KAYMAK
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

HARAM SUDA ATLADIM

♩=72

HA RA MSU DA N AT LA DIM MAN TİN ÇAR SAF TOP LA DİM
HA RA MSU YU DE Dİ LER YA Rİ Mİ GÖ TÜR DÜ LER

MU RA DI MI L SUN Dİ YE HER DER Dİ NE KAT LAN DIM
YI KIL SIN U R FA KA PI BE Nİ YAR DA NET Tİ LE

UY BE Nİ VAY BE Nİ UY BE Nİ BE Nİ BE Nİ

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Haydi Gideğ Toyuna
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyini
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi(5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: On Sekizliğe
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü güçlü civarında seyretmiştir genel olarak. Fazla dik seslere çıkmadan karar etmiştir.

Nota No : 48
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Cemil DEĞER
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

HAYDİ GEDAH TOYUNA
(KINA HAVASI)

GU_ RU BAN O LAM BO YU NA HIN__ NA_ YA HAH
E Lİ NE_____ HE LE HE LE BA_____ S HE_ LE
GE LİN_ AĞ LAR VIŞ__ KE_ LE GÜ VEY GÜ LER
BAH_ HE_ LE KIZ LAR KALK SIN_ O_____ YU NA_ SIN_
DÜ ĞÜ_ NE Vİ__ E_____ Yİ LE_ NE A HI E_____ Yİ LE_ NE_
HIN_ NA_ KOY DUM Sİ Nİ YE HA _ BER_ SA LIN Bİ Bİ YE
AL TUN BAS TIM E Lİ NE HIN NA KOY DUM ÜS TÜ NE

GE LİN GE YİN MIŞ Dİ YE HE LE HE LE BA S HE LE
DU VAK ÇEK TİM YÜ ZÜ NE " " " " " " " "

GE LİN AĞ LAR VIŞ KE LE GÜ VEY GÜ LER BAH HE LE
" " " " " " " " " " " "

KIZ LAR KALK SIN O YU NA SIN DÜ ĞÜ NE Vİ
" " " " " " " " " " " "

E Yİ LE NE A HI E Yİ LE NE
" " " " " " " " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Hele Yar
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Muhayyer
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: La(8.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 10 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 80
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü genel olarak güçlü civarında dolaşmış, ağırlıklı makamın tiz seslerinde seyrederek karar etmiştir.

Nota No : 49
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : C. GÜZELSES – İ. ALTINMEŞE
Derleyen : İzzet ALTINMEŞE
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

HELE YAR

♩=80

HE LE YAR YAR YAR ZA_ LİM.YAR HA_ YIN.YAR KA_ FİR.YAR ÇAP KİN.YAR

LE LE LE LE LE LE LE LEY_ LİM_ LE YAR LEY_ LİM_ LE YAR

NE ZA_ LİM_ SİN.YA_ RİM BEN SA NA KUR. BA. NİM YÜ ZÜ NE MÜZ_ TA_ KİM

SEV Gİ Lİ_ SUL_ TA_ NİM YA RI NAK ŞAM SİZ_ DE_

BEN SA_ NA_ MİH MA NİM SE Nİ GÖR ME. Mİ_ ŞEM YA MAN DI_ RAH VA LIM

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: İnciyem Üzülmüşem
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	:
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: Re
7. Türkünün Güçlü Sesi	:
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 128
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Mi Bemol
12. Türkünün Seyri	:

Nota No : 50
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : İzzet ALTINMEŞE
Derleyen : Işıl BAŞEL
Notaya Alan : Işıl BAŞEL

İNCİYEM ÜZÜLMÜŞEM
(DİYARIM)
HALAY

♩=128

♩

İN Cİ YEM Ü ZÜL- MÜ SE M Dİ YAR Dİ YAR YA- RİM-
AT LA DİM GİR DİM BA ĞA " " " " " "

GE R DA NA DÜ- ZÜL- MÜ ŞEM Şİ- RİN- YAR Dİ YA- RİM-
BA ŞİM DE Dİ YAP RA ĞA " " " " " "

BA BAN VER SE VER- ME SE Dİ- YAR Dİ- YAR YA- RİM-
BE N SE Nİ A LA CA ĞİM " " " " " "

A L NI NA YA ZIL MI ŞAM HA Y RANYAR Dİ YA- RİM
ME ĞER Gİ REM TOP RA ĞA " " " " " "

Dİ YAR Dİ YAR Dİ YA RİM Şİ- RİN YAR Dİ YA- RİM
Dİ YAR Dİ YAR Dİ YA RİM Şİ- RİN YAR Dİ VA- RİM

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Kaladan Kalaya
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyni
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	:7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:Dörtlüğe:60
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesi civarından başlamış, dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 51
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

KALADAN KALAYA

♩=60

KA LA_ DA N KA LA_ YA_____ E KER LER_

DA_____ RI_____ KA LA_ DAN_____ KA LA_ YA_____

_____ E KER LER_ DA_____ RI E KER LE_____

__ R Bİ ÇER LER_____ YA RI DA_____ YA_____ RI_____

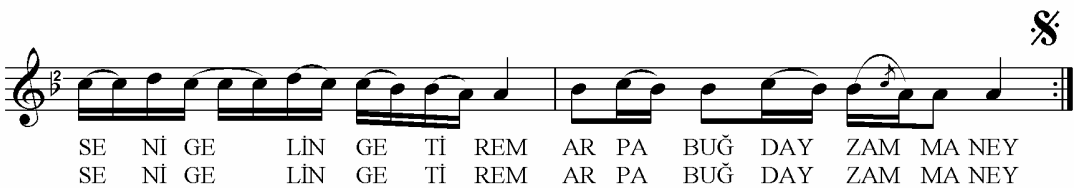
E KER LE_____ R Bİ ÇER LE_____ R YA RI DA_ YA_ RI

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Kar Yağar Kar Üstüne
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesi civarından başlamış,dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 52
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : İzzet ALTINMEŞE
Derleyen : İzzet ALTINMEŞE
Notaya Alan : Salih TURHAN

KAR YAĞAR KAR ÜSTÜNE

§

§

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Karanfil Eken Bilir
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 6/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe:80
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesi civarından başlamış, dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 53
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

KARANFİL EKEN BİLİR

♩=80

KA RAN Fİ LE KER Mİ SİN MA LA MIN

BU AŞ KI ÇE KERMİ SİN MA LA MIN BU AŞ KI ÇE KER Mİ SİN MA LA MIN

BA NA ET TİK LE Rİ Nİ MA LA MIN

AH RET TE ÇE KER Mİ SİN MA LA MIN AH RET TE ÇE KER Mİ SİN MA LA MIN

OY CA NOY CA NOY CA NOY CA NA NIM

ÖL DÜRDÜN BENİ CA NA NIM CA NANIM SOLDUR DUN BENİ CANANIM CANANIM

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Karanfilsin tarçınsın
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyni
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi(5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesi civarından başlamış, dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 54
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Ahmet YÜKSEKSES
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

KARANFİLSİN TARÇINSIN
(Hop nanay)

KA RAN FİL SİN TAR ÇİN SIN HO PU NA_ NAY_ NA_ NAY
İN_ Cİ DE DİŞ_ LİM NA_ NAY KA LEM_ KAŞ_ LİM NA_ NAY
SI RI MA DA SAÇ_ LİM NA_ NAY DA LI YAN_ BOY_ LUM NA_ NAY
NA_ NA_ YI KEN_ Dİ MA LIM

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Karpuz Kestim Yiyeyim
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyini
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: Mi
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Sol
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	:
12. Türkünün Seyri	:

Nota No : 55
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Ramazan ŞENSES
Derleyen : Ahmet YAMACI
Notaya Alan : Ahmet YAMACI

KARPUZ KESTİM YİYEYİM

KAR PUZ KES_TİM Yİ_ YE_ YİM__ AÇ KOY_NU NA Gİ RE YİM
KAR PUZ LAR_YEN ME_ ZOL_ DU__ Sİ CAK_TAN BEN ZİM SOL DU

U__YAN U__YAN SAR BE_ Nİ____ YA ROL_ DU ĞUN Bİ LE YİM
BİR_YAR SEV_DİM O__ DA HİÇ____ YA Nİ__ MA GEL ME ZOL DU

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Karşıda Kuzu Gördüm
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 2/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	:Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	:5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	Türkü güçlü civarından başlamıştır. Dizinin ana seslerinde karışık gezindikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 56
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Anonim
Derleyen : Ankara Radyosu
Notaya Alan : Saadettin GÜRHAN

KARŞIDA KUZU GÖRDÜM

KAR ŞI DA KU ZU GÖR DÜM TÜ YÜN KIR
BU SA BAH BA HAR OL MUŞ SEV Dİ ĞİM

MI ZI GÖR DÜM OY GE LİN GE LİN GE LİN
KI ZI GÖR DÜM

EL LER KI NA LI GE LİN GÖZ LER SÜR ME Lİ GE LİN

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Kerpiç Kerpiç Üstüne
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Muhayyer
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	:La(8.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	:8 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	Türkü güçlü civarından başlamıştır. Dizinin ana seslerinde karışık gezindikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 57

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Yusuf TAPAN

Derleyen : Ahmet YAMACI

Notaya Alan : Ahmet YAMACI

KERPIÇ KERPIÇ ÜSTÜNE

YI KER PİÇ KER Pİ CÜS TÜ NE KUR DUM Bİ - NA
RA KER PİÇ KER Pİ CÜS TÜ NE DÜZ DÜM BİR Sİ

YI KER PİÇ KER Pİ CÜS TÜ NE KUR DUM Bİ - NA
RA KER PİÇ KER Pİ CÜS TÜ NE DÜZ DÜM BİR Sİ

YI Bİ NA YI KU RA Rİ KEN GÖR DÜM LEY LA
RA LEY LA DAN HA BE RAL DIM GİT DÜM Mİ Sİ

YI Bİ NA YI KU RA Rİ KEN GÖR DÜM LEY LA
RA LEY LA DAN HA BE RAL DIM GİT MİŞ Mİ Sİ

YI Bİ NA YI KU RA Rİ KEN GÖR DÜM LEY LA
RA LEY LA DAN HA BE RAL DIM GİT MİŞ Mİ Sİ

YI LEY LA BA ŞI MA AÇ TI
RA KU ZU O LUP ME LE SEM

TÜR LÜ BE LA YI LEY LA BA ŞI MA AÇ TI TÜR LÜ BE LA
AR KA Sİ Sİ RA KU ZU O LUP ME LE SEM LÜ KA Sİ Sİ

YI AH LEY LA LEY LA LEY LA ET ME BU NA Zİ GEL BA RI
RA " " " " " " " " " " " " " " " "

ŞA LIM BA BAN KIY SIN NI KA HI GEL BA RI
" " " " " " " " " " " " " " " "

ŞA LIM BA BAN KIY SIN NI KA HI
" " " " " " " " " " " " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Kırklar Dağının Düzü
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyini
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	:Mi(5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	:7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:5 Sekizliğe54
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2 Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	Türkü güçlü civarından başlamıştır. Dizinin ana seslerinde karışık gezindikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 58
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal SEVİMLİ
Derleyen : Bedri AYSELİ
Notaya Alan : Emin ALDEMİR

KIRKLAR DAĞININ DÜZÜ

♩=54

KIRK LAR DA ĞI NIN DÜ ZÜ
KÖP RÜ AL TI KAP KA RA

KA RA N LİK BAS TI Bİ Zİ
A NA GEL BE Nİ A RA

KÖR O LA SAN ZA LIM SU ZAN ZA LIM SU ZAN
SAÇ LA RI NA KUM LAR DOL DU KUM LAR DOL DU

ZA LIM SU ZA N Zİ YA RET ÇAR P TI Bİ Zİ
KUM LAR DOL DU TA RAĞ GE Tİ R DE TA RA

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Maden Dağı Dumandı
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hicaz
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 14/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlük: 96
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol Do Diyez
12. Türkünün Seyri	Türkü güçlü civarından başlamıştır. Dizinin ana seslerinde karışık gezindikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 59
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : İzzet ALTINMEŞE
Derleyen : İzzet ALTINMEŞE
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

MADEN DAĞI DUMANDI

♩=96

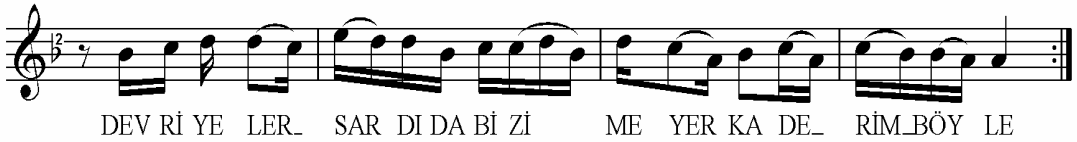
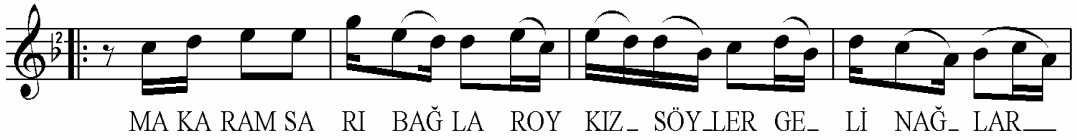
MA DEN DA ĞI DU MAN DI
DE LOY LOY DE LOY LOY DE LOY LOY DE LOY LOY
Dİ GEL MA LI M YO LU DO LAM DO LAM DI LE
DE LOY LOY DE LOY LOY Dİ GEL MA LIM
YA RİM GET Tİ GEL ME Dİ
DE LOY LOY DE LOY LOR DE LOY LOY DE LOY LOY
Dİ GEL MA LIM YA Ş GÖ ZÜ ME DO LAN DI LE
DE LOY LOY DE LOY LOY Dİ GEL MA LIM

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Makaram Sarı Bağlar
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 2/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	Türkü güçlü civarından başlamıştır. Dizinin ana seslerinde karışık gezindikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 60
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Selahattin MAZLUMOĞLU
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

MAKARAM SARI BAĞLAR

(SAZ.....)

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Mardin Kapı Şen Olur
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyini
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi(5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlük:100
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	Türkü güçlü civarından başlamıştır. Dizinin ana seslerinde karışık gezindikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 61
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

MARDİN KAPI ŞEN OLUR

♩=100

MAR DİN KA PI ŞEN NO LU R LE LE LE LE LE LE LE CA NIM
DAĞ KA PI SI DAŞ LI DI R " " " " " " "

MAR DİN KA PI ŞE NO LU R Dİ Bİ DE ĞİR MA NO LU R
DAĞ KA PI SI DAŞ LI DI R YA RİM KA RA KAŞ LI DI R

BU RA LAR DA YAR SE VE N MUT LA KA VE RE MO LU R
BEN YA Rİ Mİ TA Nİ Rİ N KI VIR KI VIR SAÇ LI DI R

LE LE LE LE LE LE LE CA NIM
" " " " " " " " " " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Mavi Bağlar Başına
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	Türkü dizinin ana seslerinde karışık gezinip, makamın dik seslerini de kısaca gösterdikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 62
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Cemil DEĞER
Derleyen : Osman ÖZDENKÇİ
Notaya Alan : Osman ÖZDENKÇİ

MAVİ BAĞLAR BAŞINA

MA Vİ BAĞ
YA RİS TE

LAR BA ŞI NA GÜL KO YAR O ZÜL FÜ NE
MEZ NE O LUR A TEŞ TEN GÖM LE KO LUR

SE Nİ SEV DİM SE VE Lİ DÜŞ TİM AŞ
BU DER Dİ ÇE KEN LER DE KAH RİN DAN

KİN PE Şİ NE AM MAN A MAN AM MAN A MAN
VE REM O LUR AM MAN A MAN AM MAN A MAN

BEN SA NA OL DUM HAY RAN OL DUM KUR BAN
BEN SA NA OL DUM HAY RAN OL DUM KUR BAN

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Meclisinde Mayıl Oldum
2. Türkünün Formu	: Kırk Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Rast
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: Sol
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 9 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: 5 Sekizlik: 44
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	Türkü dizinin ana seslerinde karışık gezinip, makamın dik seslerini de kısaca gösterdikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 63

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

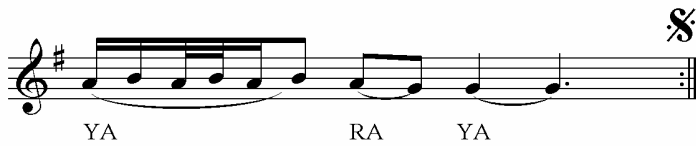
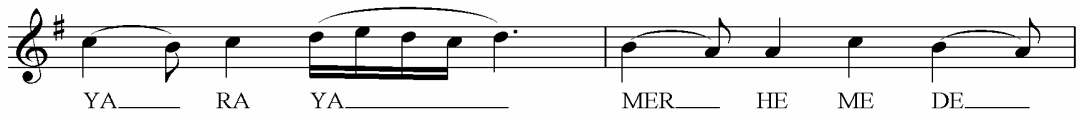
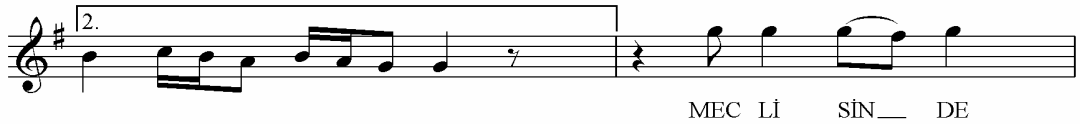
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES

Derleyen : Plaktan

Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

MECLİSİNDE MAYİL OLDUM

♩ = 44

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Mübareki
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyni
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Kına gecelerinde söylenir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi(5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: 5 Sekizlik:48
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	Türkü dizinin durak sesi civarından başlamış, makamın seslerinde karışık gezindikten sonra karar etmiştir.

Nota No : 64

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Şakire KALAYCI

Derleyen : Bedri AYSELİ

Notaya Alan : Nida TÜFEKÇİ

MÜBAREKİ
(KUTLAMA TÜRKÜSÜ)

♩ ♩ =48

MÜ BA REK MÜ BA RE_____ K

YÜZ Bİ_N MÜ BA RE_____ K GÜ_ VE_ YİN TO_

YU_____ OL SUN_MÜ BA REK REK

ÇA ĞI RIN NA NA Sİ_____ KOY SUN_ DAL FE_

Sİ_____ AL_ SIN_ BU SE_ Sİ_____ N

OL SUN_ MÜ_ BA REK REK

MÜ BA REK MÜ BA RE K YÜZ BİN_MÜ BA_

RE_____ K GÜ_ VE_ YİN TO_ YU

OL SUN_ MÜ_ BA REK REK

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Nare
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Çargah
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 6/4
6. Türkünün Karar Sesi	: Do
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 84
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	:
12. Türkünün Seyri	:

Nota No : 65
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

NARE (OYUN HAVASI)

♩=84

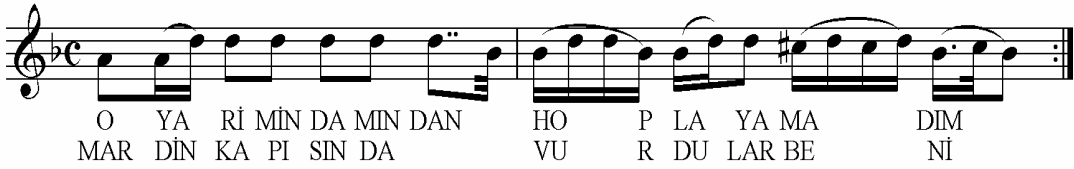
NA RE ES VAP YA HI YO NA RE
KÖ PÜK TEST TEN A KI YO NA RE
NARE NİN KA ŞI GÖ ZÜ NARE Cİ ĞE Rİ Mİ YA KI _ YOR NARE
NA RE NA RE HEY NA RE NA RE
NA RE NA RE OY NA RE NA RE

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: O Yârimin Damından
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hicaz
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 96
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın durak ve güçlü sesleri civarından başlamış. Dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra durak perdesiyle karar etmiştir.

Nota No : 66
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

O YARİMİN DAMINDAN HORLAYAMADIM
(MURAT GİL)

♩=96

O YA Rİ MİN DA MIN DAN HO P LA YA MA DIM
MAR DİN KA PI SIN DA VU R DU LAR BE Nİ

Lİ RA LA RIM TÖ KÜL DÜ TOP LI YA MA DIM
EV SEL BAH ÇA SI NA AT TI LAR BE Nİ

O YA RA MEK TUP YAZ DIM YOL LI YA MA DIM
GÖ ZÜM KA PAN MA DAN GÖR SEY DİM SE Nİ

VUR MA YI NAR KA DAŞ LAR BEN YA RA LI YAM
E LA LE MAL GEY MİŞ BEN KA RA LI YAM

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Odasına Vardım
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 56
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın pes taraftaki genişlemesinden başlamış. Dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra durak perdesiyle karar etmiştir.

Nota No : 67
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

ODASINA VARDIM OLUR MU BÖYLE

♩=56

O DA SI NA VA__ R DIM O LU__ R MU BÖ__ Y LE
EL_ LE_ RİN_ KOY_ NUN_ DA_ ME__ R HA_ ME_ TE__ Y LE
EL_ LE_ RİN_ KOY_ NUN_ DA_ ME__ R HA_ ME_ TEY LE
BİR DER Dİ NO LUR__ SA GEL BA__ NA SÖ__ Y LE
SÖY LE_ YİN_ AH_ BAB_ LAR NA__ SI_ LE DE YİM
NAZ LI YAR DAN AY RIL MI ŞAM NE RE Gİ DE YİM

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Saçaklıkta Kilim Var
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyini
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi (5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	:8 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın güçlü sesi civarından başlamış.dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra durak perdesiyle karar etmiştir.

Nota No : 68
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Anonim
Derleyen : Ankara Radyosu
Notaya Alan : Sadettin GÜRHAN

SAÇAKLIKTA KİLİM VAR

SA ÇAK LIK_ TA Kİ LİM VAR Dİ GEL___ Dİ_ GEL YA NI MA
GAS TIN_ BE NİM CA NI MA___ MA LIM___ MÜL_KÜM ŞA NI NA___
KA NİM___ KAY_NAR KA NI MA___ GEL YA_ NI MA___ YA_ NI_ MA

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Sen Gideli Üç Gün Kaldı
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: 5 Sekizliğe: 52
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın güçlü sesi civarından başlamış. Dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra durak perdesiyle karar etmiştir.

Nota No : 69
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Bedri AYSELi
Derleyen : Nida TÜFEKÇİ
Notaya Alan : Nida TÜFEKÇİ

SEN GİDELi ÜÇ GÜN KALDI BAYRAMA

♩=52

SEN. Gİ_ DE_ Lİ_
SEN. Gİ_ DE_ Lİ_
ÜÇ GÜN KAL DI BAY_ RA MA LE CA NIM
KA_ RA_ LA_ RI_ GEY_ Mİ ŞE M " " "
BA_ Y RA MA HE CA NIM
GE_ Y Mİ ŞE M " " "
İŞ_ VE_ Sİ_ DİR_ CİL_ VE_ Sİ_ DİR NA ZI DIR_
SE_ NİN UĞ_ RAN BU_ BAĞ Şİ_ Mİ_ VER_ Mİ ŞE
LE CA NIM NA ZI DIR HE CA NIM
_ M " " " VE_ R Mİ ŞE_ M " " "

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Seyran Tepe Bağlıktır
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 88
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın güçlü sesi civarından başlamış. Dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra durak perdesiyle karar etmiştir.

Nota No : 70
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Gıyas COŞKUN
Derleyen : Soner ÖZBİLEN
Notaya Alan : Soner ÖZBİLEN

SEYRAN TEPE BAĞLIKTIR

♩=88

SEY RAN TE PE BAĞ LIK TIR OY
BAK TIM SEY RAN TE PE DEN OY

ET RA FI O VA LIK TI RO YOY
ET RA FIN SAR MIŞ BE DE NO YOY

BE N YA Rİ Yİ Tİ R Mİ ŞE M OY OY
MU RA DA LIP GÜ L ME Şİ N OY OY

BE Nİ M BA Ğ RİM YA NIK TIR
BE Nİ YA RİM DE NE DEN

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Sinen Beni Yandırır
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın güçlü sesi civarından başlamış. Dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra durak perdesiyle karar etmiştir.

Nota No : 71

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Bedri AYSELİ

Derleyen : Adnan ATAMAN

Notaya Alan : Adnan ATAMAN

SİNEN BENİ YANDIRIR

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Siverek Yaş Üzüümü
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Do (3.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 3 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 80
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın güçlü sesi civarından başlamış. Dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra durak perdesiyle karar etmiştir.

Nota No : 72

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Selahattin ERKAN

Derleyen : Ankara Devlet Konservatuarı

Notaya Alan : M. SARISÖZEN

SİVEREK YAŞ ÜZÜMÜ

♩=190

Sİ VE REK YA ŞÜ ZÜ MÜ BAĞ LA_ YIN
AR PA_ LAR_ Dİ ZE KA DAR YA RİM. GEL

SAĞ GÖ ZÜ_ MÜ_ OY O_ YU OY_ O_ YU
Bİ_ ZE KA_ DAR_

OY O_ YU OY_ O_ YU SE_ BE_ Bİ_ MOY

YA RİM. O_ DA_ MA GEL_ MİŞ ÇÖ ZÜN_ BAĞ
SA NA_ ÇO_ RAP Ö RE YİM TO PUK_ TAN

LI_ GÖ ZÜ_ NÜ OY O_ YU OY_ O_ YU
Dİ_ ZE KA_ DAR

OY O_ YU OY_ O_ YU SE_ BE_ Bİ_ MOY

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Su İçemem Testiden
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyini
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi(5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 9 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 3
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın güçlü ve durak sesi civarından başlamış. Makamın dik seslerini de göstererek dizinin seslerinde karışık gezinip durak perdesiyle karar etmiştir.

Nota No : 73

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

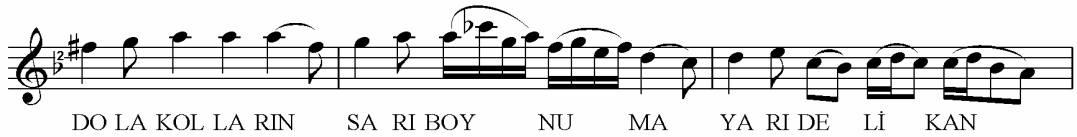
Kaynak Kişi : Ramazan ŞENSES

Derleyen : Nida TÜFEKÇİ

Notaya Alan : Nida TÜFEKÇİ

SU İÇEMEM TESTİDEN

(SAZ.....)

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Üç Kardeşlik Gettik Geyik Avına
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyini
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi(5.derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 11 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 96
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2 Fa Diyez
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın tiz durak sesi civarından başlamış. Makamın dik seslerini de göstererek karışık gezinip durak perdesiyle karar etmiştir.

Nota No : 74
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : Plaktan
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

GEYİK AVI

♩=96

ÜÇ KAR DEŞ TİK GET TİK GE YİK A VI NA
TÖV BE LER TÖV BE Sİ GE YİK A VI na

YO YO YOY YOY

GE YİK ÇEK Tİ Bİ Zİ KE N Dİ M
AR KA DAŞ LAR BE N VU RU L DU M

DA L Ğİ NA A MA NA MAN DA Ğİ NA
KAL BİM DEN " " " " KA L BİM DEN

HA Lİ M YA MA N DA Ğİ M MA
" " " " " " KA L BI DEN

GE YİK ÇEK Tİ Bİ Zİ R KE N Dİ
GE YİK HEÇ GİT Mİ YO BE Nİ M

DA Ğİ NA A MA A MA N DA Ğİ NA
A K LIM DA N " " " " " A K LIM DAN

HA LİM YA MA N DA Ğİ NA
" " " " " A K LI M DAN

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Vallahi O Yardır
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	:
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 2/4
6. Türkünün Karar Sesi	: Do
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi Bemol (3. Derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 4
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Mi Bemol
12. Türkünün Seyri	:

Nota No : 75
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

VALLAHİ O YARDIR

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Vardım Yârin Bahçesine
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Saba
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 7/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2 ve Re Bemol 1
12. Türkünün Seyri	: Türkü güçlü civarından başlamıştır. Makamın ana dizisini gösterdikten sonra durak sesiyle karar vermiştir.

Nota No : 76

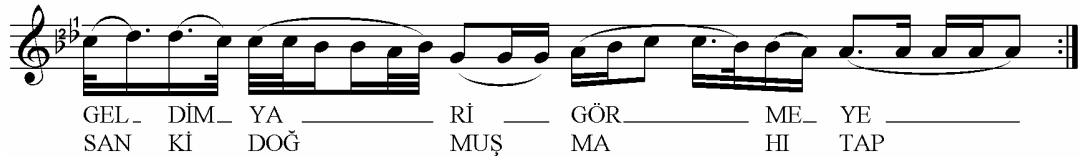
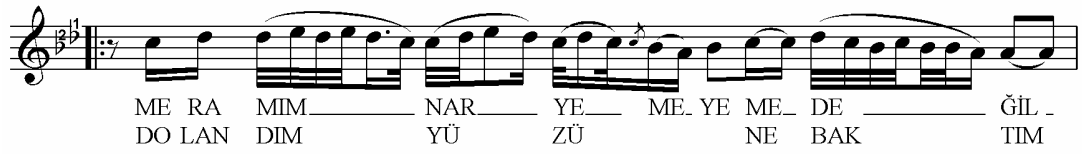
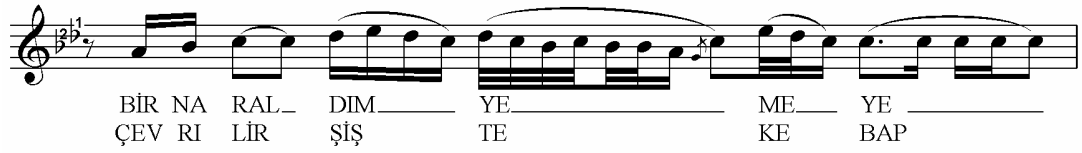
Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES

Derleyen : Plaktan

Notaya Alan : Salih TURHAN

VARDIM YÂRİN BAHÇESİNE

DAĞ LAR TAŞ LAR DA YA NA MAZ
 DAĞ LAR TAŞ LAR DA YA NA MAZ

A HÜ ZA RI MA BE NİM
 A HÜ ZA RI MA BE NİM

Gİ DE Rİ SEN SE LAM SE LAM SÖY LE
 Gİ DE Rİ SEN LAM SE LAM SÖY LE

NAZ LI YA RI MA BE NİM
 NAZ LI YA RI MA BE NİM

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Yayık Yaydım Kolum Şiştî
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re(4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 6 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 96
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın ana dizisinde karışık gezindikten sonra durak sesiyle karar vermiştir.

Nota No : 77
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Bedri AYSELİ
Derleyen : Bedri AYSELİ
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

YAYIK YAYDIM KOLUM ŞİŞTİ

♩:96

YA YIK YAY DIM KO LUM ŞİŞ Tİ KO LUM DAN KOL
EV LE Rİ VAR HA NE HA NE BEN KÜ LOL DÜM

BA ĞİM DÜŞ TÜ BE NİM GÖN LÜM SA NA DÜŞ TÜ
YA NE YA NE BU LA MA DIM AŞ KA ÇA RE

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER

1. Türkünün Adı	: Yeni Kapı Hançeppek
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 6/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 92
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın ana dizisinde karışık gezindikten sonra durak sesiyle karar vermiştir.

Nota No : 78
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Yöre Folklor Ekibi
Derleyen : İstanbul Radyosu
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

YENİ KAPI HANÇEPEK

YE Nİ KA PI HAN ÇE PEK HA YIN YAR
YE Nİ KA PI ŞEYH MA TAR HA YIN YAR

GEL Gİ DE LİM Bİ ZE DEK ZA LIM YA R
GEL Gİ DAH Bİ ZE KA DAR ZA LIM YA R

GEL Gİ DE LİM Bİ ZE DE K ZA LIM YAR SA NA ÇO RA BA LA YIM HA YIN YAR
GEL Gİ DAH Bİ ZE KA DA K ZA LIM YAR SA NA FİS TA NA LA YIM HA YIN YAR

TO PU ĞUN DAN Dİ ZE DEK ZA LIM YA R
O MUZ DAN Dİ ZE KA DAR ZA LIM YA R

TO PU ĞUN ĞUN Dİ ZE DE K ZA LIM YAR
O MUZ DAN DAN ZE KA DA ZA LIM YAR

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Yeni Kapıda Atlılar
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol, Do Diyez
12. Türkünün Seyri	:Türkü makamın güçlü sesi ve civarından başlamış daha sonra makamın seslerinde karışık gezinerek durak sesiyle karar vermiştir.

Nota No : 79
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Yusuf TAPAN
Derleyen : Zülküf ALTAN
Notaya Alan : Salih TURHAN

YENİ KAPIDA ATLILAR

§

YE Nİ KA PI DA AT LI LAR

U YAM MA NAM MAN Dİ ZİL MİŞ Sİ

Nİ TAT LI LAR U YAM MA NAM MAN

YA YAR MA NAM MAN YA RİM BE Nİ
(KIZ SEN)

BE ĞEN MEZ DİN U YAM MA NAM MAN

BAK BA NA Nİ ŞAN TAK TI LAR

U YAM MA NAM MAN YA YAR MA NAM MAN

§

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Yeni Kapının Yokuşu
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Karcığar
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 10/8
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2, Mi Bemol
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın güçlü sesi ve civarından başlamış daha sonra makamın seslerinde karışık gezinerek durak sesiyle karar vermiştir.

Nota No : 80

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Selahattin MAZLUMOĞLU

Derleyen : M. SARISÖZEN

Notaya Alan : M. SARISÖZEN

YENİ KAPININ YOKUŞU

O FO F YE Nİ DE KA PI
" " " O YA RE YA N
NIN YO KU ŞU
DIM TU TUŞ DUM
(BEN NE DİM)
SÖ KÜL L DÜ ME S TİN
O YA RE YAN N DIM
Dİ Kİ Şİ HOŞ DUR GÜ ZE
DE Dİ DEN KA NA BU YA N
LİN BA KI Şİ
DIM BO YAN DİM
AĞ LA RI M DERT Lİ YİM BEN KA N AĞ LA RI M

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Yola Düşmüş Gidiyor
2. Türkünün Formu	: Kırık Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hicaz
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında icra edilir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	: Dörtlüğe: 48
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol Do Diyez
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın güçlü sesi ve civarından başlamış daha sonra ama makamın seslerinde dolaşarak durak sesiyle karar vermiştir.

Nota No : 81
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : İzzet ALTINMEŞE
Derleyen : İzzet ALTINMEŞE
Notaya Alan : Mehmet ÖZBEK

YOLA DÜŞMÜŞ GİDİYOR

♩=48

YO LA DÜŞ MÜŞ Gİ Dİ YO R HE LE GEL CA NIM HE LE GEL YAR

BİZ DEN KÜ S MÜŞ Gİ Dİ YOR HE LE GEL MA LIM VAR HE LE GEL

HAK KIM DA SÖZ DE MİŞ LER HE LE GEL CA NIM HE LE GEL YAR

E LE U Y MUŞ Gİ Dİ YOR HE LE GE L CA NIM YAR HE LE GEL

Oyun Havaları

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	:Diyarbakır Halay Havası
2. Türkünün Formu	: Oyun Havası
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Çargâh
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Düğün eğlenceleri
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: Do
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi (5 . derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	:
12. Türkünün Seyri	:

Nota No : 82
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : -
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

DİYARBAKIR HALAY HAVASI

The image displays a musical score for "Diyarbakir Halay Havasi" in a single system. The score is written on four staves of music. The first staff begins with a treble clef, a common time signature (C), and a section symbol (§). The melody consists of eighth and sixteenth notes. The second staff continues the melody with a repeat sign (:) and a section symbol (§). The third staff features a repeat sign (:) and a section symbol (§). The fourth staff concludes the piece with a section symbol (§) and a double bar line. The notation includes various rhythmic values and rests, typical of a Halay Havasi.

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Kadın Oyun Havası
2. Türkünün Formu	: Oyun Havası
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Hüseyni
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Düğün eğlenceleri
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Mi (5 . derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 7 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2, Fa diyez
12. Türkünün Seyri	: Türkü makamın dizi sesleriyle başlamış, hüseyni makamının özelliklerini de göstererek durak sesinde karar vermiştir.

Nota No : 83
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : -
Derleyen : M. SARISÖZEN
Notaya Alan : M. SARISÖZEN

KADIN OYUN HAVASI

The musical score for 'KADIN OYUN HAVASI' is written in 2/4 time and consists of seven staves of notation. The first staff begins with a treble clef and a common time signature (C). The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some rests. The second staff continues the melody, featuring a repeat sign (double bar line with dots) and a fermata over a note. The third staff shows a continuation of the melody with a repeat sign at the end. The fourth staff includes a key signature change to one flat (B-flat) and continues the melodic line. The fifth staff features a key signature change to one sharp (F-sharp) and includes a repeat sign. The sixth staff continues the melody with a key signature change to one flat (B-flat) and includes a fermata. The seventh staff concludes the piece with a repeat sign and a double bar line.

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	:Sinem Deresi
2. Türkünün Formu	: Oyun Havası
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	: Uşşak Makamı
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Düğün eğlenceleri
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4 . derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	: 5 ses
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	: Türkü güçlü sesi civarından başlamış dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra durak sesinde karar vermiştir.

Nota No : 84
Türkünün Yöresi : Diyarbakır
Kaynak Kişi : Yöre Ekibi
Derleyen : TRT Müzik Dairesi
Notaya Alan : Bayram ŞENGÜL

SİNEM DERESİ

The musical score for 'SİNEM DERESİ' is written in 2/4 time, B-flat major, and consists of eight staves of music. The melody is a continuous eighth-note pattern, starting on G4 and moving through various intervals, including a tritone (F4-G4) and a major third (G4-A4). The piece concludes with a double bar line on the eighth staff.

Uzun Havalar

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Böyle Bağlar
2. Türkünün Formu	: Uzun Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	:
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasıl ortamında söylenir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: Fa#
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (6. Derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	:
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	: Türkü güçlü sesi civarından başlamış dizinin seslerinde karışık gezindikten sonra durak sesinde karar vermiştir.

Nota No : 85

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Celal GÜZELSES

Derleyen : Plaktan

Notaya Alan : Ahmet Turan ŞAN

BÖYLE BAĞLAR

SERBEST

BÖY LE BAĞ LAR A NAM YAR BA
ŞIN EY EY BÖY LE BAĞ LAR
VAL LAH KUŞ UÇ MAZ
BÜL BÜL ÖT MEZ YI KIL SIN A NAM
BÖY LE BAĞ LAR EY EY YE Nİ DE Mİ VAY
VAY EY EY SON GÜ NE DÜŞ TÜM
A NAM GÖL GE DEN GÜ NE DÜŞ

BÖYLE BAĞLAR

-2-

The image shows a musical score for the song 'BÖYLE BAĞLAR'. It consists of three staves of music, each with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The time signature is 2/4. The lyrics are written in Turkish and are placed below the notes. The first staff contains the lyrics 'TÜM EY EY VAL LAH FE LEK ÇAR KIN'. The second staff contains 'KI RIL SIN EY EY DE Dİ ĞİN A NAM'. The third staff contains 'GÜ NE DÜŞ TÜM EY EY'. The music features a melodic line with various note values, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are also some decorative elements like slurs and accents.

TÜM EY EY VAL LAH FE LEK ÇAR KIN

KI RIL SIN EY EY DE Dİ ĞİN A NAM

GÜ NE DÜŞ TÜM EY EY

TÜRKÜ HAKKINDA BİLGİLER	
1. Türkünün Adı	: Diyarbakır Dolar Şimdi
2. Türkünün Formu	: Uzun Hava
3. Türkünün KTM'nde Bilindiği Makam	:
4. Türkünün İcra Edildiği Ortam	: Fasil ortamında söylenir
5. Türkünün Usulü (Ritmi)	: 4/4
6. Türkünün Karar Sesi	: La
7. Türkünün Güçlü Sesi	: Re (4. Derece)
8. Türkünün Ses Genişliği	:
9. Türkünün Metronomu (Hızı)	:
10. Türkünün Dizisi	:
11. Türkünün Sürekli Aldığı Ses Değiştiriciler	: Si Bemol 2
12. Türkünün Seyri	

Nota No : 86

Türkünün Yöresi : Diyarbakır

Kaynak Kişi : Hasan HÜSEYİN

Derleyen : TRT İstanbul Radyosu

Notaya Alan : Ahmet Turan ŞAN

DİYARBEKİR DOLAR ŞİMDİ

SERBEST *tr* *tr*

O ĞUL O ĞUL Dİ YAR BE KİR

DO LAR ŞİM Dİ DO LAR DO LAR

BO ŞA LIR ŞİM Dİ Dİ GEL HA VAR

Dİ GEL Dİ GEL O ĞUL O ĞUL

ŞU BE NİM HAS RET GÖN LÜM DO LAR DO LAR

BO ŞA LIR ŞİM Dİ *tr* *tr* *tr*

OY YA DER Dİ ME DER MAN *tr* *tr* *tr* *tr* *tr*

DİYARBEKİR DOLAR ŞİMDİ

-2-

YA KAT LI ME FER MAN

2. DÖRTLÜK

O ĞUL O ĞUL E ĞİR DIM KE LEP

ET TİM ŞAM YO LU NU HA LEP ET TİM

Dİ GEL Dİ GEL ZA LIM Dİ GEL Dİ GEL

O ĞUL O ĞUL BİR VE FA SIZ

YAR I ÇİN HE LE GUR BAN GENÇ ÖM RÜ MÜ TE LEP

ET TİM OY YA DER Dİ ME

DİYARBEKİR DOLAR ŞİMDİ

-3-

The image shows a musical score for the song "Diyarbekir Dolar Şimdi". It consists of two staves of music. The first staff has the lyrics "DER MAN" and features a long melodic line with five trills (tr) marked above it. The second staff has the lyrics "YA KAT LI ME FER MAN" and features a similar melodic line with two trills (tr) marked above it. The music is written in a 2/4 time signature with a key signature of one sharp (F#).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kendine özgü bir kültürel farklılık ortaya koyan Diyarbakır, bu çalışmada kültürel zenginliklerinden birisi olan müzikal yapısı incelenmiştir. Bir kültür merkezi olarak Diyarbakır, Türk halk müziğinin yapı bakımından ayrılan dallarından uzun hava ve kırık hava türleri incelenmiştir.

TRT repertuarındaki Diyarbakır türkülerini kılavuz edindiğimiz bu çalışmada, yöre türküleri incelenip konu ile ilgili yazılı belgeler taranmış, kaynak ve uzman kişilerle görüşülmüş, repertuardaki eserler incelenerek notaları tek tek yazılmış, tasnif ve tahlil edilmiştir.

Her türlü aşk, seveda, tabiat, sevinç, hüznün temalarını işlemiş ve sevdirmiş olan Diyarbakır türkülerini musiki kıstaslarına göre irdelediğimiz ve tasnif ettiğimiz bu çalışma, bilimsel doğruya ne kadar yaklaşabiliriz kaygısı güdülerek ve Diyarbakır Musikisinin araştırılması, incelenmesi, tasniflenmesi yolunda küçük bir adım olduğu kanaatiyle diğer çalışmalara örnek teşkil etmesi için yazılmıştır.

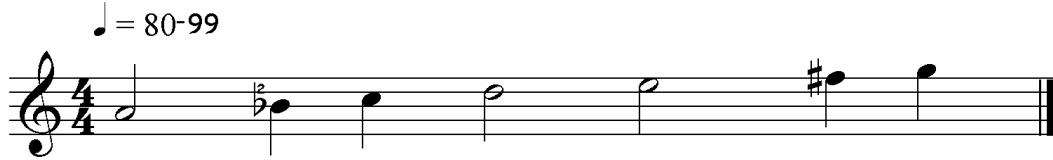
Diyarbakır musiki folkloru konusunda yapılan çalışmalar sonucunda 2 adeti uzun hava, 81 adeti de kırık hava, 3 adeti oyun havası olmak üzere toplam 86 adet ezgi incelenmiş ve notası yazılmıştır. İncelenen bu ezgiler; formları, ses değiştiricileri, metronomları, karar sesleri, güçlü sesleri, usûlleri ve ses genişlikleri dikkate alınarak incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir. Buna göre;

- a.** Bu gün Diyarbakır'da söylenen türkülerin % 97,67'si kırık hava, % 2,33'ü uzun havadan oluşmaktadır.
- b.** Diyarbakır'da söylenen türkülerin % 48,8'i 4/4'lük lük usûlden oluşmaktadır.
- c.** Diyarbakır'da söylenen türkülerin % 50,41'inde si bemol 2 ve % 24,83'ünde fa diyez ses değiştiricileri kullanılmaktadır.
- d.** Diyarbakır'da söylenen türkülerin % 62,162'si ¼ nota için 80-99 metronom değerine sahiptir.
- e.** Diyarbakır'da söylenen türkülerin % 83,72'si la kararlıdır.

f. Diyarbakır'da söylenen türkülerin % 36,04'ü 4. derecede, % 37,2'si 5. derecede güçlü sese sahiptir.

g. Diyarbakır'da söylenen türkülerin % 26,74'ü 7 seslik bir ses alanı içinde icra edilmektedir.

Buna verilere göre Diyarbakır yöresinin melodik yapısı aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Tekrar yorumlanacak olursa eğer Diyarbakır Türküleri; 4/4'lük usûlün kullanıldığı, metronomu ¼'lük için 80-99 arasında, Çoğunlukla 8 seslik ses genişliği içerisinde icra edilen, 4. ve 5. derece sesi güçlü olan ve Hüseyinî veya Ussak Makamlarına benzeyen bir diziye sahiptir.

Öneriler

Bu çalışmada yer alan türküler ve yer almayan türküler tekrar gözden geçirilmeli, mevcut TRT repertuarında olup yanlış notaya alınmış eserler tespit edilmeli, varyantları ve farklı tarihlerdeki derleme çalışmalarıyla karşılaştırılmalıdır. Bu çalışmalar belli sıklıkta yapılmalı ve değişimler takip edilmelidir.

Elazığ, Şanlıurfa ve yakın bölgelerdeki yapılacak olan benzer çalışmalarla karşılaştırılarak, benzer ve farklı yönleri ve etkileşim sahaları ortaya konmalıdır.

KAYNAKÇA

- ABAKAY, Mehmet Ali; **Diyarbakır Folklorundan Kesitler “Celal Güzelses” Diyarbakır Halk Musikisi Üzerine İnceleme** Diyarbakır Büyük şehir Belediyesi Kültür Sanat Yayınları, Diyarbakır, 1995.
- AHMEDOĞLU, M.Ş. Molla; **Diyarbakır’ın Klasik Türk Müziğindeki Yeri**, Ziya Gökalp Dergisi, say:49,Ocak-Mart. (M.Ş. Molla Ahmedoğlu imzasıyla Şevket Beysanoğlu tarafından yazılmıştır), 1988.
- AKBULUT, İlhan; **Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayınları**, Diyarbakır, 1998.
- AKDOĞU, Onur; **Türk Musikisi Nazariyatı**, Kültür Bakanlığı:1347, D.S.İ. Basımevi, Ankara.
- AKDOĞU, Onur; **Türk Müziğinde Türler ve Biçimler**, Can Ofset, İzmir, 1995.
- ALİ Emîrî Efendi; **Tezkire-i Şuârâ-i Âmid**, İstanbul, 1328.
- ALTUNBOĞA, A. Bilal; **Diyarbakır Folklorundan kesitler**, Diyarbakır Büyük Şehir Belediyesi kültür Sanat Yayınları, No:11, Nesil Matbaacılık, İstanbul, 1999.
- Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 166, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 36, Ofset Repromat Mat., Ankara, 1992.
- BAYSAL, Duygu; **Türk Halk Müziğine Kaynak Kişilik Eden Eşref Atay’ın Hayatı**, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Temel Bilimler Bölümü Bitirme Ödevi, Diyarbakır, 2009.
- BEYSANOĞLU, Şevket; **Diyarbakır Folkloru**, Diyarbakır Matbaası, Diyarbakır, 1943.
- BEYSANOĞLU, Şevket; **Diyarbakırım**, I. Cilt, D.M.S-Doruk Matbaası, Ankara, 1982.
- BEYSANOĞLU, Şevket; **Diyarbakırım**, II. Cilt, Neyir Matbaası, Ankara, 1986.
- BEYSANOĞLU, Şevket; **Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları**, I., II., III. Ciltler, San Matbaası, Ankara, 1997.
- BEYSANOĞLU, Şevket; **Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları**, IV. Cilt, Neyir Matbaacılık, Ankara, 2003.
- BEYSANOĞLU, Şevket; **Türk Edebiyatında Diyarbakır ve Diyarbakırlılar**, Bütün Yönleriyle Diyarbakır Sempozyumu, (2001): Diyarbakır Tanıtma ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, Ankara, 2001.
- BEYSANOĞLU, Şevket; **Kültürümüzde Diyarbakır**, Ziya Gökalp Yayınları, Ankara, 1992.
- BEYSANOĞLU, Şevket; **Diyarbakır Tarihi**, Kahraman Ajans, Ankara, 2003.
- BEYSANOĞLU, Şevket; **Anıtlar ve Kitabeleriyle Diyarbakır Tarihi**, C I, Ankara, 1998.

- BEYSANOĞLU, Şevket; **Anıtları ve Kitabeleri İle Diyarbakır Tarihi I-II**, Diyarbakır Büyük Şehir Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları, MN Tanıtım, Ankara, 1996.
- BEYSANOĞLU, Şevket ve Diğ.; **Diyarbakır Musiki Folkloru I-II**, Diyarbakır Büyük Şehir Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları, Ankara, 1996.
- BİDOĞAN, Nejat; **Notalarıyla Türkülerimiz**, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul, 1998.
- BORATOV, Prof. Pertev Naili; **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, İnterpres Basın ve Yayıncılık A.Ş., C.7, Büyük Türk Sözlüğü, Hayat Yayınları, Tifdruk Matbaacılık, İstanbul.
- ÇEVİK, Adnan; **XI-XIII. Yüzyıllarda Diyar-ı Bekr Bölgesi Tarihi**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, 2002.
- DEĞERTEKİN, Halil; **Dünden Bugüne Diyarbakır ve Diyarbakır Surları**, Bütün Yönleriyle Diyarbakır Sempozyumu, (2001): Diyarbakır Tanıtma ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, Ankara.
- DEMİR, Sertan; **Kemaliye (Eğın) Yöresi Halk Müziğinin İncelenmesi** Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, Sakarya.
- Diyarbakır' 97; Diyarbakır Belediyesi Tanıtım Kitabı, Ege Haberler Ajansı, Diyarbakır, 1997.
- Diyarbakır İl Yıllığı, 1982.
- Diyarbakır Valiliği; **I. Uluslar arası Oğuzlardan Osmanlıya Diyarbakır Sempozyumu**, 20-22 Mayıs 2004 Bildiriler, O.R.B Organizasyon, İzmir, 2004.
- EKİCİ, Savaş; **Yayınlanmamış Ders Notları**, Gaziantep Üniversitesi TMDK, 2002 yılı Halk Müziği Bilgileri Dersi, Gaziantep, 2002.
- EKİCİ, Savaş; **Elazığ Harput Müziği**, Cantekin Matbaası, Ankara, 2009.
- ELÇİN, Prof. Dr. Şükrü; **Halk Edebiyatına Giriş**, Akçağ Basın Yayın Pazarlama, Ankara.
- EMNALAR, Dr. Atınç; **Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı**, Ege Üniversitesi Yayınevi, İzmir, 1998.
- GÖLPINARLI, Abdalbaki; **100 Soruda Tasavvuf**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1985.
- GÖYÜNÇ, Nejat; **XVI Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır**, s. 76.
- GÜNEL, Aziz; **Diyarbakır Salnameleri (1319-1321), Türk Süryanileri Tarihi**, Diyarbakır, 1970.
- GÜNKUT, Bedri; **Diyarbakır Tarihi**, Diyarbakır Basımevi, Diyarbakır, 1937.

http://report.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2=&report=turkiye_il_koy_sehir.RDF&p_il1=21&p_kod=2&p_yil=2009&p_dil=1&desformat=html&ENVI D=nufus2000db2Envx (25.01.2010)

<http://baybul.com/ansiklopedik-bilgiler/89044-diyarbakir-nufus-ve-sosyal-hayat.html> (15.12.2009)

<http://www.diyarbakir.bel.tr/documentviewer.aspx?id=27> (15.12.2009)

HOŞSU, Mustafa; **Geleneksel T.H.M Nazariyatı**, Kombassan A.Ş, İzmir, 1997.

KARADENİZ, M. Ekrem; **Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ajans-Türk Matbaacılık Sanaii, Ankara, 1965.

KARAN, Cuma; **Diyarbakır'ın İsmi ve Fethi Üzerine Bazı Mülahazalar I**. Uluslar arası "Oğuzlardan Osmanlıya Diyarbakır Sempozyumu", Diyarbakır Valiliği, 20-22 mayıs, bildiriler, 2004.

KILIÇ, Doç. Dr. Remzi; **Diyarbakır ve Güneydoğu Anadolu'nun Osmanlı Devleti'ne Katılması (1515-1517) ve Sonuçları** 1. Uluslar arası "Oğuzlardan Osmanlıya Diyarbakır Sempozyumu" 20-22 Mayıs 2004 Bildirileri, Diyarbakır Valiliği, Diyarbakır, 2004.

KONYAR, Basri; **Diyarbakır Yıllığı** Ulus Basımevi, C.III, 1936.

MARTAĞAN, Suphi; **Diyarbakır Türküleri**, Ziya Gökalp Dergisi, 1952.

Mar-Yeşua, **Vakayiname**, Çev. Mualla Yanmaz, İstanbul, 1958.

MUTLUAY, Rauf; **100 Soruda Edebiyat Bilgileri**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1979.

OCAK, Esmâ; **Duvar İçindeki Şehir**, İstanbul, 1998.

ÖZALP, Dr. M. Nazmi; **Türk Musikisi Tarihi I-II**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 3109, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 964, Araştırma İnceleme Dizisi: 72, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 2000.

ÖZBEK, Esin; **Diyarbakır'da Kına Geceleri ve Kına Gecelerinde Söylenen Türküler**, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı Temel Bilimler Bölümü Bitirme Ödevi, Diyarbakır, 2009.

ÖZBEK, Mehmet; **Folklor ve Türkülerimiz**, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul, 1994.

ÖZKAN, İ. Hakkı; **Türk Müziği Nazariyatı ve Usulleri, Kudüm Velveleleri**, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul, 1994.

ÖZTUNA, Yılmaz; **Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi**, C.1-2, Kültür Bakanlığı: 1164, Kültür Eserleri Dizisi: 149, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1990.

ÖZTUNA, Yılmaz; **Türk Musikisi Ansiklopedisi**, C.2, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969.

- ÖZTUNA, Yılmaz; **Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi**, C.1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1974.
- SAİD Paşa; **Cezire ve Diyarbakir Tarihi**, Diyarbakir Salnameleri, İstanbul, 1999,
- SARISÖZEN, Muzaffer; **Türk Halk Musikisi Usulleri**, Resimli Posta Matbaası, Ankara, 1962.
- SAY, Ahmet; **Müzik Ansiklopedisi**, Senem Mat., Ankara, 1985
- SERTOĞLU, Mithat, **Dünya Tarihi**; Türk Ansiklopedisi : “Huriler” , XIX, MEB Yayınları,1971.
- SINIR, Öğr. Gör. İsmail; **Diyarbakır’da Geleneksel Eğlence: Velime Geceleri**, Motif “Halk Kültüründe Eğlence Sempozyumu”, Kocaeli Üniversitesi Sempozyum bildiri metni, Kocaeli, Aralık 2009.
- SİDAR, Ahmet; **Celal Güzelses**, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı Temel Bilimler Bölümü Bitirme Ödevi, Diyarbakır, 2009.
- SÖYLEMEZ, M. Mahfuz; **Bedevilikten Hadariliğe Kufe**, Ankara, 2001.
- ŞENEL, Süleyman; **Türk Halk Musikisinde “Uzun Hava” Tanımları ve Bu Tanımlar Etrafında Ortaya Çıkan Problemler**, IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirgeleri, C. 3, s.287, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları:166, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi:36, Ofset Repromat Mat., Ankara, 1992.
- ŞENER, Ahmet; **Diyarbakır Müziğine Genel Bir Bakış**, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı Temel Bilimler Bölümü Bitirme Ödevi, Diyarbakır, 2009.
- TOP, Yrd. Doç. Dr. Mehmet; **Diyarbakır’ daki Akkoyunlu Dönemi Mihrablari**, 1. Uluslar arası “ Oğuzlardan Osmanlıya Diyarbakır Sempozyumu” 20-22 Mayıs 2004 Bildirileri, Diyarbakır Valiliği, Diyarbakır, 2004.
- TURA, Doç. Dr. Yalçın; **Türk Halk Musikisinde Makam Hususiyetleri ve Bunların Dayandığı Ses Sistemi”** III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı MİFAD yay:85, C.3, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1987.
- TURHAN, Salih; **Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler**, Kültür Bakanlığı Yayınları/1414, Kültür Eserleri Dizisi/179, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1992.
- Türk Musiki Tarihi / Derleme**, C.1, TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Yayın No: 34, Basılı Yayınlar Müdürlüğü Yayın No: 200.
- Türkçe Sözlük**, C. 4, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2799, Bilim Ve Kültür Eserleri Dizisi: 772, Eğitim Dizisi: 1, Ankara 1995.
- Türkiye İş Bankası**, Kültür Sanat Dergisi, Aralık, 1995.
- Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu; **Türk Halk Müziği Repertuarı**, Müzik Dairesi Başkanlığı Yayın No: 112, Ankara, Şubat 2005.

Vakidi; **Tarihu Futuhi'l-Cezire ve'l-Habur ve Diyar-Bekr ve'l-Irak**, çev: A. Aziz Feyyad, 1996.

VAN, Martın; **Evliya Çelebi In Diyarbekir**, Leiden Newyork trz, 114.

YILMAZÇELİK, İbrahim; **XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır**, TTK, Ankara, 1995.

YOLDAŞ, Hayri; **Taş Plaklarda “Şark Bülbülü” Celal Güzelses**, Dicle Üniversitesi Basım Evi, Diyarbakır, 2005.

ZEREN, Prof. Dr. Ayhan; **Makam Kavramında Seyrin Önemi Hakkında**, IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirgeler, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları:166, c.3., Ofset Repromat Mat., Ankara,1992.

ÖZGEÇMİŞ

05.06.1980 tarihinde Malatya’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Malatya’da tamamladı.

Lise yıllarına kadar babasının da kurucusu olduğu Malatya Musiki Cemiyeti’nde ilk müzik eğitimine başladı.

1998 yılında Gaziantep Üniversitesi Türk Musîkisi Devlet Konservatuarı Temel Bilimler Bölümünü kazandı. 2003 yılında mezun olarak TRT Ankara Radyosunun açmış olduğu akitli saz sanatçılığı sınavını kazandı. Yine aynı yıl Diyarbakır’a geçişini isteyerek TRT Diyarbakır Radyosunda TSM koro şefi olarak göreve başladı.

Aynı yıl Dicle Üniversitesinin Devlet Konservatuvarının açmış olduğu sınavı kazanarak Öğr. Gör. Unvanıyla “Kanun”, “Türk Müziği Nazariyat ve Solfeji (TSM)”, “Ses Fiziği”, “Koro” dersleri vermeye başladı.

Aynı görevlere devam ederken 2004 yılında TRT bünyesinde Mahalli İcra Topluluğunu kurarak radyo ve televizyon yayınlarına başladı.

Yurt içinde katıldığı birçok festivalin yanı sıra birçok konser, radyo, televizyon programlarında; şeflik, kanun sanatçılığı, danışmanlık görevlerini üstlendi.

Halen Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarında Öğretim Görevliliği ve aynı zamanda TRT Diyarbakır Radyosu bünyesinde birçok koroda koro şefliği görevlerini üstlenmektedir.